

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Sandra Uuli

**FÜÜSILISE ISIKU MAKSEJÕUETUSMENETLUSE KESTEL TEKkinUD
VÕLAUSALDAJATE NÕUETE RAHULDAMINE**

Magistritöö

Juhendaja
Mari Schihalejev, *PhD*

Tartu
2023

SISUKORD

Sissejuhatus.....	3
1. Füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse liigid.....	9
1.1. Pankroti- ja kohustustest vabastamise menetlus kui võlausaldajate huvide keskne menetlus.....	9
1.2. Võlgade ümberkujundamise menetlus kui võlgniku ja võlausaldajate huve tasakaalustav menetlus.....	23
2. Maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud võlausaldajate nõuete alused ja võlausaldaja vastutus.....	30
2.1. Nõuete tekkimise alused.....	30
2.1.1. Üldise majanduskeskkonna mõju võlausaldajate nõuete tekkimisel	30
2.1.2. Nõuete tekkimise võimalikkus ja põhjused Eesti kohtupraktikas.....	35
2.2. Võlausaldajate vastutus maksejõuetusmenetluses tekkinud nõuete kujunemisel.....	41
3. Maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud võlausaldajate nõuete rahuldamine.....	51
3.1. Pankrotivõlausaldaja, massivõlausaldaja ja võlausaldaja nõuete eristamine.....	51
3.2. Eri liiki nõuete rahuldamine.....	54
3.2.1. Massikohustuste rahuldamine.....	54
3.2.2. Elatise nõuete rahuldamine.....	57
3.2.3. Muude nõuete rahuldamine, mis on tekkinud maksejõuetusmenetluse kestel.....	62
Kokkuvõte.....	70
Satisfaction of Claims of Creditors Arising During the Insolvency Proceedings of a Natural Person. Summary.....	76
Kasutatud allikad.....	83

SISSEJUHATUS

Füüsilisel isikul on makseraskustesse sattumise korral võimalik nende ületamiseks kasutada erinevaid maksejõuetusmenetlusi – pankroti- ja kohustustest vabastamise menetlus ning võlgade ümberkujundamise menetlus. Seejuures eristatakse võlgniku püsivat ja ajutist maksejõuetust¹. Püsiva makseraskuse lahendamine on eeskätt võimalik pankroti väljakuulutamise kaudu. Pankrot on võlgniku kohtumäärusega väljakuulutatud maksejõuetus. Ajutise maksejõuetuse ületamiseks on füüsilistel isikutel võimalik kasutada võlgade ümberkujundamise menetlust.²

Eestis on füüsilise isiku maksejõuetuse õigus arenenud mitmes etapis. Esimene Eesti pankrotiseadus (PankrS) jõustus 1. septembril 1992³. Kuni 2004. aastani oli füüsilise isiku makseraskuste lahendamine kohtuliku menetluse kaudu võimalik üksnes pankrotimenetluses. 1. jaanuaril 2004 kehtima hakanud pankrotiseadusesse seati sisse füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise menetlus ning 5. aprillil 2011 jõustus võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus (VÕVS), millega loodi füüsilise isiku võlgade ümberkujundamise menetlus.⁴ Alates 1. juulist kehtib füüsilise isiku maksejõuetuse seadus (FiMS) ning kehtetuks on tunnistatud VÕVS ja PankrS 11. peatükk füüsilisest isikust kohustustest vabastamise kohta.

Füüsilise isiku maksejõuetusmenetluses on Eesti õiguskorras üks olulisemaid muudatusi FiMS vastuvõtmine – ühtse maksejõuetusavalduste süsteemi loomine. FiMS koostamisel on lähtutud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019.a direktiivist (EL) 2019/1023, mis käsitleb ennetava saneerimise raamistikke, võlgadest vabastamist ja äritegevuse keeldu ning saneerimis-, maksejõuetus- ja võlgadest vabastamise menetluste tõhususe suurendamise meetmeid, ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132 (saneerimise ja maksejõuetuse direktiiv)⁵. Füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse peamine eesmärk on pakkuda leevendust „ausatele aga

---

¹ Varusk, M. Maksejõuetus – mis see on? Õiguskeel 2008/2, lk 2.

² Maksejõuetus. Justiitsministeerium. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.just.ee/era-ja-avalik-oigus/tsiviilmenetlus/maksejouetus> (10.01.2023).

³ Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotisadusele. Juridica 1993/1, lk 6-7.

⁴ Padu, K. Muudatused füüsilise isiku maksejõuetuse õiguses: füüsilise isiku maksejõuetuse seadus ning saneerimise ja maksejõuetuse direktiiv. Juridica 2021/6, lk 434.

⁵ ELT 20.06.2019, L 172/18.

ebaedukatele“.⁶ Seaduseelnõu seletuskirja⁷ kohaselt on eesmärk võimaldada ausatele, kuid makseraskustesse sattunud füüsilistele isikutele efektiivsed võimalused võlgade ümberkujundamiseks või uueks alguseks. Oluline on tagada, et menetlus ei oleks üleliia kulukas ega koormav, samuti vähendada võimalikku kaasnevat ebasoovitud sotsiaalset stigmat. Menetlused peavad osaliste jaoks olema kättesaadavad, arusaadavad, kiired ja odavad. Vastuvõetud seadus muudab füüsilise isiku maksejõuetusmenetluste süsteemi veelgi kaasaegsemaks ning püütakse leida parem tasakaal nii võlausaldajate kui võlgniku huvide kaitsmisel.⁸

FiMS § 11 lg 1 kohaselt saab füüsilisest isikust võlgnik esitada kohtule maksejõuetusavalduse nii pankroti väljakuulutamiseks, pankroti väljakuulutamiseks ja kohustustest vabastamiseks kui ka võlgade ümberkujundamiseks. FiMS § 18 lg 1 kohaselt on võlgnikul võimalik jätta menetlusliigi valik ka lahtiseks ning arutada kohtu ja usaldusisikuga võlgnevuste tasumise väljavaateid eesmärgiga valida makseraskuste ületamiseks sobivaim menetluse liik.

FiMS puhul on oluline roll professionaalsel usaldusisikul, kes peab vastama ja tegutsema vastavalt seaduse 5. ptk-le. Seaduse eelnõu kohaselt on usaldusisiku kutse reguleerimise eesmärgiks tagada füüsilisest isikust võlgniku kõikide maksejõuetusmenetlustes samaväärne ja võrreldav nõustamine, mis on üheks peamiseks teguriks õige menetlusliigi valimisel ja efektiivse menetluse läbiviimisel. Nii tagatakse võlgnikele vajalik nõustamine, et neil oleks võimalik tekkinud majandusliku raskused efektiivselt ületada ja majanduslikku ning sotsiaalsesse ellu naasta.⁹ See tähendab, et seadusega on loodud võlgnikele tugisüsteem.

Oluline on teha vahet, millal on nii võlgniku kui ka tema võlausaldajate paremates huvides võlgade ümberkujundamise menetlus, millal aga pankrotimenetlus ning kohustustest vabastamise menetlus. Võlgade ümberkujundamiseks peab võlgnikul olema selleks tahe ning selline varaline võimekus, mis võimaldab mingiski arvestatavas ulatuses võlausaldajate nõuded rahuldada. Kohustustest vabastamise menetluses on olukord teistsugune: pankrotimenetluses

---

⁶ Kilborn, J.J., Garrido, J.M., Booth, C.D., Niemi, J., Ramsay I.D.C. Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons. The World Bank, 2014, lk 25.

⁷ Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus 575 SE seletuskiri.

⁸ Samas, lk 8-9.

⁹ Samas, lk 58-59

tunnustatud, kuid rahuldumata jäänud nõudeid peab võlgnik võlgadest vabastamise menetluse jooksul tasuma nii palju, kui ta suudab. Oluline on, et võlgnik täidaks korralikult oma kohustusi: ta peab tegelema mõistlikult tulutoova tegevusega, ja kui tal sellist tegevust ei ole, siis seda otsima ning saadud tulu arvel tasuma oma võlgasid. Kui võlgade ümberkujundamisel on lisaks sellele, et päästa võlgnik pankrotist ja sellega kaasnevast vastutusest, eesmärgiks tagada võlausaldajatele parem olukord, kui neil oleks võlgniku pankroti korral, siis kohustustest vabastamise menetluse puhul on esiplaanil humaanne aspekt: võimaldada võlgnikul, kes käitub heas usus, võlgadest lahti saada ja võimaldada talle uus algus – anda talle uus võimalus normaalseks majanduslikuks ja sotsiaalseks eluks¹⁰. Eeldada võib, et selliselt motiveeritud võlgniku käest saavad võlausaldajad rohkem raha, kui juhul, kui võlgniku jääks koormama lootusetu võlakoores, millest ei ole reaalne lahti saada. Viimasel juhul võiks karta seda, et võlgnik hakkab igasugusest kohustuste täitmisest kõrvale hoidma.¹¹

Viimastel aastatel on üleüldine majanduslik olukord mõjutanud füüsiliste isikute majanduslikku käitumist ja toimetulekut ning loonud soodsa võimaluse olukorrale, kus ka juba maksejõuetusmenetluses olevad isikud ei tule toime oma menetluses olevate kohustustega ning tekivad uued kohustused ehk uute võlausaldajate nõuded isikute vastu. Eesti Statistikaameti andmetel tõusis tarbijahinnaindeks¹² 2022. aastal 19,4 %, suurimateks mõjutajateks olid eluasemega seotud hinnatõusud, mis kokku andsid kogutõusust kaks viiendikku. Kodusesse jõudnud elekter kallines aastavõrdluses 94,4%, gaas 123,8%, tahkekütus 73,5% ja soojusenergia 49,1%. Toit ja mittealkohoolsed joogid andsid kogutõusust ligi veerandi.¹³ 2022. aasta kokkuvõttes langes Eesti majanduse käekäiku iseloomustav sisemajanduse koguprodukt (SKP) möödunud aastal 1,3%. Tugevama negatiivse panusega paistsid silma kinnisvaraalaane tegevus, energeetika, kaubandus, põllumajandus ja finantstegevused.¹⁴ Uued kohustused on võetud lootuses kuidagigi leevendada oma hetkelist olukorda, kuid endale aru andmata oma tegevuse tegelikust mõjust nii igapäevasele toimetulekule kui ka käimasoleva maksejõuetusmenetluse tulemusele.

---

¹⁰ RKTkm 3-2-1-121-11, p 12.

¹¹ Varul, P. Maksejõuetusõiguse areng Eestis. *Juridica* 2013/4, lk 234-241.

¹² Tarbijahinnaindeks iseloomustab tarbekaupade ja teenuste hinnamuutust.

¹³ Tarbijahinnaindeks tõusis 2022. aastal 19,4%. Eesti Statistikaamet. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.stat.ee/et/uudised/tarbijahinnaindeks-tousis-2022-aastal-194> (14.04.2023).

¹⁴ Eesti majandus langes möödunud aastal 1,3%. Eesti Statistikaamet. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.stat.ee/et/uudised/eesti-majandus-langes-moodunud-aastal-13>. (14.04.2023).

Magistritöö eesmärk on analüüsida kuidas toimub füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud võlausaldajate nõute rahuldamine ja milline on maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud nõuete rahuldamise mõju käimasolevatele maksejõuetusmenetlustele. Tulenevalt magistritöö eesmärgist uurib autor järgmisi küsimusi: millised on füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse liigid, millised on maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud võlausaldajate nõuete alused ja võlausaldaja vastutus, ning kuidas toimub maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud nõuete rahuldamine ja milline on selle mõju käimasolevale maksejõuetusmenetlusele.

Magistritöö eesmärgist tulenevalt on töö jaotatud kolmeks peatükiks, mis on omakorda jaotatud alapeatükkideks. Esimeses peatükis annab töö autor ülevaate füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse erinevatest liikidest ning võrdleb kuni 01.07.2022 kehtinud pankrotiseaduses (PankrS)¹⁵ füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse kohta sätestatud ning võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduses (VÕVS)¹⁶ kehtinud sätteid alates 01.07.2022.a kehtima hakanud füüsilise isiku maksejõuetuse seadusega (FiMS)¹⁷ ning annab lühiülevaate füüsilise isiku maksejõuetuse regulatsiooni kujunemisest. Samuti analüüsib töö autor probleemkohti tulenevalt Eesti kohtupraktikast.

Töö teises peatükis analüüsib autor põhjalikumalt võlausaldajate nõuete tekkimise aluseid füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse kestel. Autor analüüsib põhjuseid ja võimalusi, kuidas saavad maksejõuetule füüsilisele isikule tekkida uued nõuded ning milline on uue võlausaldaja vastutus nõud kujunemisel.

Töö kolmandas peatükis analüüsitakse täpsemalt maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud nõuete rahuldamise võimalusi olenevalt nõuete liikidest. Autor analüüsib maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud nõuete rahuldamise võimalusi ja tagajärgi nii võlgniku kui ka võlausaldaja perspektiivist.

Lõpetuseks on kokkuvõtte magistritöös tehtud järeldustest, lähtudes püstitatud eesmärgist ja uurimisküsimustest.

---

¹⁵ Pankrotiseadus – RT I 2003, 17, 95; RT I, 20.06.2022, 21.

¹⁶ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus – RT I, 06.12.2010, 1; RT I, 20.06.2022, 39.

¹⁷ Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus – RT I, 20.06.2022, 1.

Lisaks on töös Eestis kehtivat õiguskorda võrreldud Saksamaa ja lähiriigi Läti seadusandlusega. Võrdlus Saksamaaga on kohane kuivõrd Saksamaa seadusandlus on olnud oluliseks eeskujuks Eesti tsiviilõiguse loomisel¹⁸ ning Saksa pankrotiseadus on olnud eeskujuks Eesti maksejõuetusalaste seadustele.¹⁹ Töö autor võrdleb maksejõuetusõigust Lätiga, kuna tegemist on Eesti lähima naaberriiigiga.

Magistritöö peamiseks allikateks on füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskiri, kohtupraktika ja Tartu Maakohtu kohtutoimikud, eesti- ja võõrkeelne teaduskirjandus. Teiste riikide ja Eesti seadusandluse võrdlemiseks on kasutatud ka Saksamaa ja Läti maksejõuetusõiguse alaseid õigusakte.

Magistritöös on kasutatud andmekogumismeetodit – läbi on töötatud teemaga seotud kirjandus ja kohtupraktika, sh lisaks kohtulahenditele ka viimase kaheksa aasta Tartu Maakohtu kohtutoimikud, mis puudutavad füüsilise isiku maksejõuetusmenetlus, et selgitada välja maksejõuetusmenetluse kestel uute nõuete tekkimise põhjused ning nõuete rahuldamise või mitterahuldamise mõju menetlusele. Töös on kasutatud kohtupraktika empiirilist analüüsi koos teoreetilise kirjandusega ning ka võrdlevat meetodit.

Teema on aktuaalne, kuivõrd tänases ajas kujunenud majanduslikus olukorras jäävad inimesed hätta oma igapäevases toimetulekus, sh isikud, kes on maksejõuetusmenetluses. Eestis kehtib küll tarbija kaitseks vastutustundliku laenamise põhimõte, kuid praktikas leidub tarbijakrediiti pakkuvaid ettevõtteid, kes antud põhimõtet ei järgi ning ka maksejõuetusmenetluses olevatel isikutel on võimalik saada uusi krediititooteid. Varasemalt on seoses füüsilise isiku maksejõuetusmenetlusega kirjutatud magistritööd teemadel „Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse menetlus“²⁰, „Füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise võimalused.“²¹, „Füüsilisest isikust võlgniku võlgadest vabastamisest keeldumise alused

---

¹⁸ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Saare, K. Tsiviilõiguse üldosa. Juura 2012, lk. 25.

¹⁹ Varul, P. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. – *Juridica* 2008/6, lk. 359.

²⁰ Reinsalu, S. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse menetlus. Magistritöö. Juhendajad Anto Kasak ja Paul Varul. Tartu Ülikool, Tartu 2012.

²¹ Koobas, A. Füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise võimalused. Magistritöö. Juhendajad Paul Varul. Tartu Ülikool, Tartu 2013.

pankrotimenetluses.²², „Fresh start“ teooria rakendamine kohustustest vabastamise menetluses.²³, kuid käesoleva töö teematikat varasemalt analüüsitud ei ole.

Magistritööd iseloomustavad märksõnad: maksejõuetus, pankrotimenetlus, pankrotiõigus, võlgade ümberkujundamise menetlus, füüsilised isikud.

---

²² Püümann, H. Füüsilisest isikust võlgniku võlgadest vabastamisest keeldumise alused pankrotimenetluses. Magistritöö. Juhendaja Urmas Volens. Tartu Ülikool, Tartu 2015.

²³ Priimägi, K. „Fresh start“ teooria rakendamine kohustustest vabastamise menetluses. Magistritöö. Juhendaja Anto Kasak. Tartu Ülikool, Tartu 2017.

1. FÜÜSILISE ISIKU MAKSEJÕUETUSMENETLUSE LIIGID

1.1. Pankroti- ja kohustustest vabastamise menetlus kui võlausaldajate huvide keskne menetlus

Pankrotimenetlus on avalikust huvist lähtuv menetlus, milles ei osale ainult võlgnik ja võlausaldaja, vaid pankrotimenetlus puudutab kõiki majanduskäibes osalevaid isikuid (koostööpartnereid, töötajaid, võlgniku omanikke ja juhatuse liikmeid, ametkondi). Üldiselt seisneb avalik huvi pankrotimenetluses üldise ärimoraali parandamises, ausate majandussuhete loomisele innustamises, finantsstabiilsuses ja maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamises.²⁴

Võlgnik on pankrotis, kui tema võlausaldajate nõudeid ei ole võimalik tema vara arvelt rahuldada. Ta on seega kas maksejõuetu või sattunud ülemäärasesse võlgnevusse, sageli on tegemist olukorraga, kus ta on nii maksejõuetu kui ka ülemäärases võlgnevuses. Sellist olukorda nimetatakse saksa õiguse kohaselt materiaalseks pankrotiks. Formaalne pankrot on pankrot kitsamas tähenduses, st pankrotimenetluse algatamine kohtu poolt. Selle eelduseks on materiaalse pankroti kindlakstegemine.²⁵ Ka PankrS § 1 kohaselt on pankroti mõisteks võlgniku kohtumäärusega väljakuulutatud maksejõuetus. Ning sama paragrahvi lg 2 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine.

Seega pankroti järele tekibki vajadus siis, kui on karta, et võlgnik nagunii ei suuda rahuldada kõiki tema vastu esitatud nõudeid. Pankroti mõte seisneb selles, et panna võlausaldajad võrdsesse seisundisse olukorras, mil nad ilmselt saavad võlast kätte vaid teatud osa. Pankroti eesmärgiks on vältida situatsiooni, et ühed võlausaldajad saaksid oma võla kätte täies ulatuses ja teised võlausaldajad jääksid täiesti ilma. Pankrotimenetlus on suunatud sellele, et võlausaldajate nõuded rahuldada proportsionaalselt.²⁶ Pankroti väljakuulutamise peamiseks eesmärgiks on võlgniku vara müük võimalikult kalli hinnaga, võlausaldajate nõude väljaselgitamine ning müügist saadud raha arvel nõude rahuldamine.²⁷

---

²⁴ Agarmaa, M., Andrekson, S., Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte mõju pankrotimenetlusele. *Juridica* 2022/8, lk 612.

²⁵ Foerste, U. Pankrotiõigus. OÜ Juura, Tallinn 2018, lk 1.

²⁶ Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotisadusele. *Juridica* 1994/1, lk 2-13.

²⁷ Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotisadusele. *Juridica* 1993/2, lk 6-7.

Alates 01.07.2022 reguleerib maksejõuetusavalduse esitamist ja läbivaatamist füüsilise isiku suhtes FiMS, kuid füüsilisest isikust võlgniku pankroti väljakuulutamise ja pankrotimenetluse läbiviimine on reguleeritud pankrotiseaduses vastavalt FiMS § 1 lg 2.

FiMS § 11 kohaselt võib maksejõuetusavalduse pankroti väljakuulutamiseks või pankroti väljakuulutamiseks ja kohustustest vabastamise menetluse algatamiseks esitada võlgnik, ning FiMS § 12 sätestab võlausaldaja õiguse esitada võlgniku suhtes maksejõuetusavaldus pankroti väljakuulutamiseks. FiMS § 12 lg 1 teise lause kohaselt kohaldatakse võlausaldaja maksejõuetusavaldusele pankrotiseaduses võlausaldaja pankrotiavalduse kohta sätestatud, kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti. Uuenduseks on FiMS § 11 lg 4 sätestatud abikaasade ühise maksejõuetusavalduse esitamine, mis võimaldab abikaasadel esitada ühise pankrotiavalduse, mida varasem seadus ei võimaldanud. Kogu protsessi lihtsustamiseks on justiitsministri määrusega välja töötatud ka kindlad vormid sõltuvalt avalduse liigist (võlgniku, võlausaldaja või abikaasade ühine maksejõuetusavaldus).²⁸

Kui avalduse esitajaks on võlausaldaja, siis peab ta avalduses põhistama võlgniku maksejõuetuse ning samuti tõendama nõude olemasolu. Oluliseks sätteks on ka PankrS § 15 lg 3 p 3, mille kohaselt peab võlausaldaja nõue ületama 1000 eurot, välja arvatud kui nõude suhtes on aasta jooksul enne pankrotiavalduse esitamist tulemusteta toimunud täitemenetlus. Võlgnik aga peab maksejõuetusavalduse koostama oma parimate teadmiste juures, kuna tegemist on esmase ülevaatega. Vara- ja võlanimekiri koostatakse hiljem usaldusisiku poolt koos võlgnikuga FiMS § 15 lg 10 kohaselt.

Pärast avalduse saamist otsustab kohus avalduse menetlusse võtmise. Kohus on seoses maksejõuetusavalduse menetlusse võtmisega selgitanud, et pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse 575 SE eelnõu seletuskirja kohaselt peaks maksejõuetusavalduse menetlusse võtmise otsustamine olema pigem formaalne. FiMS §-s 14 sätestatud avalduse menetlusse võtmisest keeldumise aluste eesmärk on vältida selliste avalduste menetlemist, mis on menetlust välistava puudusega. Seega otsustatakse kõigepealt maksejõuetusavalduse menetlusse võtmine ja sellega koos usaldusisiku nimetamine ning alles pärast võlgniku ja

---

²⁸ Maksejõuetusavalduse esitamisel ja võlgade ümberkujundamise menetluses kasutatavate vormide kehtestamine. – RT I, 01.07.2022, 33.

usaldusisikuga arutamist saab kohus otsustada sobiva menetluse algatamise, avalduse rahuldamata jätmise või menetluse lõpetamise raugemise tõttu.²⁹ Võlgniku maksejõuetuse küsimus tuleb lahendada avalduse sisulisel menetlemisel.³⁰

Seaduse kohaselt määratakse avalduse menetlusse võtmisel usaldusisik, kelle ülesandeks on teha kindlaks isiku vara ja võlgade seis, mille alusel koostatud nimekirja esitab usaldusisik kohtule võlgniku nimel. Samuti peab usaldusisik esitama koos vara- ja võlanimekirjaga enda hinnangu võlgniku varalise seisundi ja maksejõulisuse, makseraskuste või maksejõuetuse tekkimise põhjuste kohta. Pärast seda arutab kohus võlgniku ja usaldusisikuga võlgnevuste tasumise väljavaateid eesmärgiga valida võlgniku makseraskuste ületamiseks sobivaim menetluse liik. Lähtuvalt leitud parimast lahendusest kuulutab kohus välja võlgniku pankroti vastavalt PankrS § 31 sätestatule või kuulutab välja võlgniku pankroti ja algatab kohustustest vabastamise menetluse vastavalt PankrS § 31 ja FiMS § 45 sätestatule või algatab võlgade ümberkujundamise menetluse vastavalt FiMS § 19 sätestatule või jätab avalduse rahuldamata või lõpetab menetluse raugemise tõttu vastavalt PankrS § 29 sätestatule. Oluline on sealjuures asjaolu, et kohus ei saa otsustada ühegi eelpool nimetatud menetluse algatamist võlgniku tahte vastaselt, välja arvatud pankroti väljakuulutamise võlausaldaja maksejõuetusavalduse alusel.

Usaldusisiku määramine ei ole kohustuslik olukorras, kus maksejõuetusavalduse on esitanud võlgnik ja on taotlenud pankroti väljakuulutamist või pankroti väljakuulutamist ja kohustustest vabastamise menetluse algatamist. Siis täidab kohus tsiviilkohtumenetluse seadistikust (TsMS)³¹ tulenevat uurimispõhimõtet hagita asjades³² TsMS § 477 lg 5 ja 7 järgi ning kohus võib võlgniku varalist olukorda arvestades jätta usaldusisiku nimetamata ning välja kuulutada pankroti või välja kuulutada pankroti ja algatada võlgniku kohustustest vabastamise menetluse.

Seaduse eelnõu kohaselt on usaldusisiku kutse reguleerimise eesmärgiks tagada füüsilisest isikust võlgnikele vajalik nõustamine, et neil oleks võimalik tekkinud majandusliku raskused efektiivselt ületada ja majanduslikku ning sotsiaalsesse ellu naasta.³³ Töö autor nõustub, et

---

²⁹ TlnRnKm 09.12.2022, 2-22-14119, p 7 ja 11.

³⁰ TrtRnKm 10.01.2023, 2-22-16579, p 5.

³¹ Tsiviilkohtumenetluse seadustik - RT I, 10.11.2022, 3.

³² Pankrotimenetlus on TsMS § 475 lg 1 p 12² järgi hagita menetlus.

³³ Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus 575 SE seletuskiri, lk 59.

professionaalse usaldusisiku määramine on tulenevalt instituudi eesmärgist iseenesest vajalik, kuid leiab, et esiteks võib praktikas osutada keeruliseks vajalikul arvul professionaalsete usaldusisikute leidmine, ning teiseks leiab töö autor, et kohustustest vabastamise menetluses olevatele isikutele on usaldusisiku tasu maksmine koormav lisakohustus. FiMS § 54 lg 7 võimaldab küll määrata võlgnikule tasu maksmiseks menetlusabi, kuid eelkõige peaks tasu tulema siiski võlgniku poolt usaldusisikule loovutatud vara arvelt (FiMS § 54 lg 6), mis omakorda tähendab võlausaldajatele väljamaksmisele kuuluvat summa vähenemist.

PankrS § 29 lg 1 ja lg 2 kohaselt lõpetab kohus menetluse pankrotti välja kuulutamata raugemise tõttu olenemata võlgniku maksejõuetusest, kui võlgnikul ei jätku vara pankrotimenetluse kulude katteks ning ei ole võimalik vara tagasi võita või tagasi nõuda, või kui võlgniku vara koosneb peamiselt tagasivõitmise nõuetest ja nõuetest kolmandate isikute vastu ning nende nõuete rahuldamine on vähetõenäoline. Sealjuures tuleb aga pöörata tähelepanu FiMS § 45 lg 2, mille kohaselt tuleb hoolimata menetluse raugemise aluse olemasolust võlgniku suhtes, kes on esitanud kohustustest vabastamise avalduse ja kohus on otsustanud algatada vastava menetluse, välja kuulutada pankrot. Seaduses on loetelu tingimustest, kunas kohus võib jätta võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamata.

Kui kohus otsustab välja kuulutada võlgniku pankroti, siis edasises menetluses pankrotimenetluse läbiviimisel kohaldub PankrS. Pankrotimenetluse oluline eripära on, et pankrotimenetlus toimub kohtu- ja kohtuvälise menetlusena (PankrS § 3 lg 1). Isikule määratakse pankrotihaldur (haldur)³⁴. Kohtuvälise menetluse all peetakse silmas neid toiminguid, mida PankrS kohaselt saab pankrotihaldur teha ilma kohtu osavõtuta. Näiteks kohus osaleb küll esimesel võlausaldajate üldkoosolekul seoses võimalike häälte määramise vaidlustega, aga hilisematel üldkoosolekutel reeglina mitte. Ka ei osale kohus võlgniku vara müügi korraldamisel ega oma otsustusõigust küsimuses, kuidas pankrotihaldur peaks võlgniku vara valitsema, sh kas mõni võlgniku leping tuleks lõpetada või seda jätkata või millistel tingimustel tuleks müüa võlgniku vara. Ka nõudeavalduste asjaolude ja maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamisel on pankrotihalduri enda otsustada, kui põhjalikult ta nõude ja maksejõuetuse asjaolusid uurib ning täiendavat teavet kogub. Kohus sekkub nõudeavalduste esitamise protsessi alles siis, kui haldur esitab võlausaldajate nimekirja kohtule kinnitamiseks (PankrS §

---

³⁴ Selgituseks: antud tööd on kasutatud sõnu „pankrotihaldur“ ja „haldur“ sünonüümina.

100¹ lg 2, § 100² lg 1).³⁵ Halduri põhikohustused ongi võlausaldajate nõuete väljaselgitamine, pankrotivara valitsemine ja selle moodustamise korraldamine, pankrotivara arvel võlausaldajate nõuete rahuldamine ning võlgniku maksejõuetuse tekkimise põhjuse ja aja väljaselgitamine.³⁶ Kui isikul on vara, siis see realiseeritakse pankrotimenetluses ning saadud vahendid makstakse välja võlausaldajatele.

Pankrotimenetluse kõige olulisemaks põhimõtteks on võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte. Võlausaldajate võrdsuse põhimõte tähendab nii materiaalselt võrdsust ehk võrdsete kohtlemist võrdselt ja ebavõrdsete kohtlemist ebavõrdselt kui ka formaalselt võrdsust ehk võrdsete ja ebavõrdsete ühesugust kohtlemist. Võlausaldajate võrdsust mõistetakse tänapäeval eelkõige menetlusliku võrdsusena. Menetluslik võrdsus tähendab, et üksikule võlausaldajale tuleb tagada võrdne võimalus osaleda kollektiivses pankrotimenetluses – osavõtmine taandub õigusele esitada oma nõue – ja saada pankrotimenetluses määratav jaotis.³⁷ Pärast pankroti väljakuulutamist tuleb kõik võlausaldajad panna samasse olukorda. Pankroti väljakuulutamise moodustab võlgniku varast pankrotivara (PankrS § 108 lg 1) ja võlausaldajad kaotavad õiguse individuaalselt oma nõuet võlgniku vastu maksma panna, individuaalsed huvid asenduvad kollektiivsete huvidega. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte tulemusel rahuldatakse võlausaldajate nõuded kollektiivses pankrotimenetluses ja võlausaldajatel on õigus saada nõudele vastav osa pankrotivarast.³⁸

Uuendusena näeb seadus ette, et koos pankrotimenetlusega algatatakse kohe ka füüsilisest isikust võlgniku kohustusest vabastamise menetlus.

Tulenevalt kohtupraktikast kestab füüsilise isiku pankrotimenetlus keskmiselt ca 6-12 kuud³⁹, FiMS § 49 lg 1 tulenevalt otsustab kohus pärast kolme aasta möödumist võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamisest võlgniku vabastamise tema pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest. Seega tõenäosus, et pärast pankrotimenetluse lõppu kohustustest vabastamise menetlus jätkub, on suur.

---

³⁵ Agarmaa, M., Andrekson, S. Viide 24, lk 612.

³⁶ RKTkm 2-15-17822, p 14.1.

³⁷ Saarma, T., Pankrotimenetluse põhimõtted. Juridica 2008/6, lk 354.

³⁸ Agarmaa, M., Andrekson, S. Viide 24, lk 613.

³⁹ Antud keskmine ajaline kestvus tuleb välja analüüsitud kohtutoimikutest.

Läti õigusaktidesse viidi füüsilise isiku maksejõuetusmenetlus (eelmise) maksejõuetusseaduse vastuvõtmisega, mis jõustus 1. jaanuaril 2008. Need menetlused olid pikad, keerulised ja kulukad. Selle menetluse regulatsioon sobis pigem ettevõtte keerukaks ümberkorraldamiseks kui üle laenanud tarbija uueks alguseks. Seega Läti seadusandja esimene katse anda füüsilistele isikutele võimalus uueks alguseks ebaõnnestus. 2008. aastal jõustunud maksejõuetusseadus kehtis veidi vähem kui kolm aastat ja see asendati praeguse Läti maksejõuetusseadusega (*Maksätnespējas likums*)⁴⁰ (edaspidi Läti seadus), mis kehtib alates 1. novembrist 2010.

Maksejõuetusmenetluse subjektiks võib olla iga füüsiline isik, kes on olnud Läti Vabariigis viimase kuue kuu jooksul maksumaksja ja kes on majanduslikes raskustes (§ 127). Maksejõuetuse avalduse võib esitada ainult võlgnik ise (§ 133 lõige 1). Arvestades, et selle menetluse eesmärk on anda üksikisikule uus algus (tagades samas võlgade tasumise tema varast), on võlgnikul õigus end selle menetluse jaoks kättesaadavaks teha. Seega ei ole võlgnikul rahaliste raskuste korral kohustust esitada maksejõuetuse avaldust. Täiendav võimalus on esitada ühine maksejõuetusavaldus abikaasade või teise astmega sugulus- või hõimlussuhetes isikute puhul.⁴¹

Maksejõuetusmenetluse algatamiseks Lätis tuleb täita järgmised kriteeriumid: 1) isik peab olema viimase kuue kuu jooksul olnud maksumaksja Läti Vabariigis; 2) isik peab olema rahalistes raskustes; (3) tähtaja ületanud võlakohustuste (võlgade) summa peab ületama 5000 eurot (sealhulgas tasumata kõrval- või ühiskohustuse alusel isiku ja tema abikaasa või teise järgu suguluses või suguluses oleva isiku vahel, kui see ületab 5000 eurot) või tõendatavate asjaolude tõttu ei tohi isikul olla võimalik täita võlakohustusi, mille maksetähtaeg saabub aasta jooksul ja need võlakohustused ületavad 10 000 eurot; ja (4) isik ei tohi enam (objektiivselt) olla võimeline neid võlgu oma vara või sissetuleku arvel katma.⁴² Avalduse menetlusse võtmisel peab kohtupraktika kohaselt kohus piirduma eelpool nimetatud kriteeriumite formaalse hindamisega ega tohi hinnata võlgade tekkimise põhjust (Läti Vabariigi ülemkohus,

---

⁴⁰ Maksätnespējas likums. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums> (21.01.2023).

⁴¹ Schihalejev, M., Saarma, S., Draba, E., Strunkiene, I. Conditions for the Bankruptcy of Natural Persons: Which Baltic State is the Most Attractive for Bankruptcy? *International Comparative Jurisprudence* 2021 Volume 7 Issue 1, lk 105.

⁴² Samas, lk 110.

2013).⁴³ See kriteerium on sarnane Eesti kohtupraktikale. Seejärel toimub pankrotimenetlus sarnaselt Eesti õigusele. Pärast pankrotimenetluse lõppu algatakse kohustustest vabastamise menetlus vastavalt seaduse ptk. 27.

Saksa maksejõuetusseadus *Insolvenzordnung*⁴⁴ (edaspidi InsO või Saksa seadus) annab füüsilistele isikutele maksejõuetuse lahendamiseks kaks erinevat võimalust: 1) *Restschuldbefreiung* võimaldab võlgnikule pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabanemise, millele eelneb võlgniku pankrotimenetlus; 2) erimenetlus - võlakorraldamismenetlus, kus võlgnevust tuleb tasuda maksegraafiku alusel, mille kinnitab kohus, kui võlgnik ja võlausaldajad jõuavad kokkuleppele.⁴⁵ Võlakorraldamismenetluse puhul on tegemist tarbija pankrotiga (*Verbraucherinsolvenzverfahren*) ehk kui võlgnikuks on füüsiline isik, viiakse läbi tarbija pankrotimenetlus. See tähendab, et tavapärane pankrotimenetlus muutub, kuna eelistatakse võlgade tasumist vastastikusel kokkuleppel⁴⁶.

Tarbija pankrotimenetlus sarnaneb Eesti õiguskorras olevale võlgade ümberkujundamise menetlusele. Kui võlgnikuks on füüsiline isik, kes ei tegele iseseisva majandustegevusega või on tegelenud iseseisva majandustegevusega, kuid tema varasuhted on selged ning tema suhtes puuduvad töösuhetest tulenevad nõuded, viiakse läbi tarbija pankrotimenetlus.⁴⁷ Koos avaldusega peab võlgnik InsO § 305 lg 1 p 1 kohaselt esitama kohtule tõendi, et viimase kuue kuu jooksul enne pankrotiavalduse esitamist püüti tulutult saavutada võlausaldajatega kohtuvälist kokkulepet võlgade tasumise osas kava alusel ning tuleb välja tuua kokkuleppe mittesaavutamise olulised põhjused. Kohtuvälise kokkuleppe saavutamise püüe enne pankrotiavalduse esitamist ei ole võlgniku valikotsus, vaid tegemist on maksejõuetusmenetluse algatamise eeltingimusega. Kohtupraktikas on nõude täitmisel loetud piisavaks nullplaani esitamist ning piisab vaid kokkuleppe katses. Kohtuvälise kokkuleppe katsesse tuleb kaasata kõik võlausaldajad. Kui võlgnik pöördub vaid ühe või mõne võlausaldaja poole, siis ei ole

---

⁴³ Samas, lk 106.

⁴⁴ Insolvenzordnung. – Arvutivõrgus kättesaadav kättesaadav: <https://www.gesetze-im-internet.de/insol/03.02.2023>.

⁴⁵ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus 743 SE seletuskiri, lk 10. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5512f9ec-6db0-139d-f871-8421606dad23/V%C3%B5lgade+%C3%BCmberkujundamise+ja+v%C3%B5lakaitse+seadus> (26.01.2023).

⁴⁶ Foerste, U. Pankrotiõigus. Viide 25, lk 11.

⁴⁷ Samas, lk 11.

seaduses sätestatud eeldused menetluse algatamiseks täidetud.⁴⁸ Maksejõuetusavaldusega koos tuleb kohtule esitada võlgade tasumise kava (InsO § 305 lg 1 p 4). Seni kuni menetletakse võlgniku maksejõuetuse lahendamist võlgade kava täitmise alusel, tavapärase pankroti algatamise menetlus ootab⁴⁹. InsO § 311 sätestab, kui võlgade tasumise kavale esitatakse vastuväiteid ning kohus vastavalt InsO § 309 nõusolekuid ei asenda, teeb kohus otsuse pankrotimenetluse algatamise avalduse kohta ning kui avaldus on põhjendatud, järgneb tavapärase pankrotimenetlus, millele järgneb kohustustest vabastamise menetlus vastavalt InsO § 286 jj.

Füüsilise isiku pankrotimenetluse osa on võlgniku kohustustest vabastamise menetlus, mis esmakordselt seati sisse 01.01.2004 kehtima hakanud pankrotiseaduses. Füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise regulatsiooni järele oli tekkinud tugev praktiline vajadus. Korduvalt oli tekkinud probleeme füüsilise isiku pankroti erireeglite puudumise tõttu. Kui juriidilise isiku pankroti korral on menetlus sageli suunatud juriidilise isiku likvideerimisele ning sellest põhimõttest lähtub kogu pankrotimenetluse regulatsioon, siis füüsilise isiku pankroti korral likvideerimismenetlust iseenesestmõistetavalt toimuda ei saa. Füüsilisest isikust pankrotivõlgnikul puudus võimalus menetluse lõppedes oma täitmata jäänud kohustustest vabaneda. Füüsiline isik jäi oma kohustuste eest vastutavaks veel kümneks aastaks. Selline lahendus ei motiveerinud füüsilist isikut selle kümne aasta jooksul aktiivselt majandustegevusega tegelema ega kasu saama. See omakorda tähendas, et ka võlausaldajatel ei olnud kuigivõrd lootust oma nõuete rahuldamisele. Kohustustest vabastamise regulatsiooni väljatöötamisel lähtuti algselt USA-st pärit *fresh-start* teooriast. Teatavate eelduste täitmise korral ja järelevalve all anti füüsilise isikule samuti võimalus kohustustest vabanemiseks ja uuesti majandusellu lülitumiseks.⁵⁰ Tegelikult võiks öelda, et võlgniku kohustustest vabastamise menetlus on füüsilise isiku pankrotimenetluse kõige olulisem osa.⁵¹

Enne 01.01.2010 leidis aga seaduses füüsiliste isikute kohta üksnes üksikuid erisätteid. Põhiliseks probleemiks kujunes olukord, kus pankrotimenetluse eesmärgiks oli füüsiliste

---

⁴⁸ Stürner, R., Eidenmüller, H., Schoppmeyer, H. Münchener. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung. Band 3. 4. Auflage. München, Verlag C.H. Beck 2020 – InsO § 305, Rn 24-25.

⁴⁹ Foerste, U. Pankrotiõigus. Viide 25, lk 11.

⁵⁰ Padu, K. Viide 4, lk 434-435.

⁵¹ Schihalejev, M., Saarma, S., Draba, E., Strunkiene, I. Viide 42, lk 107.

isikute kohustustest vabastamine, kuid tihtipeale raugesid pankrotimenetlused enne pankroti väljakuulutamist põhjusel, et menetluskuludeks polnud raha ning isik ei pääsenudki kohustustest vabastamise menetlusse. Kohustustest vabastamise eeldus oli pankrotiseaduse kohaselt pankroti väljakuulutamine. Alates 01.01.2020 jõustunud PankrS nähti ette võimalus vajadusel katta füüsilise isiku pankrotimenetluse kulud riigi kulul ning anda võlgnikule menetlusabi.⁵²

Alates 1. juulist 2022 jõustus ja hakkas kehtima FiMS, mille kohaselt kohustustest vabastamise menetlus algatatakse koos pankroti väljakuulutamisega. Võrreldes eelnevalt kehtinud õigusega on lühenenud võlgniku kohustustest vabanemise menetluse kestus oluliselt. Kui eelnevalt kohustustest vabastamise menetlus järgnes pankrotimenetlusele ja seega võis kogu menetlus kesta ajaliselt isegi ligikaudu 8 aastat⁵³, siis FiMS sätestab menetluse kestvuseks 3 aastat ja seda alates pankroti väljakuulutamisest. On nähtud ette ka võimalus menetluse pikendamiseks, kuid vaid kuni aastaks. Samuti peab võlgnik kohe pärast pankroti väljakuulutamist, kui kohustustest vabastamise menetlus algatatakse, hakkama täitma menetlusega kaasnevaid kohustusi, eelkõige neid, mis on nimetatud FiMS §-s 47.⁵⁴

Seaduse kohaselt on kohustustest vabastamise menetluse algatamise aluseks alati võlgniku avaldus. Seega, kui võlausaldaja on maksejõuetusavalduses taotlenud võlgniku pankroti väljakuulutamist, peab kohus võlgnikult küsima, kas võlgnik taotleb ka kohustustest vabastamise menetluse algatamist. Võlausaldaja maksejõuetusavalduse puhul seadus ei sätesta võimalust, et võlausaldaja saaks taotleda võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamist. Sama kehtib ka Saksa õiguses. Eesmärgiks on vältida olukorda, kus menetluses on kohustatud osalema võlgnik, kes ei ole valmis täitma kohustustest vabastamise menetluses olevaid kohustusi.⁵⁵ Võlgnik peab kohtule teatama kohustustest vabastamise menetluse

---

⁵² Vaks, K-K. Pankrotikohtuniku mõtteid majanduskriisist, pankroti- lainest, seadusloomest ja maksejõuetusmenetluste probleemidest – tagasivaade 2009. aastale. Lk 28. Kohtute aastaraamat 2009. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://aastaraamat.riigikohus.ee/wp-content/uploads/2020/04/kohtute-aastaraamat-2009.pdf> (21.01.2023).

⁵³ Kohtute infosüsteemist tehtud päringutest nähtub, et pankrotimenetluse keskmine kestvus on ca 6-12 kuud, pankrotiseaduse kohaselt otsustas kohus võlgniku kohustustest vabastamise viie aasta möödumisel ning oli võimalus ka menetluse pikendamiseks kuni kahe aasta võrra.

⁵⁴ Kilborn, J.J., Garrido, J.M., Booth, C.D., Niemi, J., Ramsay I.D.C. Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons. Viide 6, lk 48.

⁵⁵ Stürner, R., Eidenmüller, H., Schoppmeyer, H. Münchener. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung. Band 3. 4. Auflage. München, Verlag C.H. Beck 2020 – InsO § 287, Rn 27-28.

algatamise soovist hiljemalt maksejõuetusavalduse läbivaatamisel. Kui võlgnik kohut ei teavita, loetakse, et ta ei soovi kohustustest vabastamise menetluse algatamist.

Seadus sätestab ka erandid, mil kohus võib jätta võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamata. Võrreldes eelnevalt kehtinud regulatsiooniga on seadusandja karmistanud tingimusi, mille korral füüsiline isik kohtusustest vabastamise menetluse ei pääse. Kui eelnevalt oli keeldumise aluseks süüdimõistmine pankroti- või täitemenetlusalase kuriteo, maksualase kuriteo või karistusseadustiku §-des 380⁵⁶–381¹ nimetatud kuriteo toimepanemises, siis FiMS § 54 lg 3 p 1 kohaselt on eelpool mainitule lisatud süüdimõistmine rahapesualase kuriteo, kelmuse või karistusseadustiku §-s 214 (väljapressimine), 217² (usalduse kuritarvitamine) nimetatud kuriteo toimepanemises. Lisaks on seaduses sätestatud keeldumise alused, mis üldjuhul on seotud võlgniku pahatahtliku käitumisega – tahtlikult või raske hooletuse tõttu ebaõigete andmete andmine või andmete varjamine, sh vara ja sissetulekute kohta, võlausaldajate nõuete rahuldamise takistamine ja seeläbi võlausaldajate huvide kahjustamine, aga ka asjaolu, et kohus on viimase kümne aasta jooksul enne usaldusisiku nimetamist otsustanud võlgniku kohustustest vabastamise.

Seoses menetluse võtmisest keeldumise alustega on Tartu Maakohus tsiviilasja 2-22-19139⁵⁷ lahendis⁵⁸ tõlgendanud väga laialt FiMS § 14 lg 1 p 2, mis töö autori hinnangul ei ole kooskõlas seaduse eesmärgiga. Kohtusse esitati avaldus vaid võlgniku kohustustest vabastamiseks. Eelinfona tuleb mainida, et võlgniku suhtes oli juba varasemalt, 15.09.2010 määrusega, välja kuulutatud pankrot, 23.05.2012 määrusega algatatud kohustustest vabastamise menetlus ning 22.12.2016 määrusega lõpetatud kohustustest vabastamise menetlus jättes võlgnik kohustustest vabastamata. Kohus selgitas määruses järgmist: „Hüpoteetilises olukorras, kus võlgnik esitaks ka avalduse tema pankroti väljakuulutamiseks, tuleks ka sellise avalduse menetluse võtmisest keelduda FiMS § 14 lg.1 p.2 (või p.1) alusel, kuna võlgniku pankrot on juba välja kuulutatud“. Töö autor leiab, et antud juhul on tegemist väära alusega ning säte kuulub kohaldamisele käimasoleva pankrotimenetluse puhul. Vastasel juhul kaotaks mõtte FiMS § 45 lg 3 p 3, mis sätestab võimaluse võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamiseks kümne aasta

---

⁵⁶ Märkus: KarS § 380 – Kehtetu - RT I, 12.07.2014, 1 - jõust. 01.01.2015.

⁵⁷ TrtMKm 06.02.2023, 2-22-19139 (Kohtute Infosüsteem).

⁵⁸ Töö koostamise hetkel pole lahend veel jõustunud, on esitatud määruskaebus Tartu Ringkonnakohtule.

möödumisel võlgniku kohustustest vabastamise otsustamisest, milleks tuleb esmalt esitada FiMS § 11 kohane maksejõuetusavaldus.

Kohtul on lai diskretsiooniõigus. Eelkõige on menetluse algatamata jätmise eelduseks võlgniku süüline käitumine – tahtlus või raske hooletus. Võlaõigusseaduse (VÕS⁵⁹) § 104 lg 4 kohaselt on raske hooletus käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata jätmine ning sama paragrahvi lg 5 järgi on tahtlus õigusvastase tagajärje soovimine võlasuhte tekkimisel, täitmisel või lõpetamisel⁶⁰. Seega peab olema täidetud pahatahtlikkust iseloomustav asjaolu. Kui võlgniku käitumises ei ole võlausaldajate huvide kahjustamisele suunatud süülise käitumise tunnuseid, ei ole kohtul alust füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise menetlust algatamata jätta.⁶¹ Riigikohus on selgitanud, et võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamise otsustamisele kohalduvad hagita menetluse põhimõtted, sh uurimispõhimõte.⁶² Võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamise otsustamisel tuleb arvestada PankrS § 2 teises lauses sätestatud eesmärki anda füüsilisele isikule võimalus vabaneda oma kohustustest pankrotiseaduses ettenähtud korras. Selle eesmärgi saavutamise üle otsustamiseks on põhjendatud hinnata võlgniku kohustuste struktuuri.⁶³ Näiteks ei ole pankrotimenetluse eesmärgiga kooskõlas algatada võlgniku kohustustest vabastamise menetlus üksnes selleks, et pikaajases vangistuses olev võlgnik saaks vabaneda oma kohustusest hüvitada kriminaalkohtumenetluse kulud enne nõude aegumist karistuse kandmise ajal.⁶⁴

Nagu eelpool mainitud, siis kohe pärast pankroti väljakuulutamist, kui kohustustest vabastamise menetlus algatatakse, peab võlgnik hakkama täitma menetlusega kaasnevaid kohustusi, eelkõige neid, mis on nimetatud FiMS §-s 47. Töö autori arvamusel on võlgniku tähtsaim kohustus tegeleda mõistlikult tulutoova tegevusega, ja kui tal sellist tegevust ei ole, siis seda otsima. Üldjuhul on pankrotivõlgnik kohustustest vabastamise menetluse ajal kohustatud töötama täistööajaga, kuid tulutoova tegevuse mõistlikkuse hindamisel tuleb arvestada konkreetse juhtumi asjaoludega. Nii võib täistööajaga töötamise kohustuse välistada nt perekondlike kohustuste täitmine (laste kasvatamine, abi vajavate perekonnaliikmete

---

⁵⁹ Võlaõigusseadus - RT I, 02.12.2022, 7.

⁶⁰ RKTkm 3-2-1-46-13, p 10.

⁶¹ Samas, p 11.

⁶² Samas, p 13.

⁶³ RKTkm 3-2-1-92-15, p 9.

⁶⁴ Samas, p 10.

hooldamine) või seadusest tulenevad piirangud, mis takistavad võlgnikul töötada täistööajaga.⁶⁵ Kohtupraktikas on asunud ka seisukohale, et kui võlgnikul on mõistlik (VÕS § 7 tähenduse) töö olemas, ei pruugi paremini tasustatava töökoha otsimine võlgniku elukorraldust, võimeid jms asjaolusid arvestades siiski olla mõistlik ja võlgnikule jõukohane. Võlgniku kohustustest vabastamise menetluse eesmärk ei ole võlgnikku karistada ega sundida teda seadma enda jaoks ebarealistlikke eesmärke. Samas võib võlgniku kohustuste rikkumiseks pidada seda, kui võlgnik oma sissetulekuid põhjendamatult vähendab või neid varjab. Võlgniku kohustuste süüliseks rikkumiseks ei saa pidada seda, et võlgnik õppis eriala, millel tal hiljem ei õnnestunud tööle asuda, kui ta asus õppima heas usus ja lootuses saada tasuvamat tööd.⁶⁶

Teiseks oluliseks kohustuseks on raha eraldamise kohustus FiMS § 47 lg 3-6 kohaselt. FiMS § 47 lg 3 kohaselt loetakse võlgniku töö- või teenistussuhtest või muust sellesarnasest suhtest saadud tulu või ettevõtlusest saadud tulu nõuded loovutatuks usaldusisikule. Tulenevalt sama paragrahvi lg 4 ja 5 jääb võlgnikule igakuiselt kasutada sissetuleku osa, millele ei saa täitemenetluse seadustiku (TMS)⁶⁷ kohaselt sissenõuet pöörata (TMS § 132 kohaselt kuupalga alammäär ning üks kolmandik iga ülalpeetava eest) ja täiendavalt 25 protsenti sissetuleku osalt, millele saab sissenõuet pöörata ning TMS § 131 loetletud sissetulekud. Kohtupraktika kohaselt suurel määral kohustustest vabastamise menetluses olevatel võlgnikel sissetulek ei ületagi miinimumi, mis tähendab, et seadusest tulenevalt puudub neil kohustus võlausaldajate nõudeid rahuldada. Kohtupraktikast nähtub, et selle probleemi lahendamiseks on kohtud kohustanud olenemata võlgniku sissetuleku suurusest, isegi kui see ei ületa miinimumi, eraldama igakuiselt võlausaldajate nõuete katteks kindlaksmääratud summa. Reeglina jääb see summa 10-25 euro vahele, kuid mõnel juhul on ka 50-100 eurot.⁶⁸ Töö autor leiab, et selline tõlgendus ei ole kooskõlas seadusega. Seadus annab kohtule küll võimaluse muuta FiMS § 47 lg 4 sätestatud määra – 25 protsenti, kuid mitte miinimumi. Kohtupraktikast tulenevalt on tihtipeale määratud usaldusisikule kohustuslikus korras üleantav summa isikute puhul, kelle osas on juba

---

⁶⁵ RKTkM 2-11-24696, p 18.

⁶⁶ Samas, p 19-20.

⁶⁷ Täitemenetluse seadustik - RT I, 16.12.2022, 7.

⁶⁸ Nt TrtMKm 18.01.2019, 2-14-62925 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 15.01.2018, 2-15-2458 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 02.08.2018, 2-15-7942 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 22.12.2016, 2-16-5248 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 26.02.2019, 2-18-1150 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 06.02.2019, 2-18-6206 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 15.01.2020, 2-19-727 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 20.03.2019, 2-18-9879 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 03.06.2020, 2-19-13945; TrtMKm 04.01.2021, 2-19-18301 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 06.10.2020, 2-19-18700.

pankrotimenetluse kestel näha, et sissetulek ei ületa miinimumi. Tegelikult tähendab see, et üks võlgnik olles samasuguses majanduslikus olukorras nagu teine, läbib menetluse positiivse tulemusega kergematel tingimustel. Pole ka välistatud olukord, kus miinimumsissetulekut omav võlgnik, kes on kohustatud iga kuu usaldusisikule osa sissetulekust loovutama, ei suuda seda tingimust täita ning menetluse lõpuks jääb seetõttu kohustustest vabastamata, kuna kohus tõlgendab määruses nimetatud igakuise summa eraldamata jätmist kohustuse rikkumisena.

Probleemküsimusena näeb töö autor seda, mis on käsitletav töösuhtest saadud tuluga sarnase tuluna. Kas sellise tulu alla lähevad ka eraisikutelt saadav raha, nagu näiteks laenud, kingitused ning toetused või riigilt saadav enamakstud tulumaksu tagastus? Kohtupraktikas on kohus eraisikutelt saadavat raha, ükskõik mis eesmärgil see siis antud on, kas laen, abi, kingitus, käsitlenud võlgniku sissetulekuna. Erandiks on vaid ühises majapidamises omavaheliselt tehtavad pangaülekanded, mida kohus võlgniku sissetulekuna ei käsitle.⁶⁹ Enamakstud tulumaksu tagastamise küsimuse on lahendanud Riigikohus ning öelnud, et enamakstud tulumaksu tagastusnõue on muu töötasunõudega sarnane sissetulek TMS § 130 lg 1 mõttes, seega tuleb see lugeda usaldusisikule loovutatuks.⁷⁰ Töö autor näeb Tartu Maakohtu praktika näitel, et viimane probleemküsimus seostub pensioni II samba väljamaksetega. Päris ühtne praktika selles osas puudub ning antud väljamakseid on tõlgendatud kahel erineval viisil. Ühe käsitluse järgi on tegemist sissetulekuga FiMS § 47 lg 3 mõttes, teise käsitluse järgi on tegemist pensioniga ning usaldusisikule loovutatava osa leidmisel tuleb arvestada riikliku pensionikindlustuse seadus (RPKS)⁷¹ § 47 lg 3.

Kohustustest vabastamise eelduseks on nõuetekohane kohustuste täitmine, lisaks eelpool mainitule, ka aruande kui sellise esitamine, mis on käsitletav FiMS § 47 g 2 kohustuse täitmisena. Kohtupraktikas on lõpetatud menetlusi ja jäetud võlgnikke vabastamata puhtalt põhjusel, et võlgnik ei esita kohtule aruandeid ning seetõttu jätab täitmata kohustuse anda kohtule informatsiooni oma elu- ja tegevuskoha kohta, tulude ja vara kohta ning mõistlikult

---

⁶⁹ TrtMK 2-17-13853 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-7116 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-7589 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-16018 (Kohtute Infosüsteem).

⁷⁰ RKTKm 3-2-1-124-16 p 10 ja 13.1.

⁷¹ Riikliku pensionikindlustuse seadus - RT I, 18.02.2022, 8.

tulutoovategevuse või selle otsimise kohta.⁷² Ka Riigikohus on lahendis 3-2-1-46-13 selgitanud, et uue võimaluse saamiseks peab võlgnik kohustustest vabastamise menetluse kestel andma endast parima võlausaldajate nõuete rahuldamiseks, sealhulgas tegelema mõistlikult tulutoova tegevusega ja kui tal sellist tegevust ei ole, siis seda otsima. Samuti ei tohi ta varjata oma sissetulekuid ja peab andma kohtu nõudmisel informatsiooni oma majandusliku olukorra kohta. Riigikohus on samuti rõhutanud, et võimalus vabaneda oma kohustustest seaduses ettenähtud korras ei ole eelduslikult iga võlgniku õigus.⁷³

Läti seaduse § 154 lg 1 kohaselt peab võlgnik koostama kohustustest vabastamise plaani, milles tuleb mh ära näidata summa, mida võlgnik suudab igakuiselt võlausaldajatele tasuda. § 155 lg 1 kohaselt sõltub menetluse kestvus võlgniku sissetuleku suurusest. Läti seadus kehtestab erinevad tähtajad võlgadest vabastamisele. Tähtajad sõltuvad pankrotimenetluses rahuldamata jäänud nõuete rahuldamise ulatusest. § 155 lg 2 kohaselt on võlgnikul võimalik kohustustest vabaneda juba kuue kuu möödumisel menetluse algatamisest, kui ta suudab rahuldada 50% pankrotimenetluses rahuldamata jäänud nõuetest. Kui võlgnik ei suuda endast mitteolenevatel põhjustel kohustusi täita kuue kuu jooksul 50 % ulatuses, siis § 155 lg 3 p 1 kohaselt kestab menetlus üks aasta ja võlgnikul on kohustus tasuda 35 % nõuetest. § 155 lg 3 p 2 sätestab kava kestvuseks 1,5 aastat ja nõuete rahuldamise 20 % ulatuses. Kui võlgnik aga ei suuda kava täita endast mitteolenevatel põhjustel § 155 lg 2 ja 3 kohaselt, siis § 155 lg 4 kohaselt kuulub 1/3 võlgniku sissetulekust, kuid mitte vähem kui 1/3 miinimumpalgast, eraldamisel võlausaldajatele ning olenevalt pankrotimenetluses rahuldamata jäänud nõuete suurusest määratakse menetluse ajaline kestvus, üks kuni kolm aastat (§ 155 lg 4 p-d 1-3).

Saksa õiguse InsO § 300 lg 1 kohaselt otsustab kohus pärast loovutamistähtaja korralist möödumist võlgniku jääkvõlgnevusest vabastamise. Otsus tehakse pärast pankrotivõlausaldajate, pankrotihalduri või pankrotihalduri ja võlgniku ärakuulamist. Menetluse kestel on võlgnik InsO § 295 kohaselt kohustatud tegelema mõistlikult tulutoova tegevusega või seda otsima, loovutama usaldusisikule pärimise või õnnemängu teel omandatust

---

⁷² Nt HMKm 08.09.2022, 2-17-3640; TrtMKm 15.11.2022, 2-18-11392; VMKm 02.12.2021, 2-18-17742; PMKm 15.03.2022, 2-19-9246; VMKm 13.12.2021, 2-19-11432; HMKm 22.11.2022, 2-19-15783; TrtMKm 30.11.2022, 2-20-1605.

⁷³ RKTkm 3-2-1-49-16, p 15 ja RKTkm 3-2-1-90-16, p 13.

pool, siia alla ei kuulu väikese väärtusega auhinnad, esitama andmeid ja mitte varjama tulu, tegema eraldi võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.

1.2. Võlgade ümberkujundamise menetlus kui võlgniku ja võlausaldajate huve tasakaalustav menetlus

5. aprillil 2011 jõustus VÕVS, millega loodi füüsilise isiku võlgade ümberkujundamise menetlus. VÕVS võeti vastu leevendamaks üldist pingelist olukorda tarbijakrediidi turul ja pakkumaks eluasemelaenu võlgnikele vabastust pärast tagatise realiseerimist järele jäänud võlast. VÕVS-i eesmärk oli pakkuda ajutistesse makseraskustesse sattunud füüsilistele isikutele võimalus ümber kujundada võlad ja õppida toime tulema tulevikus tekkivate finantskohustustega ning taastada oma maksevõime.⁷⁴ Seejuures tuli tagada tasakaalustatud lähenemine, mille järgi tuleb arvestada ka võlausaldajate õigustatud huve.⁷⁵ Seega on võlgade ümberkujundamise menetluse puhul tegemist alternatiiviga pankrotimenetlusele, et anda makseraskustes füüsilisele isikule võimalus makseraskused ületada ja vältida pankrotimenetlust. Võlgade ümberkujundamiseks peab võlgnikul olema selleks tahe ning selline varaline võimekus, mis võimaldab mingiski arvestatavas ulatuses võlausaldajate nõuded rahuldada, üksnes siis võib ilmselt väita, et menetlusega on võimalik püstitatud eesmärged saavutada.⁷⁶ Võlgade ümberkujundamise menetluses tuleks üldpõhimõttena lähtuda sellest, et võlausaldajad ei tohiks seeläbi sattuda oluliselt halvemasse olukorda sellega võrreldes, mida ta saaks võlgniku olemasoleva vara pankrotimenetluses realiseerimisel ja arvestades võimalusi saada lisa kuni võlgniku võimaliku võlgadest vabastamiseni.⁷⁷ Seda seisukohta on väljendanud ka Riigikohus.⁷⁸

Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu seletuskirjas ei olnud küll midagi märgitud mõjude hindamise analüüsi ega eeldatavate avalduste arvu kohta kohtutele, kuid Ken-

---

⁷⁴ Padu, K. Viide 4, lk 435.

⁷⁵ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus 743 SE seletuskiri. Viide 46, lk 14.

⁷⁶ Kasak, A., Peterson, T., Saarma, T., Kerstna-Vaks, K., Viirsalu, P., Õunpuu, A. Eesti maksejõuetusmenetluse efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüs. Lõppraport. Lk 353. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/analuus-kontseptsioon.pdf> (26.01.2023).

⁷⁷ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus 743 SE seletuskiri. Viide 46, lk 15.

⁷⁸ RKTKm 3-2-1-70-15, p 18.

Marti Vaher on Riigikogus võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu teisel lugemisel vastanud Hannes Rummi küsimusele, et vastavalt Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna arvamusele on räägitud umbes 1000–1500 asjast, kaasusest aastas.⁷⁹ Sandra Reinsalu tõi oma magistritöös „Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse menetlus,, välja, et täpselt aasta pärast VÕVS-i jõustumist oli Eesti kohtutele esitatud viiskümmend viis avaldust võlgade ümberkujundamiseks, mis oli 18-27 korda väiksem prognoositust. Ka Paul Varul tões aastal 2013, et seaduse vastuvõtmise eel tekitati alusetu lootus, et VÕVS kaudu saavad inimesed suhteliselt lihtsalt oma võlaprobleemid lahendatud, seaduse vastuvõtmise järel aga saabus sellega seoses teatav pettumus, sest avaldusi menetluse alustamiseks oli vähe ning kinnitatud vaid mõni üksik võlgade ümberkujundamise kava.

Professor ja vandeadvokaat Paul Varuli hinnangul olid põhjused ilmselt eelkõige mittejuriidilised ning Eesti ühiskond ei olnud valmis VÕVS aktiivsemaks kohaldamiseks. Rahvusvaheliselt tuntuimad selle valdkonna asjatundjad Johanna Niemi-Kiesiläinen ning Jason Kilborn, kes olid VÕVS eelnõu ekspertideks, rõhutasid mõlemad, et seaduse eduka kohaldamise hädavajalikuks tingimuseks on heal tasemel korraldatud, kõigile soovijaile kätte saadav võlanõustamine. Kuni Eestis seda ei ole, ei ole alust loota, et võlgade ümberkujundamine toimuks laiemalt ja kulgeks sujuvamalt.⁸⁰

Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskirjas on välja toodud võlgade ümberkujundamise avalduste esitamiste statistika aastal 2017 ja 2018. Aastal 2017 esitati kohtusse 39 ning 2018. aastal 62 avaldus võlgade ümberkujundamiseks. Seega ei täitunud prognoosid kohtusse esitatavate avalduste arvude osas ei aasta ega ka kaheksa aasta möödudes. Menetlus jäi inimestele võõraks. Töö autori hinnangul võib selle üheks põhjuseks olla asjaolu, et VÕVS-i kohaselt pidi füüsiline isik ise suutma välja pakkuda lahenduse oma võlgade tasumiseks, sh pidama enne avalduse esitamist võlausaldajatega läbirääkimisi, mis kohtupraktikast nähtuvalt on üsna keerulised, kuna võlausaldajatel puudub huvi, et nende nõudeid vähendatakse või ajatatakse pikkadeks aastateks. Isiku enda tegutsemise roll enne avalduse esitamist oli antud menetluses väga suur. Samuti võib põhjusena näha asjaolu, et oma makseraskustega hakatakse tegelema liiga hilja. Ka Maris Lauri, kes oli justiitsminister

---

⁷⁹ Reinsalu, S. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse menetlus. Magistritöö. Juhendajad Anto Kasak ja Paul Varul. Tartu Ülikool, Tartu 2012, lk 17-18.

⁸⁰ Varul, P. Maksejõuetusõiguse areng Eestis. Viide 11, lk 238.

ajavahemikul 26. jaanuar 2021 – 18. juuli 2022, on väljendanud, et füüsilise isiku võlgade ümberkujundamise menetlus ja isegi selle algatamine on praktikas keeruliseks osutunud, kuna avalduse esitamiseks ettenähtud vormid ja tingimused on võlgnike jaoks liiga keerulised. Samuti ei ole võlgnikud võlgade ümberkujundamise menetlusest ja selle võimalustest teadlikud.⁸¹

Võlgade ümberkujundamise menetlus peaks ühelt poolt olema võlgnikule säästvam kui kohustustest vabastamise menetlus, mis eeldab pankrotimenetluse läbiviimist ja võlgniku kogu vara realiseerimist. Teisalt peaks selle kaudu võlgnik suutma täita võlausaldajate nõudeid suuremal määral kui pankroti- ja kohustustest vabastamise menetluses.⁸² Selleks, et teha võlgnikele menetlus kättesaadavamaks ja inimesed saaksid teadlikumaks võlgade ümberkujundamise menetluse institutsioonist ning rakenduks Johanna Niemi-Kiesiläineni ning Jason Kilborni poolt väljatoodud heal tasemel korraldatud ja kõigile soovijaile kättesaadav võlanõustamine, loodi ühtne maksejõuetusmenetlus. Nagu eelpool mainitud, siis füüsiline isik esitab alates 1. juulist 2022 kohtusse maksejõuetusavalduse ning koos kohtu ja kohtu poolt määratud usaldusisikuga valitakse võlgnikule sobivaim menetlusliik. FiMS eesmärk on suurendada võlgade ümberkujundamise menetluste arvu pankroti- ja kohustustest vabastamise menetluste arvelt.⁸³

Võlgade ümberkujundamise regulatsioon on suures plaanis jäänud samaks võrreldes VÕVS-iga. Võlgade ümberkujundamise menetlus algatatakse FiMS § 19 kohaselt juhul, kui võlgnik on makseraskustes, kuid ta ei ole veel püsivalt maksejõuetu. Võlgnik loetakse makseraskustes olevaks, kui ta ei suuda või tõenäoliselt ei suuda täita oma kohustusi nende sissenõutavaks muutumise ajal. Kuna isik, kelle suhtes kohaldatakse võlgade ümberkujundamise menetlust, ei ole püsivalt maksejõuetu, siis eeldatakse võlgnikult deposiidi tasumist menetluskulude katteks. Seetõttu sätestab seadus, et enne menetluse algatamist peab võlgnik usaldusisiku tasu ja kulutuste katteks maksuma deposiidina selleks ettenähtud kontole kohtu poolt määratud summa. Võrreldes eelneva regulatsiooniga sätestab FiMS § 19 lg 2 ls 2, et kohus võib võlgniku rahalist olukorda arvestades võimaldada määratud summa tasuda osamaksetena menetluse jooksul,

---

⁸¹ Ministeerium tahab makseraskustes inimesi ja ettevõtjaid suunata lahenduste otsimisele. Justiitsministeeriumi koduleheküljel. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.just.ee/uudised/ministeerium-tahab-makseraskustes-inimesi-ja-ettevotjaid-suunata-lahenduste-otsimisele>. (26.01.2023).

⁸² Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus 575 SE seletuskiri, lk 9.

⁸³ Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus 575 SE seletuskiri, lk 9-10.

varasem seaduse seda sõnaselgelt ette ei näinud. FiMS § 19 lg 3 p 6 kohaselt võib kohus jätta menetluse algatamata, kui võlgnik jätab deposiidina määratud summa tasumata. Seega on see kohtu diskretsiooniotsus, kuid pigem võib jaatada, et rahasumma tasumata jätmisel menetlust ei algatata.

FiMS § 12 lg 1 kohaselt on ka võlausaldajale loodud võimalus, lisaks pankroti väljakuulutamise menetluse algatamise avalduse esitamisele, esitada võlgniku suhtes maksejõuetusavaldus võlgade ümberkujundamise menetluse algatamiseks. Kui võlausaldaja soovib maksejõuetusavalduse kaudu algatada võlgniku võlgade ümberkujundamise menetluse, võib võlausaldaja võlgniku kirjalikul nõusolekul esitada maksejõuetusavalduse, mille puhul ei pea olema täidetud pankrotiseaduse § 10 lõigetes 2 ja 3 sätestatud eeldused FiMS § 12 lg 2 kohaselt. Seeläbi peaks toimuma varasem võlgniku makseraskustega tegelemine ning tõusma võlausaldajate nõuete rahuldamise määr.⁸⁴

FiMS sätestab nii imperatiivse aluse, mil kohus võlgniku võlgade ümberkujundamise menetlust ei algata, kui ka alused, mil kohtul on kaalutusõigus, kas menetlus algatada või mitte. FiMS § 19 lg 4 sätestab, et kohus ei algata menetlust, kui võlgniku suhtes on viimase kümne aasta jooksul juba vastav menetlus algatatud või otsustatud võlgniku kohustustest vabastamine, siinkohal kohtul puudub diskretsioon ning avalduse menetlusse võtmisest tuleb keelduda. Kohustustest vabastamise otsustamine hõlmab nii seda, kui võlgnik kohustustest vabastatakse, kui ka seda, kui kohus jätab võlgniku kohustustest vabastamata. Kui kohus võlgniku kohustustest vabastab, siis selline piirang teenib eesmärki, et kohustustest vabastamine ei ole võimalik liiga tihti ning kaitseb võlausaldajate huve, samuti distsiplineerib võlgnikke oma võlakohustusi täitma. Piirang ei hõlma aga olukordi, kus menetlus lõpetatakse aluse äralangemise tõttu. Näiteks kui alus langeb ära seetõttu, et võlgnik täitis enda kohustused võlausaldajate ees, ei ole põhjust talle keelata vajaduse korral uuesti maksejõuetusmenetlusse tulla.⁸⁵ FiMS § 19 lg 3 p 1-6 sätestavad, et kohus võib jätta menetluse algatamata, kui võlgnik on tahtlikult või raske hooletuse tõttu esitanud ebaõigeid või ebatäielikke andmeid oma vara, sissetulekute ja kohustuste kohta, sh eesmärgiga saada riigipoolseid hüvesid, on süüdi mõistetud pankroti- või täitemenetlusalase, maksualase või karistusseadustiku §-des 381 ja 381¹

---

⁸⁴ Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus 575 SE seletuskiri, lk 10.

⁸⁵ Kilborn, J.J., Garrido, J.M., Booth, C.D., Niemi, J., Ramsay I.D.C. Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons. Viide 6, lk 6.

nimetatud kuriteo toimepanemises, võlgnik keeldub vande või täiendavate andmete andmisest, on jätnud tasumata kohtu poolt määratud summa usaldusiski tasu ja kulutuste katteks, on takistanud võlausaldajate nõuete rahuldamist või teinud tahtlikult võlausaldajaid kahjustavaid tehinguid (vara raiskamine). Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt ei tohi vara raiskamise all käsitleda lihtsalt ebamõistlikke majandamisharjumusi, mis on põhjutanud makseraskusi, tegemist peab olema tahtliku tegevusega võlausaldajate kahjustamise eesmärgil.

Võlgade ümberkujundamise menetluses võimaldatakse võlgnikule rahaliste kohustuste ümberkujundamist kohustuse täitmise tähtaja pikendamise, osadena täitmise või kohustuse vähendamise teel. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt peaks esmajoones kõne alla tulema maksetähtaja (intressivaba) edasilükkamine või võla ositi maksmise võimaldamine ning võla vähendamine peaks vähemalt üldjuhul toimuma esmajoones kõrvalnõuete (kulud, intress, sh viivis) arvel. Ühe võlgade ümberkujundamise meetme kasutamine ei välista teise meetme kasutamist, sealhulgas sama nõude puhul. See tähendab, et ühe nõude ümberkujundamisel võib kasutada kõiki ettenähtud meetmeid, meetmed ei ole üksteist välistavad. Küll aga on elatise ja tahtlikult õigusvastase teoga tekitatud kahju hüvitamise nõuete puhul välistatud võimalus kohustust vähendada.

Menetluse algatamisel määrab kohus tähtaja ümberkujundamiskava esitamiseks. Ümberkujundamiskava koostab usaldusisik, kava peab olema võlgniku poolt heakskiidetud ning kava esitab kohtule usaldusisik võlgniku nimel. FiMS § 20 lg 1 sätestab kriteeriumid, mida ümberkujundamiskava peab sisaldama. Ümberkujundamiskava koostamisel peab usaldusisik hindama ümberkujundatavate nõuete tõendatust ja õiguspärasust. Ümberkujundamiskava kinnitamisega hakkab selles ettenähtud õiguslik tagajärg kehtima võlgniku ja isiku kohta, kelle õigusi ümberkujundamiskavaga mõjutatakse. Kohtupraktikas on tõusetunud probleeme sellega, et võlausaldaja jätkab hoolimata tema nõude ümberkujundamisest võlgnikule kirjade saatmist seoses täitmise tähtaja möödumisega ning nõuab koguvõlgnevuse tasumist ähvardades anda nõue inkassofirmale.⁸⁶ Arvestades asjaoluga, et kohtumäärus ei jõustu enne, kui määrus on kõigile menetlusosalistele kätte toimetatud, siis saab asuda seisukohale, et selline käitumine on võlausaldaja poolt pahatahtlik. Lisaks sellele on

---

⁸⁶ TrtMK 2-22-6890 (Kohtute Infosüsteem).

see õigusvastane ning koormav nii võlgnikule kui ka kohtule. Teine probleem seondub loovutatud nõuetega. Võlausaldajad, kelle nõuded on kavaga ümber kujundatud, loovutavad oma nõuded uutele võlausaldajatele, kuid jätavad märkimata, et nende nõue on ümberkujundamiskavaga kinnitatud. Nõude omandaja omakorda pole kohtumäärusest teadlik ning hakkab võlgnikult nõuet sisse nõudma täies ulatuses ja koheselt. Sellistel olukordades tekivad ka segadused maksete teostamisega, kuna võlgnike väitel on olukordi, kus neile ei teatata nõude loovutamisest ning makseid teostatakse jätkuvalt määruses märgitud võlausaldajale, kellel pole enam nõudeõigust.⁸⁷

Uuendusena on seaduses säte, mis puudutavad olukorda, kus võlgnik sureb ümberkujundamiskava kehtivuse ajal. Sellises olukorras kohus lõpetab võlgade ümberkujundamise menetluse, kuid kavas ette nähtud õiguslik tagajärg jääb kehtiva pärija suhtes, kel on võimalik esitada pärandavara pankrotiavaldus ning pärandvara pankroti väljakuulutamisel kaotab ümberkujundamiskava oma kehtivuse.

Ümberkujundamise edukus sõltub nii sellest, kui hästi on koostatud ümberkujundamiskava kui ka sellest, kas kava täitmine on tagatud piisava kontrollimehhanismiga.⁸⁸ Võtmeküsimuseks on võlgniku kasutatav sissetulek ning ümberkujundamiskava pikkus⁸⁹. Ümberkujundamiskava või -menetluse saab lugeda õiguskirjanduse kohaselt õnnestunuks, kui võlgasid vähendatakse osas, mis võimaldab saavutada tasakaalu sissetuleku, elamiskulude ja ülejäänud võlgade vahel.⁹⁰ FiMS kohaselt teostab ümberkujundamiskava täitmise üle järelevalvet usaldusisik, võlgnik esitab iga-aastased aruanded usaldusisikule ning usaldusisik esitab võlgniku võlgade ümberkujundamise menetluse lõpuks kohtule aruande. Varasemalt teostas võlgniku üle järelevalvet kohus, nüüd teostab kohus järelevalvet usaldusisiku üle. On peetud piisavaks, et usaldusisik esitab aruande kohtule alles menetluse lõpuks, kuid samas on kohtul FiMS § 35 lg 5 alusel alati õigus igal ajal nõud aruannet nii võlgnikult kui ka usaldusisikult. Kohtupraktikas

---

⁸⁷ TrtMK 2-17-15874 (Kohtute Infosüsteem).

⁸⁸ Maksejõuetuse revisjoni lõplik lähteülesanne. Projekt 2014-2020.12.02.006.01.15-0007 „Õigusloome kodifitseerimine“. Justiitsministeerium, Tallinn 2016, lk 161. – Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/maksejõuetusoiiguse_revisjoni_loplik_lahteulesanne_20.05.2016.pdf (27.01.2023).

⁸⁹ Kilborn, J.J., Twenty-Five Years of Consumer Bankruptcy in Continental Europe: Internalizing Negative Externalities and Humanizing Justice in Denmark. 2009, lk 17.

⁹⁰ Maksejõuetuse revisjoni lõplik lähteülesanne. Projekt 2014-2020.12.02.006.01.15-0007 „Õigusloome kodifitseerimine“. Viide 89, lk 161.

on ka pärast 1. juulit 2022 esitatud avalduste puhul menetlusi, kus järelevalvekohustus on määratud kohtule, mitte usaldusisikule.⁹¹

Töö koostamise ajaks on FiMS kehtinud vähem kui aasta, täpsemalt üheksa ja pool kuud⁹². Väljaandes Ametlikud Teadaanded⁹³ teostatud andmepäring näitab, et perioodil 01.07.2022 kuni 13.04.2023 on FiMS § 28 lg 1 alusel kinnitatud 28⁹⁴ võlgade ümberkujundamise kava, aasta enne seda perioodil 01.07.2021 kuni 30.06.2022 kinnitati 46 võlgade ümberkujundamise kava. Kummastav on sealjuures asjaolu, et FiMS-i kehtivuse ajal ei ole Harju Maakohus, mis teenindab suurimat piirkonda elanikkonna arvu mõttes, kinnitanud mitte ühtegi võlgade ümberkujundamiskava. Üleüldiselt saab väita, et võlgade ümberkujundamise menetluse arvu tõusu pole toimunud ja antud menetluse populaarsus ei ole tõusnud. Töö autori hinnangul näitab see ka selgelt inimeste majanduslikku seisut, mis viimastel aastatel on seoses valitseva globaalse majandusliku olukorraga halvenenud. Inimestel puudub finantsvõimekus võimalike ümberkujundamiskavade täitmiseks.

Läti õiguskord ei näe ette võlgade ümberkujundamise institutsiooni. Saksa õiguskorras on võlgade ümberkujundamise instituudile sarnane Saksa pankrotiseaduses olev tarbija pankrotimenetlus, millest on kirjutatud töö alapeatükis 1.2.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et füüsilisel isikul on maksejõuetuse ületamiseks erinevad võimalused. Kui pankrotimenetlus on orienteeritud võlgniku vara realiseerimisele ja võlausaldajate nõuete maksimaalsele rahuldamisele, siis jätkuvas kohustustest vabastamise menetluses pööratakse tähelepanu võlgniku majanduslikele võimalustele ning võlgniku enda käitumisele menetluse kestel. Võlgade ümberkujundamismenetluses on maksejõuetus ajutine ning ületatav, võlgnikul peab olema püsiv sissetulek, et rahuldada võlausaldajate nõudeid. Seega saab öelda, et tegemist on võlgniku ja võlausaldajate huve tasakaalustava menetlusega.

---

⁹¹ TrtMKm 07.12.2022, 2-22-9784; TrtMKm 19.10.2022; 2-22-10151; TrtMKm 07.12.2022, 2-22-10892; TrtMKm 19.12.2022, 2-22-13271.

⁹² 15.04.2023 seisuga.

⁹³ Ametlikud Teadaanded. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.ametlikudteadaanded.ee/> (13.04.2023).

⁹⁴ Võlgade ümberkujundamiskava kinnitamise teade võlgniku maksejõuetuse avalduse puhul on 16 juhul avaldatud VÕVS § 26 lg 1 alusel, mitte FiMS § 18 lg 4 alusel. Seega saab järeldada, et ümberkujundamiskava kinnitamise teade on ekslikult avaldatud vale seaduse alusel.

2. MAKSEJÕUETUSMENETLUSE KESTEL TEKKINUD VÕLAUSALDAJATE NÕUETE ALUSED JA VÕLAUSALDAJATE VASTUTUS

2.1. Nõuete tekkimise alused

2.1.1. Üldise majanduskeskkonna mõju võlausaldajate nõuete tekkimisel

Uute võlausaldajate nõuete tekke mõistmiseks on oluline analüüsida viimastel aastatel valitsevat majanduslikku olukorda, mis on töö autori hinnangul mõjutanud füüsiliste isikute tarbimisharjumusi ja maksekäitumist.

Maailma, sh Eestit, on viimastel aastatel tabanud mitu erinevat kriisi, mis on mõjutanud inimeste majanduslikku käitumist ja toimetulekut. Esmalt tabas maailma 2019. aasta lõpus COVID-19 ning 11. märtsil 2020 kuulutas Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) välja ülemaailmse pandeemia⁹⁵. Seoses COVID-19 pandeemiaga kahanes Eesti tööhõive Euroopa riikide keskmisest enam.⁹⁶ Kaasnes majanduslangus, mis tõi kaasa suurema arvu ettevõtete ehk tööandjate likvideerimisi ja pankrotte. 2020. aastal suurenes Registrate ja Infosüsteemide Keskuse andmetel likvideeritud ettevõtete arv esimese 9 kuuga 21% ja pankrotistumisi esines varasema aastaga võrreldes 17% enam.⁹⁷ Eesti Panga majandusprognosi järgi oli lootust, et Eesti majandus hakkab kriisist taastuma 2021. aastal ja saavutab kriisieelse taseme juba 2022. aasta teises pooles.⁹⁸ Nii ei ole aga läinud ning Eesti Panga 2022. aasta majandusprognosi kohaselt maailmamajanduse kasv aeglustub. Kiire inflatsioon, sellest tulenev rahapoliitika karmistamine ja üleilmse mõjuga geopoliitilised konfliktid kahandavad maailmamajanduse

---

⁹⁵ WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (10.02.2023).

⁹⁶ Viiruskriisi mõju Eesti majandusele. Stsenaariumid aastani 2030. Arenguseire Keskus, 2020, lk 13. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://arenguseire.ee/raportid/viiruskriisi-moju-eesti-majandusele-stsenaariumid-aastani-2030/> (10.02.2023).

⁹⁷ COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu ja oskuste vajaduse muutusele. Uuringu terviktekst. Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA. Kutsekoda, 2020, lk 12. – Arvutivõrgus kättesaadav: https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2021/01/OSKA_COVID-19_eriuring_11.01.2021_loplik.pdf (10.02.2023).

⁹⁸ Eesti Pank. Rahapoliitika ja Majandus 4/2020. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.eestipank.ee/press/prognos-majandusekriisieelse-tase-taastub-toenaoliselt-jargmise-aasta-teises-pooles-16122020> (10.02.2023)

kasvuväljavaadet. Eesti majanduskasvu pärsib kiire hinnatõus, mis vähendab inimeste ostujõu kaudu nõudlust nii Eestis kui ka eksporditurgudel.⁹⁹

Eesti majandust on geopoliitilistest konfliktidest enim mõjutanud Venemaa sissetung Ukrainasse ja tänaseni kestev sõda. Euroopa Liit (EL) kehtestas Venemaa ja Valgevene suhtes enneolematu mahus sanktsioonid. Majandussanktsioonide osana on EL kehtestanud Venemaa suhtes mitu impordi- ja ekspordipiirangut.¹⁰⁰ Eesti majandusele tähendab Ukrainas toimuv sõda ka vajadust edaspidi leida varasemalt Venemaalt ja Valgevenest tarnitud toormeid ja pooltooteid mujalt. Detailseid väliskaubanduse tehinguid kasutades analüüsi Eesti impordi Venemaalt ja Valgevenest 540 kaubagrupis. Venemaalt või Valgevenest imporditu asendamine teistest riikidest pärit samasse kaubagrüppi kuuluvate toodetega osutus kahel kolmandikul juhul (349 kaubagrupi puhul) kallimaks. Kui Eesti ettevõtted asendaksid kogu Venemaalt ja Valgevenest imporditu, tähendaks see ettevõtetele 860 miljoni eurost lisakulu 2021. aasta hindades, mis on võrreldav 5%-ga Eesti koguimpordist. Kõige suuremate lisakuludega on seotud kütuste, puittoodete, metalli, aga ka näiteks soola ja linase riide impordi asendamine – nende kaubagruppide puhul on sõltuvus Venemaa ja Valgevene impordist suur ning teistest riikidest toodud asenduskaubad kallid.¹⁰¹ Kõik see mõjutab ettevõtete käibeid ja kasumit ning suures mahus tehtavate lisakulude tulemuseks võib halvimal juhul olla pankrotistumine ehk tööandjate arv väheneb ning töökohad kaovad. Lisaks on suures osas mõjutatud sisendhinnad, mis on kiires kasvus ning see väljendub lõpptarbijale suunatud väljamüügihindades.

Kõigele eelnevale lisandub ka energiakriis, mis on mõjutanud väga tugevalt majapidamiste toimetulekut. Elektrienergia ning maagaasi hinnad Euroopa turgudel hakkasid tõusma 2021. aastal ning paljuski oli see tingitud majanduse taaselavnemisest 2020. aastal tabanud Covid-19 pandeemia tagajärjel toimunud ootamatu elektrienergia tarbimise languse järgselt. 2021. aasta teisest poolest on elektrienergia hinnatõus olnud hüppeliselt kõrge ning maagaasi hind ületas

---

⁹⁹ Eesti Pank. Rahapoliitika ja Majandus 4/2022. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.eestipank.ee/publikatsioonid/rahapoliitika-ja-majandus/2022/rahapoliitika-ja-majandus-42022> (10.02.2023).

¹⁰⁰ ELi sanktsioonid Venemaa vastu. Euroopa Ülemnõukogu. Euroopa Liidu Nõukogu. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/#sanctions> (10.02.2023).

¹⁰¹ Piirits, M., Vallistu, J., Varbalne, U., Vollmer, M. Vene-Ukraina sõja pikaajalised mõjud Eestile. Rahvastik, lõimumine, väliskaubandus. Raport 2022. Arenguseire keskus, lk 6.

viimase kümne aasta kõrgeima hinnataseme.¹⁰² Konkurentsiameti analüüside „Elektrienergia hinnatõusu analüüs 2021“ ja „Maagaasi hinnatõusu analüüs 2021“ kohaselt oli aga kõige põhilisem põhjus elektrienergia tõusuks kogu Euroopa tasemel olnud maagaasi hüppeline hinnatõus, mille omakorda põhjustas eelkõige Euroopa hoidlate erakordselt madal maagaasi varu. 2021. aasta analüüsis nähti gaasihindade puhul ette langust 2022. aasta aprillis, mis avaldaks positiivset mõju ka elektrihindadele. Seega arvati, et mõningast leevenemist on elektri hinnas näha ette kevadest 2022, kuid hindade tagasipöördumist varasemale tasemele siiski ei eeldatud. Analüüsides on ka välja toodud, et kõrgete energiahindade mõju majandusele ja leibkondadele on väga tuntuks, seda eriti arvestades asjaoluga, et energiahindade tõus järgnes koheselt COVID-19 kriisile. Veebruaris 2022 järgnes Venemaa sissetung Ukrainasse, mis tõi omakorda kaasa äkilise ja suure energiahindade tõusu. Oktoobriks 2022 oli energiakriis majandusteadlaste hinnangul avaldanud tõsised majanduslikke tagajärgi, mis võivad osutuda pikaajaliseks.¹⁰³ Kõige tugevamalt kannatavad hinnatõusu tõttu energiaostuvõimetud ning väikese ja keskmisest väiksema sissetulekuga leibkonnad, kes kulutavad energiale protsentuaalselt suurema osa oma sissetulekust. Sellesse ühiskonnaklassi kuuluvad üldjuhul ka maksejõuetusmenetluses olevad isikud. Lisaks on kõrgetel energiahindadel ka tuntuvalt negatiivne mõju tootmisele, tööstusele, tööhõivele ja hindadele. Energiakriisi leevendamiseks võimaldas riik toetusmeetmeid nii era- kui ka äritarbijatele kütteperioodil. Hoolimata toetusmeetmetest olid inimesed raskustes elektri- ja soojusenergia arvete tasumisega.¹⁰⁴ Energiahinnad on tänaseks mõnevõrra langenud, kui sellegipoolest kõrged. Energiahindade järsk tõus koos toidukaupade hindade tõusuga on toonud kaasa ka järsu inflatsiooni ning Eestis on tarbijahinnad tõusnud rohkemal määral võrreldes teiste EL riikidega.¹⁰⁵

---

¹⁰² Konkurentsiamet. „Elektrienergia hinnatõusu analüüs 2021“ ja „Maagaasi hinnatõusu analüüs 2021“. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.konkurentsiamet.ee/et/uudised/konkurentsiamet-analuusis-elektri-ja-gaasihindasid> (17.02.2023).

¹⁰³ Paulus, A., Staehr, K. The Energy Crisis in the Baltic States: Causes, Challenges, and Policies. EconPol Forum, vol. 23, no. 6, pp. 28. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.cesifo.org/DocDL/econpol-forum-2022-6-staehr-paulus-energy-crisis.pdf> (17.02.2023).

¹⁰⁴ Suviste, M., Priske arve toasooja eest löi Sangastes elava pere pahviks. Lõuna-Eesti Postimees, 28.01.2023. – Arvutivõrgus kättesaadav: https://lounapostimees.postimees.ee/7700609/priske-arve-toasooja-eest-loi-sangastes-elava-pere-pahviks?fbclid=IwAR0vCU4UOBUEXoFZ-AAAtY-rVVLf85TJlkhuu1dtAxOu0ty-4fiWe_jFff_8 (17.02.2023); Määrast, M., Olematu kütte eest tuleb maksta kopsakat tasu. Lõuna-Eesti Postimees, 16.02.2023. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://lounapostimees.postimees.ee/7713674/olematu-kutte-eest-tuleb-maksta-kopsakat-tasu> (17.02.2023).

¹⁰⁵ Paulus, A., Staehr, K. The Energy Crisis in the Baltic States: Causes, Challenges, and Policies. Viide 104, lk 28.

Eurostati andmetel oli Eesti inflatsioon märts 2023 seisuga 15,6 %, mis on väga kõrge ning võrreldes Euroala keskmisega (6,9 %) oluliselt kõrgem.¹⁰⁶ Statistikaameti andmetel oli tarbijahinnaindeksi tõus märtsis võrreldes eelmise aasta märtsiga 15,3 % ning enim mõjutasid tarbijahinnaindeksit toidu ja mittealkohoolsete jookide kallinemine, mis andis kogutõusust üle kolmandiku, ning eluasemega seotud hinnamuutused, mis andsid kogutõusust veerandi. Kodusesse jõudnud elekter oli 49,5%, soojusenergia 35,6%, tahkekütus 41% ja gaas 17,8% kallim.¹⁰⁷ Miinimumtöötasu tõusis 2023. aastal 654 euro pealt 725 euroni, seega 10,86 %. Keskmine brutokuupalk oli küll 2022. aastal Eesti ettevõtetes, asutustes ja organisatsioonides 8,9 % kõrgem kui 2021. aastal, aga reaalpalk¹⁰⁸ langes 8,8 %¹⁰⁹. Seega, kuigi on näha keskmise palga kasvu, siis inimeste ostujõud on siiski vähenenud võrreldes varasemaga. Hinnakasv on oluliselt kõrgem kui palgakasv ning see mõjutab otseselt füüsiliste isikute toimetulekut ning finantskäitumist. Selline olukord toob kaasa elukalliduse kriisi, kuna paljude majapidamiste ostujõud on langenud.¹¹⁰

Inimeste halvenev majanduslik olukord tuleb selgelt välja ka analüüsitud kohtu menetluses ja olevatest maksejõuetusmenetlustest. Kui näiteks pankrotimenetluse lõpetamise ja kohustustest vabastamise menetluse algatamise¹¹¹ seisuga on inimene olnud positiivselt meelestatud võimekuses tasuda võlausaldajate nõuete katteks kas või 10-25 eurot ning antud summa on kohustusena sisse kirjutatud määrusesse¹¹², siis viimasel aastal või kahel on päris mitmel võlgnikel raskusi antud kohustuse täitmisega või pole nad majanduslikult üldse võimelised

---

¹⁰⁶ Eurostat. Data Browser. HICP - monthly data (annual rate of change). – Arvutivõrgus kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_HICP_MANR_custom_3761882/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=4ad27e6f-358a-4a3d-82a0-587d69a833eb (13.04.2023).

¹⁰⁷ Tarbijahinnaindeksit mõjutas märtsis kõige rohkem toidu kallinemine. Eesti Statistikaamet. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.stat.ee/et/uudised/tarbijahinnaindeksit-mojutas-martsis-koige-rohkem-toidu-kallinemine> (13.04.2023).

¹⁰⁸ Reaalpalga arvutamisel võetakse arvesse tarbijahinnaindeksit, see näitab ostujõudu ehk kui palju tooteid ja teenuseid on võimalik teenitud palga eest tarbida.

¹⁰⁹ Keskmine palk mullu kasvas, reaalpalk aga kahanes. Statistikaamet. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.stat.ee/et/uudised/keskmine-palk-mullu-kasvas-reaalpalk-aga-kahanes> (08.03.2023)

¹¹⁰ Paulus, A., Staehr, K. The Energy Crisis in the Baltic States: Causes, Challenges, and Policies. Viide 104, lk 29.

¹¹¹ Töö autor märgib, et töö koostamise ajaks Tartu Maakohtus järelevalvemenetluses olevatele kohustustest vabastamise menetlustele kohaldub PankS, FiMS alusel algatatud pankrotimenetlused on töö koostamise ajaks staadiumis, kus samaaegselt toimub pankroti- ja kohustustest vabastamise menetlus ning võlgniku vara käsutab pankrotihaldur.

¹¹² Töö autor märgib, et üldjuhul on selline kohustus määrusesse kirjutatud võlgnike puhul, kelle puhul on juba pankrotimenetluse kestel näha, et sissetulekud ühes kuus on väiksemad TMS § 132 lg 1 sätestatud alammäärast või ainsaks sissetulekuks on TMS § 131 lg 1 p 1-12 nimetatud sissetulekud ning seega võlgnikel puudub arestitav sissetulek.

antud kohustust täitma.¹¹³ Ka võlgade ümberkujundamise menetluses on võlgnikel raskusi võlgade ümberkujundamiskavade täitmisega, ka näiteks kavade puhul, mis on kohtu pool kinnitatud vaid aasta kuni poolteist tagasi. Nii mõnegi menetluse puhul on võlgniku taotlenud kava muutmist tulenevalt asjaolust, et nende majanduslik seisund on oluliselt muutunud¹¹⁴ ning on ka menetlusi, mis on lõpetatud, kuna võlgnik pole suutnud kava nõuetekohaselt täita, seda nii võlgniku enda avaldusel¹¹⁵ kui ka võlausaldajate taotlusel¹¹⁶.

Eesti Panga majandusprognosi kohaselt kajastub tööturu nõrgenemine teravamalt 2023. aastal. Loiuma majandusaktiivsuse mõjul kahaneb töäjõudlus 2023. aasta alguses, mil tagasihoidlikum nõudlus ning kõvasti kerkinud sisendi- ja energiahinnad sunnivad osasid ettevõtteid töötajaid koondama.¹¹⁷ Üsnagi ulatuslikest koondamistest on saanud lugeda ka meedia vahendusel alates 2022.a lõpust.¹¹⁸ Eesti Panga prognoosi kohaselt võib 2024.–2025. aastal oodata majanduskasvu kiirenemist, kuid geopoliitilise ebastabiilsuse tõttu ümbritseb nii majanduskasvu kui ka inflatsiooni väljavaadet tavapärasest suurem ebakindlus.¹¹⁹ Seega igasugune majanduslik kindlus tarbijatel puudub ning töö autori hinnangul on oodata kinnitatud ümberkujundamiskavade tühistamisi, raskusi kohustustest vabastamise menetluses kohustuste täitmisel ning füüsiliste isikute maksejõuetusmenetluste arvu kasvu. Samuti tähendada see olukorda, kus juba maksejõuetusmenetluses olevad isikud ei tule toime oma igakuiste sissetulekutega ning tekib vajadus lisafinantsvahendite järele.

---

¹¹³ TrtMK 2-18-12265 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-18-14727 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-727 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-6145 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-18301 (Kohtute Infosüsteem).

¹¹⁴ TrtMKm 29.08.2022, 2-20-5813 (Kohtute Infosüsteem); TrtMKm 06.02.2023, 2-21-1686 (Kohtute Infosüsteem).

¹¹⁵ TrtMKm 08.08.2022, 2-19-10273; TrtMKm 19.09.2022, 2-20-5942.

¹¹⁶ TrtMKm 28.09.2022, 2-20-3715; TrtMKm 30.06.2022, 2-20-16849; TrtMKm 30.11.2022, 2-21-108 (Kohtute Infosüsteem).

¹¹⁷ Eesti Pank. Rahapoliitika ja Majandus 4/2022. Viide 100, lk 30.

¹¹⁸ „Keila uksetehas koondab kõik töötajad ja läheb pankrotti.“ Äripäev, 25.10.2022. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.aripaev.ee/uudised/2022/10/25/keila-uksetehas-koondab-koik-tootajad-ja-laheb-pankrotti> (02.03.2023);

„Standard sulgeb tehase ning koondab töötajaid.“ ERR.ee, 01.11.2022. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.err.ee/1608774163/standard-sulgeb-tehase-ning-koondab-tootajaid> (02.03.2023);

„600 töökohta löögi all: mitu Eesti ettevõtet asusid koondama.“ Postimees, 07.01.2022. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://majandus.postimees.ee/7641369/600-tookohta-loogi-all-mitu-est-ettevotet-asusid-koondama> (02.03.2023).

„Confido koondas parkümmend inimest.“ Äripäev, 17.02.2022. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.aripaev.ee/uudised/2022/12/16/confido-koondas-parkummend-inimest> (02.03.2023);

„Veriff koondab üle 60 inimese.“ Äripäev, 09.02.2023. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.aripaev.ee/uudised/2023/02/09/veriff-koondab-ule-60-inimese> (02.03.2023);

¹¹⁹ Eesti Pank. Rahapoliitika ja Majandus 4/2022. Viide 100, lk 4.

Kokkuvõttes võib öelda, et viimastel aastatel on inimeste majanduslik olukord muutunud oluliselt. Näha on küll brutopalkade kasvu, kuid reaalpalk on languses ning inimeste ostuvõime oluliselt vähenenud. Kaupade ja teenuste kallinemine on inimesed pannud raskesse seisu, millega kaasneb vajaduse lisafinantsvahendite järele.

2.1.2. Nõuete tekkimise võimalikkus ja põhjused Eesti kohtupraktikas

Antud alapeatüki koostamisel on töö autor analüüsinud Tartu Maakohtu kohtutoimikutest saadud informatsiooni ja võlgnike selgitusi uute nõuete kujunemise ja põhjuste kohta. Töö autor pole analüüsinud terve Eesti Vabariigi menetlusi, kuid töö autori hinnangul saab teha järeldusi põhilistest teguritest, kuidas ja miks tekivad võlgnikel maksejõuetusmenetluse kestel uued võlausaldajad ja nõuded, mida tasutakse nii lepingujärgselt, kui ka on muutunud maksejõuetusmenetluse kestel sissenõutavaks ja mida on võimalik maksma panna.

Nõuete ja seega uute võlausaldajate tekkimiseks maksejõuetusmenetluse kestel on mitmeid erinevaid võimalusi. Esiteks võivad tekkida pankrotimenetluse kestel massikohustused. Teiseks on suur osakaal tavapärasel krediitoodetel nagu tagatiseta tarbimislaen ja järelmaks. Lisaks eelnevale on võimalik nõuete tekkimine ka näiteks laenamise teel eraisikutelt, erinevate kestvuslepingute, sh tarbijalepingute (nt üüri- ja rendilepingud, kindlustuslepingud, kommunaal- ja sideteenuste lepingud jms) sõlmimise, aga ka juba sõlmitud lepingute mittetäitmise korral, perekonnaõiguslikest elatise nõuetest, väärteo korras saadud trahvide korral ja ka tsiviilõiguslike leppetrahvide ning haldusõiguslike trahvide ja viivistasude otsuste korral, kriminaalmenetlustes tekkinud kahjunõuete ja menetluskulude korral. Siin on välja toodud vaid mõningad peamised näited.

Massikohustuse mõiste on sätestatud PankrS § 148 lõikes 1 ning selle kohaselt on massikohustusteks pankrotimenetluse ajal halduri poolt oma ülesannete täitmisel tehtud tehingutest ja muudest toimingutest tekkinud kohustused; pärandvara pankrotimenetluse ajal halduri poolt pankrotivara valitsemise kulud; võlgniku poolt täitmata lepingutest tulenevad kohustused, kui haldur on jätkanud kohustuse täitmist või teatanud, et kavatseb nõuda lepingu täitmist; võlgniku majandustegevuse jätkamisega seotud maksud; juriidilisest isikust võlgniku

poolt pankrotimenetluse ajal õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise kohustused; muu kohustus, mida käesolev seadus loeb massikohustuseks.

Nagu näha, siis massikohustuse mõiste on reguleeritud lahtise loetelu kaudu. Kuid tunnuseks saab pidada kahte asjaolu: 1) kohustus on tekkinud pärast pankroti väljakuulutamist ja 2) kohustus on tekkinud halduri kutsetegevusest sõltuva tehingu või toiminguga või tegevusetuse tulemusel või seaduse alusel.¹²⁰ Massikohustustena on käsitletavat korteriomandist tulenevad nõuded PankrS § 46¹ lg 1 ja 2 alusel, nt haldus-, kommunaalkulud, kindlustusmaksed. Riigikohus on väljendanud, et sarnaselt näiteks tagasivõitmise hagide esitamisele on ka teise isiku suhtes pankrotiavalduse esitamine olukorras, kus võlausaldaja pankrotihaldur leiab võlausaldajal olevat nõude teise isiku (võlgniku) vastu, pankrotihalduri ülesande täitmine PankrS § 148 lg 1 p 1 mõttes ning teisel isikul tekkinud menetluskulu tuleb käsitleda massikohustusena.¹²¹ Massikohustustena on käsitletavat ka pangateenuste kulud.

Uute võetud laenude puhul, kas siis eraisikutelt või krediitettevõtelt, on kõige tavapärasemaks põhjenduseks asjaolu, et inimene ei tule toime oma igakuise sissetulekuga ning vajab lisaraha, et tulla toime järgmise palgapäevani. Viimastel aastatel on viidatud suurenenud elektri- ja küttearvetele, toiduhinna kallinemisele, aga ka kallitele ravimitele ning hambaravile. Samuti on laenatud erakorraliste suuremate väljaminekute nagu näiteks kodumasina või -tehnikaga ostu ning elukoha või auto remondi katteks.¹²² Suuremat kodutehnikat on ostetud ka järelmaksuga.¹²³ Laenamise põhjusena tuuakse välja ka töö kaotus, sh koondamist ja töölepingu ülesütlemine töandja poolt¹²⁴, ning pikaajalisi haigestumisi¹²⁵, mil sissetulek väheneb oluliselt. Kohtutoimikutest nähtuvalt on ka näiteks menetluse kestel kinnipidamisasutustest vabanenud võlgnikud ostnud pärast vabanemist eluks vajalikke esemeid järelmaksudega.¹²⁶

---

¹²⁰ Saarna, M. Massikohustuste määramine ja täitmine pankrotimenetluses. Magistritöö. Juhendaja Anto Kasak. Tartu Ülikool, Tartu 2017, lk 12.

¹²¹ RKTko 2-19-17970, p 13.

¹²² TrtMK 2-17-1929 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-18-4588 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-7589 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-13945 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-14084 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-21-305 (Kohtute Infosüsteem).

¹²³ TrtMK 2-18-9691 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-4670 (Kohtute Infosüsteem).

¹²⁴ TrtMK 2-15-7942 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-16-14196 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-17-1929 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-17-9327 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-3564 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-14487 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-17953 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-21-1686 (Kohtute Infosüsteem).

¹²⁵ TrtMK 2-20-7790 (Kohtute Infosüsteem).

¹²⁶ TrtMK 2-18-9691 (Kohtute Infosüsteem).

Laene võetakse tavaliselt kas krediidiettevõtetelt või pereliikmelt ja sõpradelt/tuttavatelt. Lisaks eelpool mainitule on kasvav trend laenuturg eraisikult eraisikule. Selle all peetakse silmas tüüpiliselt sotsiaalmeedia – nt Facebooki – vahendusel laenupakkumisi ja -taotlusi edastavaid eraisikuid, kes sõlmivad laenulepinguid teiste eraisikutega. Krediidituru uuringust¹²⁷ selgub, et laenude vahendamiseks on Facebookis loodud mitmeid gruppe: suurimad neist on „laenud eraisikutelt eraisikutele“¹²⁸, kus oli 2023. aasta aprilli seisuga 8752 liiget, ning „Laenuabi: laenud eraisikutele“¹²⁹, kus oli 2023. aprilli seisuga 3125 liiget.

Uuringu käigus intervjueriti viit füüsilisest isikust krediidipakkujat, kes leiti erinevate Facebooki laenamisgruppide kaudu. Intervjuude tulemusena selgitati välja, et väljastatud laenusummad on üldiselt vahemikus 50–200 eurot ning lühiajalised (umbes paarinädalased), suur osa – hinnanguliselt kolmandik kuni pool – klientidest jäävad n-ö püsikliendiks ning pärast krediidi tagastamist soovitakse lühikese aja jooksul pakkujalt uus laen võtta. Antud laenude puhul esitatakse hind tavaliselt intressina, mis arvutatakse laenuperioodi lõpus tagastatavalt summalt ning väljendatakse kogu laenuperioodi peale. Küsitav intress on selliselt väljendatuna keskmiselt 30–60%: nt võib tüüpiline laen olla märgitud 50% intressiga, st kui klient laenab 100 eurot, siis maksab ta kahe nädala pärast tagasi 150 eurot. Sääraselt väljendatuna ei pruugi tarbijatele laen kallis tunduda, kuid sellisel laenul on aastane intressimäär väga kõrge, 1200%. Antud lepingute sõlmimisel ei ole tavapäraselt seotud kulusid, küll aga rakendatakse tähtaja ületanud laenudele viivisemäärasid.

Laenupakkujate sõnul küsivad nad enne laenuotsuse tegemist laenusaaajatelt informatsiooni nende finantsolukorra kohta: üldiselt küsitakse laenuaotlejalt 6–12 kuu pangakonto väljavõtet, isikut tõendava dokumendi koopiat koos pildiga, kus isik seda käes hoiab, ja väljavõtet Maksehäireregistrist. Lisaks sisestatakse ka vahest taotleja nimi otsingumootorisse ja vahest küsitakse taotleja krediidivõimelisuse hindamiseks infot teistest riiklikest registritest. Lisaks kontrollivad eraisikutest laenupakkujad ka teiste laenude ja/või maksekohustuste olemasolu ning kuuluvust võlgnike ja petturite Facebooki gruppidesse. Kui aga otsinguga kuskilt taotleja nime välja ei tule ning eraldi otsingut väljaandes Ametlikud Teadaanded või Riigi Teataja ei

---

¹²⁷ Krediidituru uuring. Lõpparuanne. Tartu Ülikool, RAKE. Detsember 2021, lk 78-80.

¹²⁸ „laenud eraisikutelt eraisikutele“. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.facebook.com/groups/laenuabi> (01.03.2023).

¹²⁹ „Laenuabi: laenud eraisikutele“. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.facebook.com/groups/eraisikulaenud> (01.03.2023).

tehta, siis infot isiku maksejõuetuse kohta välja ei tule.¹³⁰ Seega on eraisikute laenuturg üsnagi kerge viis laenu saamiseks, seda enam, et riskitunnetus on pakkujatel väga erinev: on neid, kes on konservatiivsemad, aga ka neid, kes annavad laene kergekäelisemalt.

Tuleb tõdeda, et antud valdkonnas kontrolli laenude andmise üle teostada on võimatu ning puudub ka seaduslik alus, mille alusel vastutus laenu andmise eest maksejõuetule isikule võiks langeda laenuandjale. Tegemist on laenulepinguga VÕS § 396 lg 1 mõttes, mille järgi on laenuandja põhikohustus anda laenusajale rahasumma ning laenusaja põhikohustus on saadud rahasumma laenuandjale tagastada. Laenuandjal on õigus nõuda laenu tagastamist kas kokku lepitud ajal või, kui pooled laenu tagastamise aega kokku ei leppinud, siis pärast laenulepingu ülesütlemist VÕS § 398 lg 1 järgi. Kuna tegemist pole majandus- ja kutsetegevuses tegutseva isiku ja tarbijaga, vaid kahe eraisikuga, siis vastutustundliku laenamise põhimõtte ei kehti. Seda on kinnitanud ka Tartu Ringkonnakohus 26. oktoobri 2022 lahendis 2-19-127021.¹³¹ Pigem tuleb antud juhtudel jaatada põhiseaduse (PS)¹³² § 19 tulenevat lepinguvabaduse põhimõtet, mille korral on isikutel õigus valida milline leping, millise sisuga, kellega ja millises vormis sõlmida.

Üks võimalus, kuidas tekivad uued võlausaldajad, on läbi erinevate trahvinõuete. Suures joones on tegemist tsiviilõiguslike leppetrahvide (VÕS §§ 158-159) ja haldusõiguslike viivistasudega (liiklusseadus (LS)¹³³ §§ 187 ja 188 lg 1) parkimistingimuste rikkumise eest, haldusõiguslike trahvidega ühistranspordis piletita sõidu eest (ühistranspordiseadus (ÜTS)¹³⁴ §§ 67 lg 1 p 1 ja 85), aga ka väär- või süüteo eest mõistetud rahatrahvidega, sh kirjaliku hoiatamismenetluse kohaldamisel saadava hoiatustrahviga (väärteomenetluse seadustik (VTMS)¹³⁵ § 54¹ lg 1). Suurema osa trahvidest moodustavad eelkõige hoiatustrahvid ehk inimesed on jäänud kiiruse ületamisega kiiruskaamerasse.¹³⁶ Trahvide saamisel on inimesed toonud põhjenduseks hajameelsuse ning hooletuse. Pigem on tegemist üksikute trahvinõuetega, kui et korduva

---

¹³⁰ Töö autor teostas otsingumootoris Google.com otsigu kümne juhusliku kohtutoimikutest nähtunud maksejõuetusmenetluses oleva isiku nimega ning ühegi puhul ei kuvatud tulemusena vastet väljaandest Ametlikud Teadaanded ega Riigi Teataja.

¹³¹ TrtRnKo 26.10.2022 2-19-127021, p 18-19.

¹³² Põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

¹³³ Liiklusseadus. – RT I, 20.06.2022, 70.

¹³⁴ Ühistranspordiseadus. – RT I, 22.03.2022, 10.

¹³⁵ Väärteomenetluse seadustik. – RT I, 29.06.2022, 14.

¹³⁶ TrtMK 2-18-4688 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-18-6999 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-7980 (Kohtute Infosüsteem).

tahtliku või raskest hooletusest põhjustatud seadusevastase käitumisega, kuid on ka menetlusi, kus isikul on mitmeid trahve, eelkõige hoiatustrahve.

Ka pankrotiseadus ise sätestab võimaliku aluse uue nõude tekkeks. PankrS § 89 lg 1 sätestab võimaluse võlgnikku trahvida kohtu korralduse täitmata jätmise korral või seadusega sätestatud kohustuse täitmise tagamiseks.

Kohtutoimikutest nähtuvalt on suur hulk võlgnikke, kel on perekonnaseaduse (PKS)¹³⁷ § 96 tulenev kohustus maksta alaealisele ülalpeetavale/ülalpeetavatele elatist. Tegemist on seadusest tuleneva kohustusega ning on võlgnikke, kes täidavad antud kohustust vabatahtlikult. Kui aga isik ei ole nõus vabatahtlikult elatist maksma, siis on võimalik pöörduda kohtu poole elatise hagiga ning elatis mõistetakse välja kohtuotsusega. Võlgnike aruannetest¹³⁸ nähtuvalt on enne maksejõuetusmenetlust väljamõistetud elatistele lisaks ka olukordi, kus elatis mõistetakse kohtuotsusega ülalpeetava kasuks välja maksejõuetusmenetluse kestel.¹³⁹

Uued nõuded tekivad ka kriminaalmenetluste kaudu. On võlgnikke, kes on maksejõuetusmenetluse kestel pannud toime kuritegusid.¹⁴⁰ Iga kriminaalmenetlusega kaasnevad kriminaalmenetluse kulud, mille hüvitab süüdimõistmise korral süüdimõistetu vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS)¹⁴¹ § 180 lg 1. Karistusseadustik (KarS)¹⁴² § 44 lg 1 näeb ette võimaluse karistusena määrata rahalise karistuse. Eelneva tulemusena tekib võlgnikule võlausaldajaks Eesti Vabariik. KrMS §§ 37 lg 1, 38 lg 1 p 2 ja 38¹ lg 1 kohaselt võib isik, kelle õigushüve on tema vastu suunatud kuriteoga vahetult kahjustatud, esitada tsiviilhagi ehk kuriteoga tekitatud tagajärje heastamise või tekitatud kahju hüvitamise nõude, mille kohus vaatab läbi kriminaalmenetluses. Tulenevalt menetlusökonoomia ja efektiivse õiguskaitse

---

¹³⁷ Perekonnaseadus. – RT I, 11.01.2023, 11.

¹³⁸ PankrS § 173 lg 2 ning FiMS § 47 § 2 kohaselt peab võlgnik viivitamata teatama kohtule ja usaldusisikule igast elu- ja tegevuskoha vahetusest, mitte varjama saadud tulusid ning vara, samuti andma kohtu ja usaldusisiku nõudel teavet oma tegevuse või selle otsimise, oma sissetulekute ja vara kohta. Selleks kohustab kohus võlgnikku ja/või usaldusisikut esitama kohtule perioodilisi aruandeid, mis peavad sisaldama vähemalt selgitust võlgniku mõistlikult tulutoova tegevuse, sissetulekute ja vara kohta kuude lõikes, andmeid võlausaldaja nõude katteks kuude lõikes raha eraldamise ja võlausaldajale väljamaksete tegemise kohta.

¹³⁹ TrtMK 2-18-4977 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-18-5814 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-19-17803 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-3538 (Kohtute Infosüsteem), PrnMKm 10.11.2020, 2-22-13511.

¹⁴⁰ TrtMKm 03.06.2022, 2-18-19293; TrtMK 2-16-5993 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-11694 (Kohtute Infosüsteem).

¹⁴¹ Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 22.12.2021, 45.

¹⁴² Karistusseadustik. – RT I, 06.08.2022, 27.

põhimõttest on kannatanul lubatud tsiviilhagis esitada ka selline nõue, mille aluseks olevad faktilised asjaolud kattuvad olulises osas süüdistuse alusfaktidega, kuid mis ei tulene kuriteokoosseisuga kaitstava õigushüve kahjustamisest. See tähendab, et kannatanu tsiviilhagi aluseks võib olla ka tema õiguste selline rikkumine, mis iseenesest ei annaks alust isikut selles kriminaalasjas KrMS § 37 lõike 1 kohaselt kannatanuks pidada. Riigikohus on viimase kümne aasta praktikas läbivalt leidnud, et kriminaalmenetluses esitatava tsiviilhagi esemeks võib olla mis tahes tsiviilõiguslik nõue, seejuures ei pea olema tegemist üksnes õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise nõudega tsiviilõiguslikus mõttes. Kriminaalasjas võib esitada vindikatsiooninõude, alusetust rikastumisest tulenev nõude või kohustuse täitmise nõude.¹⁴³ Tsiviilhagi rahuldamisel on kannataja näol tegemist teo toimepanija võlausaldajaga.

Analüüsitud kohtutoimikutest ei tule seda probleemi küll otseselt välja, kuid töö autori hinnangul, arvestades antud hetkel väljakujunenud majandusliku keskkonnaga ning toimikutest nähtuvate isikute sissetulekutega, on vägagi tõenäoline, et üks reaalne võimalus uute sissenõutavaks muutunud nõuete tekkeks on ka olukord, kus isikutel tekivad raskused kestvuslepingute, sh tarbijalepingute täitmisega. Pankroti- ja/või kohustustest vabastamise menetluses olevatele võlgnikele vara kuuluda ei saa, seega kõige tõenäolisem variant on elukohta üürida. Lisaks üürimakse kohustusele kaasnevad iga elukohaga kommunaalteenuste lepingud elektri, kütte, vee ja jäätmeveo teenuse kasutamise eest. Lisaks on tänapäevases ühiskonnas pea igal inimesel sõlmitud sideteenus (kõne-, SMS- ja internetiteenus, aga ka kaabellevi- ja SAT-TV teenus) kasutamiseks kliendi- ja teenusleping. Kohtutoimikutest nähtuvalt on antud lepinguid sõlmitud ka maksejõuetusmenetluses olevate isikutega. Lepinguid on sõlmitud nii enne maksejõuetusavalduse esitamist, kui ka maksejõuetusmenetluse kestel. Kui isik sõlmib lepingu maksejõuetusmenetluse kestel, siis on võlgnik võtnud endale uue võlaõigusliku kohustuse ning on uus võlausaldaja, kelle nõuet on tal kohustus täita.

Analüüsitud toimikutest on ka näha, et erinevaid nõudeid, mis on muutunud sissenõutavaks pärast pankroti väljakuulutamist, on täitmisele antud kohtutäituritele. See aga omakorda tähendab, et võlgnikel tekivad kohustused kohtutäituri ees. Kohtutäituri seaduse (KTS)¹⁴⁴ § 28 lg 1 kohaselt on kohtutäituri ametitöing tasuline. KTS § 29 lg 1 alusel võib kohtutäituri tasu

---

¹⁴³ Grauberg, T. Kannatanu võistlevas kohtumenetluses. *Juridica* 2022/9-10, lk 755-756.

¹⁴⁴ Kohtutäituri seadus. – RT I, 16.12.2022, 9.

koosneda menetluse alustamise tasust, menetluse põhitasust ja täitetoimingu lisatasust. KTS § 30 lg 1 ls 2 ja lg 2 kohaselt tasub täitemenetluses menetluse alustamise tasu ja menetluse põhitasu võlgnik.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et võimalusi, millest tekivad maksejõuetusmenetluses olevatele isikutele erinevaid nõudeid ja võlausaldajaid on mitmeid. Suures pildi saab öelda, et on võlgniku enda teha, et uusi võlausaldajaid/ nõudeid juurde ei tekiks. See eeldab korrektset maksekäitumist, mida võlgnik võiks eelduslikult maksejõuetusemenetluse kestel õppida.

2.2. Võlausaldajate vastutus maksejõuetusmenetluses tekkinud nõuete kujunemisel

Tarbijakrediidilepingute puhul on töö autori hinnangul oluline käsitleda võlausaldaja vastutusega seonduvat. Vanasõna „Võlg on võõra oma“ on teada juba ammustest aegadest ning selle ütluse peamine sõnum seisneb selles, et iga isik peaks suhtuma hoolsalt oma kohustusse. Maksejõuetusmenetlust läbivad isikud on juba kord ülehinnanud enda maksevõimet ja selle tulemusena sattunud võlgnevusse erinevate kohustuste tasumisel ning seeläbi sattunud kas ajutisse või alalisse maksejõuetusse. Võiks eeldada, et inimene on õppinud oma kogemustest ning seetõttu väldib erinevate kohustuste kergekäelist võtmist. On ju maksejõuetusmenetluse üks eesmärkidest ka õpetada isikut vastutustundlikult käituma ning toime tulema oma sissetulekuga. Paraku näitab kohtupraktika, et on inimesi, kel puudub oskus väljuda „võlarattast“ ning ka maksejõuetusmenetluse kestel võetakse uusi kohustusi.¹⁴⁵

Töö autor leiab, et viimastel aastatel on suurel määral inimeste majanduslikku toimetulekut mõjutanud eelnevalt analüüsitud majanduslik keskkond. Sissetulekute kasv ei jõua järele hindade kasvule, suures osas on kasvanud inimeste püsikulud, mille tõttu on isikutel oma sissetulekuga väga keeruline toime tulla, rääkimata säästmisest. Kohtutoimikutest nähtuvalt on suures osas maksejõuetusmenetluses olevate isikute puhul tegemist ühiskonna haavatavamate gruppidega, kelle sissetulekud ongi enamjaolt tugevalt alla Eesti keskmise ning pigem miinimumtöötasu lähedased või isegi madalamad. Peamiselt võetakse laene eraisikutelt,

---

¹⁴⁵Nt TrtMK 2-16-7473 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-17-31 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-18-6961 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-18-6998 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-18-14727 (Kohtute Infosüsteem).

kuid lisaks ka ametlikelt krediidiandjatelt tarbimislaine ning järelmakse. Teaduskirjanduses on leitud, et madala enesekontrolli ja finantskirjaoskuse tasemega inimestel on suuremaid raskusi tarbimislainude tasumisega ja nad kipuvad teistest enam võlgu jääma, samuti kipuvad nad kergekäelisemalt tarbimislaine võtma.¹⁴⁶ Uuringud on ka näidanud, et laenu võtmine on korduv protsess.¹⁴⁷ Kui isik on juba korra laenanud, on psühholoogiline tung edasiseks laenamiseks tavaliselt suur.¹⁴⁸

Üks asi on see, et isik esitab taotluse krediiditoote saamiseks, kuid hoopis teine, kui isik saab laenu taotlusele positiivse vastuse. Siit tekib küsimus, kuidas on üldse võimalik, et maksejõuetusmenetluses oleval isikul on võimalus saada tarbimislaine või järelmaksu. Töö autori hinnangul ei teki probleeme niivõrd krediidasutuste ehk pankade puhul, vaid krediidasutuste väliste krediidiandjate puhul ehk kiirlaenu turul, kus laenu väljastamine toimub mõne minutiga¹⁴⁹. Seda ilmestab ka fakt, et perioodil 31.12.2015–30.06.2021 kahekordistus Eestis tarbimislaine lepingute arv, 2021. a juuni lõpu seisuga oli neid rohkem kui 300 000 ning peamiselt esinevad tarbijatel makseraskused krediidasutuste väliste krediidiandjate puhul.¹⁵⁰

Maksejõuetusmenetluste puhul on tegemist avalike menetlustega, mis tähendab, et maksejõuetusavalduse läbivaatamise kohta avaldatakse FiMS § 18 lg 4 kohaselt teade elektroonilisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. See tähendab, et kõigile, nii eraisikutele kui ka krediidiettevõtetele, on nähtav, kui isiku suhtes on välja kuulutatud pankrot ja algatatud kohustusest vabastamise menetlus või algatatud võlgade ümberkujundamise menetlus ning hilisemalt avaldatakse FiMS § 28 lg 1 alusel teade ümberkujundamiskava kinnitamise või kinnitamata jätmise kohta ning see näitab väga selgelt, et tegemist on isikuga, kelle maksekäitumine ei ole korrektne ning tegemist on makseraskustes oleva isikuga. Lisaks

---

¹⁴⁶ Krediidituru uuring. Lõpparuanne. Viide 128, lk 21.

¹⁴⁷ Skiba, P.M., Tobacman. J. Do Payday Loans Cause Bankruptcy? Vanderbilt University Law School. Law & Economics. Working Paper Number 11-13, lk 1-22.

¹⁴⁸ Paškevičius. A., Jurgaitytė. N. Bankruptcy of Natural Persons in Lithuania: Reasons and Problems. 20th International Scientific Conference Economics and Management - 2015 (ICEM-2015). ScienceDirect, lk 522-253.

¹⁴⁹ Teostades otsingu otsingumootoris Google.com sõnaga „kiirlaenufirmad“ ja „tarbimislaine“ kuvatakse esimeste otsingutulemuste seas järgnevad vanded: „Kiirlaenu saad kohe kätte.“ (www.laen.ee), „Raha kätte minutitega.“ (www.raha24.ee), „Raha Sinu kontole 15 minutiga“ (www.rahapood.ee), „Laenupakkumine 1 minutiga.“ (www.bondora.ee).

¹⁵⁰ Krediidituru uuring. Lõpparuanne. Viide 128, lk 10.

sätetab isikuandmete kaitse seaduse (IKS)¹⁵¹ § 10 lg 1, et võlasuhte rikkumisega seotud isikuandmete avaldamine kolmandale isikule ja edastatud andmete töötlemine kolmanda isiku poolt on lubatud andmesubjekti krediivõimelisuse hindamise või muul samasugusel eesmärgil. Selleks on Eestis loodud Ametlik Maksehäireregister¹⁵², kuhu kantakse info võlgniku viivitusse jäänud maksete kohta võlausaldaja avalduse alusel.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/48/EÜ¹⁵³ (tarbijakrediidi direktiiv) artikkel 8 sätestab, et enne krediidilepingu sõlmimist hindab krediidiandja tarbija krediivõimelisust vajaduse korral tarbijalt saadud piisava teabe alusel ja kasutades vajadusel asjakohaseid andmebaase. Direktiiv ei sisalda terminit “vastutustundliku laenamise põhimõte“, kuid preambula punktis 26 on kasutatud terminit „vastutustundliku teenusepakkumise põhimõtteid“. Eesti pangandusõiguses kehtib vastutustundliku laenamise printsiip alates 1. jaanuarist 2007.¹⁵⁴ Krediidiasutuste seadus (KAS)¹⁵⁵ § 83 lg 3 kohaselt on krediidiasutus kohustatud laenude andmisel ja jälgimisel järgima vastutustundliku laenamise põhimõtet. Tarbijakrediidi kohta on vastutustundliku laenamise põhimõte sõnaselgelt ette nähtud alates 1. juulist 2011 kehtivas võlaõigusseaduse §-s 403² ⁽¹⁵⁶⁾, praegu kehtivas redaktsioonis reguleerib vastutustundliku laenamise põhimõtet § 403⁴.

Saksa õiguses on tarbijakrediidi direktiivi rakendatud Saksa Tsiviilseadustiku (*Bürgerliches Gesetzbuch* – BGB) §§ 491 jj ning pangaseaduse (*Kreditwesergesetz* – KWG) § 18(2).¹⁵⁷ Lätis on direktiiv rakendatud tarbijaõiguste kaitse seaduse (*Patērētāju Tiesību aizsardzības likums*) artiklis 8. Lisaks sätestab ebaausate kaubandustavade keelustamise seadus (*Negodīgas komercprakses aizlieguma likums*) ettevõtjate ja tarbijate vaheliste suhete kaubandustavade peamised põhimõtted, mõjutades ka tarbija-krediidi maastikku.¹⁵⁸

---

¹⁵¹ Isikuandmete kaitse seadus – RT I, 04.01.2019, 11.

¹⁵² Maksehäireregistrit haldab AS Creditinfo Eesti. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://creditinfo.ee/volgade-ennetamine/maksehairesregister/> (20.02.2023).

¹⁵³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ, 23. aprill 2008, mis käsitleb tarbija krediidi lepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ. – ELT L 133, 22.05.2008, lk 66–92

¹⁵⁴ Siibak, K. Vastutustundliku laenamise põhimõte. – Juridica 2009/X, lk 704.

¹⁵⁵ Krediidiasutuste seadus. – RT I, 30.11.2022, 15

¹⁵⁶ Võlaõigusseadus. – RT I, 29.06.2011, 16

¹⁵⁷ Ferretti, F., Salomone, R., Sutschet, H., Tsiafoutis, V. Regulatory framework of consumer over-indebtedness in the UK, Germany, Italy, and Greece: Comparative Profiles of Responsible Credit and Personal Insolvency Law – part I. Business Law Review, Vol 37, No 1, February 2016, lk 67.

¹⁵⁸ Kačevska, I. A Strict Regulatory Framework for SMS Credit and Its Effectiveness in Latvia. – Juridica International, vol. 22 (2014), lk 138-139.

Idealis on kõigi – nii laenuandjate, -võtjate kui ka laiemalt ühiskonna – huvides, et laenu andmine ja võtmine on "vastutustundlik".¹⁵⁹ Vastutustundliku laenamise printsiip tähendab, et krediitooted peavad vastama tarbijate vajadustele ja olema kohandatud tarbija võimekusele laen tagasi maksta, s.t laenutoode peaks olema sobiv konkreetsele laenusaaajale. Teisalt peab see tähendama ka seda, et kui isik ei ole laenukõlblik, siis talle laenu ei väljastata. Vastutustundliku laenamise printsiibi rakendamise abil antakse kliendile kliendi individuaalsetest vajadustest ja võimalustes lähtuvalt vajalik informatsioon, mis annab laenusaaajale võimaluse teha ise informeeritud otsus lepingu tingimuste kohta. Vastutustundliku laenamise rakendamine eeldab laenuandja poolt paremat laenusaaaja krediidi võimelisuse hindamist, teisalt on kliendile vahendiks oma rahaliste võimaluste hindamisel ja kulutuste planeerimisel.¹⁶⁰

Riigikohus selgitas lahendis 3-2-1-136-12, et professionaalsel krediidiandjal võib sõltuvalt krediidi ulatusest ja tingimustest ning krediiditaotleja isikust olla VÕS § 14 lg 1 esimesest lausest tulenevalt üldine kohustus viia läbi krediiditaotleja n-ö krediidivõimekuse analüüs. Viidatud sätte järgi peavad lepingueelseid läbirääkimisi pidavad või lepingu sõlmimist muul viisil ette valmistavad isikud mõistlikult arvestama üksteise huvide ja õigustega. See tähendab, et krediidiandja võib olla kohustatud koguma andmeid ja hindama erapooletult, kas krediidist võib tekkida krediiditaotlejale olulisi raskusi ja kokkuvõttes kahjulikke majanduslikke tagajärgi.¹⁶¹ Lahendis 3-2-1-169-13 märkis Riigikohus, et laenuandja ei oleks tohtinud väljastada laenutaotlejale laenu, kuna oli teadlik asjaolust, et tarbija ei ole võimeline laenusummat tagasi maksta¹⁶². Lahendis 3-2-1-30-16 on Riigikohus selgelt väljendanud, et professionaalsel laenuandjal on VÕS § 14 lg 1 esimesest lausest tulenevalt üldine kohustus hinnata laenutaotleja krediidivõimet ning selgitas lisaks, et laenuandja ja laenusaaaja vahelises suhtes on vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamise kohustuse põhisisu hinnata piisavalt laenusaaaja krediidivõimet, tagamaks, et laenu ei antaks isikule, kelle puhul on tõenäoline, et ta ei suuda seda jooksvast sissetulekust või muust eluks otseselt mittevajalikust varast tagasi maksta.¹⁶³ Eelpool mainitud lahendid on tehtud asjades, kus osapoolteks on

---

¹⁵⁹ Kalamees, P., Lilleholt, K., Sein, K. Responsible Lending in Estonian and Norwegian Law. *Journal of European Consumer and Market Law* 4 J. Eur. Consum, lk 29.

¹⁶⁰ Siibak, K. Vastutustundliku laenamise põhimõte. Viide 155, lk 707.

¹⁶¹ RKTko 3-2-1-136-12, p 24.

¹⁶² RKTko 3-2-1-169-13, p 21.

¹⁶³ RKTko 3-2-1-30-16, p 10.

pangad, mitte krediidasutuste välised krediidiandjad, kuid põhimõtted kehtivad kõigi krediidiandjate puhul.

Vastavalt Läti seadusandlusele on krediidiandja kohustatud hindama tarbija krediidivõimelisust enne krediidilepingu sõlmimist. Krediidiandja võtab tarbija krediidivõime hindamisel arvesse eelkõige krediiditaotleja poolt esitatud andmeid, nagu näiteks sissetulek, tööhõive ja muud tunnused (nt vanus, haridus ja perekonnaseis), nagu on märgitud Tarbijaõiguste Kaitse Keskuse juhendis¹⁶⁴. Kui krediiti antakse kuni 427 eurot tagasimakse tähtajaga kuni aasta ja kuumakse ei ületa 71 eurot, on krediidiandjal lubatud krediidi väljastamisel tugineda ainult tarbija antud teabele. Kui aga summa on suurem, siis peab krediidipakkuja lisaks hindama krediidialalugu krediidiandmebaasides või muudes andmebaasides. Muudest andmebaasidest võiks välja tuua Läti maksejõuetusregistri¹⁶⁵, kuhu tehakse kandeid ka füüsiliste isikute kohta. Kui krediidi väljastamisest keeldumine on põhjendatud andmebaasidest saadud andmetega, peab krediidiandja teavitama tarbijat viivitamatult. Krediidiandja suutmatust hinnata tarbija krediidivõimelisust peetakse ebaausa kaubandustava ja ametialase hoolsuse mittejärgimiseks.¹⁶⁶

Saksa õiguses on tehtud vahet, kas laenuandjaks on krediidasutus või krediidasutuste väline krediidiandja. Kui panga puhul on krediidivõimekuse hindamine osaks panga järelevalvesüsteemist ning tuleneb Pangaseadusest, siis krediidasutuste väliste krediidiandjate puhul tuleneb krediidivõimekuse hindamise kohustus Saksa Tsiviilseadustiku § 509. See on selle tõttu, et krediidasutuste välistele krediidiandjatele ei kehti pankadele kehtestatud järelevalvesüsteem, seega Saksa Tsiviilseadustiku § 509 kehtestab kohustuse viia läbi krediidivõimelisuse hindamine võlgniku huvides. Selle tulemusena on võlgnikul õigus saada antud kohustuse rikkumise korral kahjutasu.¹⁶⁷ Krediidivõimelisuse hindamise ühe vahendina

---

¹⁶⁴ Vadlinijas Nr. 7: Patērētāja spējas atmaksāt kredītu novērtēšana kredītu devējiem, kas neatbilst kredītiestādes statusam. Patērētāju Tiesību aizsardzības centrs, 16.08.2013. – Arvutivõrgus kättesaadav: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/vadlinijas_maksatspejas_izvertesana_16_08_2013_gala.pdf (21.02.2023).

¹⁶⁵ Maksätnespejas reģistrs. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/journal/lv> (03.03.2023).

¹⁶⁶ Kačevska. I. A Strict Regulatory Framework for SMS Credit and Its Effectiveness in Latvia. Viide 159, lk 145.

¹⁶⁷ Ferretti, F., Salomone, R., Sutschet, H., Tsiafoutis, V. Regulatory framework of consumer over-indebtedness in the UK, Germany, Italy, and Greece: Comparative Profiles of Responsible Credit and Personal Insolvency Law – part I. Viide 158, lk 67-68.

on võimalik kasutada Saksmaa maksejõuetuse registrit,¹⁶⁸ kus vastavalt pankrotiseaduse § 9 avaldatakse Saksa pankrotikohtute ametlikud teadaanded.

Lisaks võlausaldaja kohustustele hõlmab printsiip ka laenusaaja kohustust usalduslikult käituda ja täita heas usus oma kohustusi, mille ta on lepinguga võtnud. Printsiip hõlmab ka tarbija kohustust laenu taotlemise protsessis avaldada laenuandjale relevantset, täielikku ja õiget teavet oma finantsiliste võimaluste kohta ning tarbija võimekust teha teadlik ja jätkusuutlik otsus laenu võtmise kohta.¹⁶⁹ Siin näeb töö autor probleemi. Probleemi põhikese on ebatäielike andmete esitamine, aga ka asjaolu, et inimestel ei ole ülevaadet oma kohustuste üle ning mitmeid finantskohustusi ei peeta kohustusteks.

Krediidituru uuring tõi välja asjaolu, et inimeste finantsteadmised on vähesed ning on kohustusi, mida isikud teadmatuses ei pea oma kohustuseks ehk inimesed ei anna valeinfot tahtlikult, vaid nad ei teagi, et antud kohustus liigitub tema finantskohustuse alla, mis mõjutab krediidivõimekuse hindamist. Samas on aga pangavälised laenupakkujad loonud ebatäielike andmete esitamiseks väga soodsa pinnase nagu tuleb välja RAKE poolt teostatud krediidituru uuringust, mille käigus viidi läbi testost¹⁷⁰. Testostu tulemusena selgus, et lisaks inimese enda poolt esitatud andmetele laenu eesmärgi, töökoha, regulaarse sissetuleku ja kohustuste kohta tuli esitada pangakonto kuue kuu väljavõte. Uuringu „kliendil“ oli selleks varutud mitu erinevat kontot, millest ta esitas ühe. Kõiki kontosid esitada ei olnud süsteemis võimalik ning neid ka ei küsitud, kuigi saadetud kontol oli näha kanded isiku erinevate kontode vahel. Pärast pangakonto esitamist saabus vastus sekunditega ehk täielikult oli välistatud, et konto väljavõte on kontrollitud inimese poolt. Kui tegemist oli roboti poolt tehtava kontrolliga, siis on selle võimekus kaheldav, sest „kliendilt“ ei küsitud teiste pangakontode väljavõtteid. Isegi kui klient oli juba maksimaalse võimaliku summa ettevõttelt laenanud, jätkas ettevõtte endiselt uute laenupakkumiste edastamist mobiilsõnumi teel umbes kord kuus. Seega soositakse mitme tarbimislauenu võtmist, ehk inimesele antakse üle pakutava maksimaalse summa laenu vormistades lihtsalt mitu erinevat laenu.

---

¹⁶⁸ Insolvenzbeamtungen. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://neu.insolvenzbeamtungen.de/ap/index.jsf> (03.03.2023).

¹⁶⁹ Siibak, K. Vastutustundliku laenamise põhimõte. Viide 155, lk 707.

¹⁷⁰ Krediidituru uuring. Lõpparuanne. Viide 128, lk 92.

Sama testostu pinnalt saab väita, et VÕS § 403⁵ sätestatud kohustust täidetakse võimaldades tutvuda lepingu tüüptingimuste ja Euroopa standardinfolehega, kuid lisaküsimuste esitamisel vastuseid tarbija ei saa. On omaette küsimus, kas selliselt teabe edastamine on VÕS § 403⁵ kohustuse täitmine. Nähes ja kuuldes igapäevaselt kiirlaenuandjate reklaame, nähes kohtutoimikutes maksejõuetusmenetluses olevate isikute pangakontodelt igakuised makseid erinevate kiirlaenu- ja järelmaksude andjatele, ei ole alust kahelda, et analoogne laenude väljastamine on tavapraktika. Konkreetse näitena toob töö autor välja tsiviilasja 2-18-14727 materjalidest nähtuva olukorra, kus 16.10.2018 kuulutati välja võlgniku pankrot, 22.03.2019 algatati võlgniku kohustustest vabastamise menetlus, kuid sellest hoolimata on võlgnik saanud Bondora AS-ilt saanud laenu 24.03.2022 1100 eurot, 06.05.2023 7900 eurot ja 29.01.2023 2200 eurot. Seega vähem kui aasta jooksul on maksejõuetusmenetluses olevale isikule antud laenu summas 11 200 eurot. Sisulise kontrollita laenude väljastamist kinnitab ka näiteks Tallinna Ringkonnakohtu 7. oktoobri 2022 otsus asjas 2-21-119187¹⁷¹, kus on kirjeldatud, et esitatud laenuaotluses oli isik märkinud oma igakuisteks kohustuseks 180 eurot, pangakonto väljavõttest nähtuvalt olid igakuised kohustused aga oluliselt suuremad, nt ühel kuul väljamaksed erinevatele krediidiandjatele 1343,78 eurot ning sissetulek kuus 550 eurot. Seega pidi laenuandjale olema kostja pangakonto väljavõtte põhjal selge, et kostja väljaminekud ületavad tema sissetulekuid. Seejuures on oluline märkida, et kohus ei teinud etteheidet võlgnikule, et ta ei esitanud oma kohustuste kohta õigeid andmeid, vaid vastutus on pandud laenuandjale.

Riigikogu õiguskomisjoni esimehe Heljo Pikhofi sõnul on laenu võtmine ennekõike igati enda vastutus, aga kuidagi ei tohi pisendada ka laenupakkujate vastutust, kelle kohustus on hinnata oma klientide võimekust laen tagasi maksta. Ilmselgelt pole ei õiguspärane ega eetilise laenata neile, kellel juba on suur laenukoormus või toimetulekuraskused, ning küsida seejuures pööraseid intresse.¹⁷² Krediidiandjate ja -vahendajate seaduse (KAVS)¹⁷³ § 50 lg 1 sätestab, et arvestades VÕS § 403⁴ lõike 1 punktis 1 ning lõigetes 4 ja 10 sätestatud, saab krediidiandja või -vahendaja tarbija krediidivõimelisuse hindamiseks vajalikku teavet tarbijalt, asjakohastest siseallikatest ja andmekogudest. Siseallikad on krediidiandja või -vahendaja enda kasutuses

---

¹⁷¹ TlnRnKo 01.10.2022, 2-21-119187, p 12.5.

¹⁷² Õiguskomisjon käsitleb avalikul istungil olukorda kiirlaenuurul. Riigikogu kodulehekülj. 11.10.2022 pressiteade. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/pressiteated/oiguskomisjon-et-et/oiguskomisjon-kasitleb-avalikul-istungil-olukorda-kiirlaenuurul/> (09.02.2023).

¹⁷³ Krediidiandjate ja -vahendajate seadus – RT I, 03.06.2022, 18.

olevad teabe saamise allikad. VÕS ei sätesta, millised andmebaase tuleb kasutada, vaid lihtsalt rõhutab, et vajaduse korral tuleb kasutada asjakohaseid andmebaase. Eestis on nendeks negatiivset krediidiinfot avaldav Maksehäireregister, väljaanne Ametlikud Teadaanded, kust on võimalik saada teave maksejõuetus- ja täitemenetluse kohta ja Riigi Teataja¹⁷⁴, kus on avaldatud jõustunud kohtulahendid. KAVS § 50 lg 3 kohaselt peab krediidiandja või -vahendaja tegema mõistlikke pingutusi, et kontrollida tarbija esitatud teavet, arvestades käesolevas seaduses ja võlaõigusseaduses sätestatud nõudeid informatsiooni kogumisele ja tuginedes võimaluse korral talle iseseisvalt kättesaadavale teabele.

Vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimine on oluline ka riigile, et tagada stabiilne majandus- ja finantskeskkond ennetamaks krediidi andmist isikutele, kes ei ole maksevõimelised, ning vältida seoses sellega ka makseraskustega kaasnevaid hilisemaid sotsiaalmajanduslikke probleeme.¹⁷⁵ Töö autor nõustub, et krediiditoote võtmine ja tarbimine peaks olema iga inimese isiklik vastutus, kuid kuidagi ei saa mööda vaadata hetkel valitsevast olukorrast, kus krediidiandja, kel on kohustus kontrollida taotleja kredidivõimekust, väljastab laenu maksejõuetusmenetluses olevale isikule. Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (EBA) laenude väljastamise juhendist tuleneb, et enne laenulepingu sõlmimist peaks krediidasutusel olema „piisav, täpne ja ajakohane teave laenuvõtja kredidivõimelisuse ja riskiprofiili hindamiseks.“¹⁷⁶ Kuigi VÕS § 403⁴ lg 3 kohaselt kohustub tarbija esitama krediidiandjale õige ja täieliku teabe, mis on vajalik tema kredidivõimelisuse hindamiseks, peab krediidiandja tarbija esitatud teavet siiski kontrollima. Sellist seisukohta kinnitab ka Euroopa Kohus lahendis C-440/13¹⁷⁷ leides, et kredidivõimelisuse hindamisel ei saa piisavaks lugeda tarbija avaldatud andmeid, kui ei ole lisatud asjakohaseid tõendeid.¹⁷⁸

Nagu RAKE poolt sooritatud testost näitas, siis kiirlaenuurul tegelikkuses piisavas ulatuses kontrolli isiku üle ei toimu, tegemist on automatiseeritud protsessiga, mille kvaliteedis võib kahelda. Seadus sätestab krediidiandjale kohustuse teha mõistlikke pingutusi, et kontrollida

---

¹⁷⁴ Riigi Teataja – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/index.html> (20.02.2023).

¹⁷⁵ Krediiditeabe jagamise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus, lk 3. Eelnõude infosüsteem. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/8899e312-d869-41a6-89fb-a9533687499c?activity=1#nMIBKd2E> (22.02.2023).

¹⁷⁶ Samas, lk 7.

¹⁷⁷ 18. detsembri 2014. a kohtuotsus CA Consumer Finance SA, C-449/13, ECLI:EU:C:2014:2464, p 37.

¹⁷⁸ Krediiditeabe jagamise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus. Viide 176, lk 7.

tarbija esitatud teavet ning tuginema võimaluse korral talle iseseisvalt kättesaadavale teabele avalikest andmebaasidest. Selleks kasutatakse peamiselt rahvastikuregistrit, kinnistusraamatut ja Maksehäireregistrit.¹⁷⁹ Töö autori hinnangul ei ole piisav kasutada vaid eelpool mainitud andmebaase. Töö autor leiab, et on mõistlik pingutus teha lisaks andmeotsingud väljaannetesse Ametlikud Teadaanded ja Riigi Teataja, kust saab vähem kui minutiga isiku kohta informatsiooni. Tegemist on teabega, mis on kättesaadav igapäevale ning ei nõua isikupoolset nõusolekut. Kui antud toimingud on teostamata, saab väita, et krediidiandja on jätnud järgimata vastutustundliku laenamise põhimõtte, mille eesmärgiks on kaitsta laenuvõtjat üle jõu käiva krediidilepingu sõlmimise eest ja selle rikkumise tagajärjeks on esmajoonel laenusaaaja võimalus leping tühistada või nõuda rikkumisega põhjustatud kahju hüvitamist.

VÕS § 403⁴ lg 7 järgi on vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise esmaseks tagajärjeks lepingujärgse intressi alanemine seadusjärgse määrani ja muude kulude maksmise kohustuse äralangemine, mis sama paragrahvi lg 8 järgi ei välista aga muude õiguskaitsevahendite kasutamist, välja arvatud kahju hüvitamist osas, mis on kaetud intressimäära alanemisega. Vastutustundliku laenamise põhimõtte kui lepingueelse kohustuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise eesmärgiks on VÕS § 127 lg 1 järgi kahjustatud isiku asetamine olukorda, milles ta oleks olnud, kui ta ei oleks lepingut sõlminud, ehk nn negatiivse huvi või usalduskahju hüvitamine. Kooskõlas kohustuse eesmärgiga (VÕS § 127 lg 2) tähendab see kõigi krediidist tekkinud negatiivsete tagajärgede (mh viivis, leppetrahv, lepingu sõlmimise kulud) rahalist hüvitamist.¹⁸⁰

Tallinna Ringkonnakohtu praktikas on vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks peetud minimaalselt piisavaks nõuda laenuaotlejalt tema pangakonto väljavõtte esitamist piisavalt pika ajavahemiku kohta, et adekvaatselt hinnata tema krediidivõimet.¹⁸¹ Samuti on leitud, et ei saa lugeda piisavaks laenuaotlemisel vaid täidetavast küsimustikust ja riiklikest registritest saadavaid andmeid, kuivõrd need ei anna sellist teavet taotleja tegeliku maksevõime kohta nagu pangakonto väljavõtetest nähtuv.¹⁸² Töö autor ei nõustu, et vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks piisab vaid pangakonto väljavõtte küsimisest. Pangakontol

---

¹⁷⁹ Samas, lk 6.

¹⁸⁰ RKTko 2-14-21710, p 39-40, 44-45.

¹⁸¹ TlnRnKo 13.10.2020 2-18-9977, p 12, TlnRko 28.01.2021 2-18-977, p 43.

¹⁸² TlnRnKo 08.11.2021 2-18-9977, p 55.

annab vastavalt vajadusele andmetega manipuleerida (nt sissetuleku väljavõtmine sularahas ning vaid üksikute elamiskulude – üür, kommunaalid, telefoniarve – näitamine) ning pangakontost ei selgu andmed seoses isiku maksejõuetusega. Seega leiab töö autor, et vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks tuleb teha tunduvalt rohkem taustauuringuid. Seda seisukohta toetab ka Tartu Ringkonnakohus oma 19. detsembri 2022 lahendis 2-21-129359¹⁸³, kus on asutud seisukohale, et vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks ei ole piisav tuvastada üksnes isiku sissetuleku ja tema finantskohustuste suurus ning seejärel hinnata, kas finantskohustuste summa jätab isikule piisavalt vabu vahendeid igapäevakulutuste, sh oma ülalpeetavate, katteks.

Töö autor leiab, et pigem tuleks karmistada tagajärgi, mis kaasnevad vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimata jätmisel, kas või sinnani, et võlausaldajal pole tagasinõudeõigust.

---

¹⁸³ TrtRnKo 19.12.2021 2-21-129359, p 14.

3. MAKSEJÕUETUSMENETLUSE KESTEL TEKKINUD VÕLAUSALDAJATE NÕUETE RAHULDAMINE

3.1. Pankrotivõlausaldaja, massivõlausaldaja ja võlausaldaja nõuete eristamine

Pankrotivõlausaldajaks on PankrS § 8 lõike 3 kohaselt isik, kellel on võlgniku vastu varaline nõue, mis on tekkinud enne pankroti väljakuulutamist. PankrS § 42 kohaselt loetakse pankroti väljakuulutamiseiga võlgniku võlausaldajate kõigi nõuete täitmise tähtpäev saabunuks, kui seadusest ei tulene teisiti ning § 44 lg 1 sätestab, et pärast pankroti väljakuulutamist võivad pankrotivõlausaldajad esitada oma nõudeid võlgniku vastu ainult pankrotiseaduses sätestatud korras. Seega nõuete puhul, mis on muutunud sissenõutavaks enne võlgniku pankroti väljakuulutamist, saab õigustatud isik esitada pankrotimenetluses nõudeavalduse pankrotivõlausaldajana PankrS § 8 lg 3 mõttes ning paluda selle tunnustamist vastavalt PankrS § 153 sätestatule. Selles tulenevalt sätestab ka PankrS § 43 lg 2, kui enne pankroti väljakuulutamist alanud kohtumenetluses on varaline nõue võlgniku vastu või kaebus võlgniku suhtes tehtud avalik-õigusliku rahalise nõude kohta käiva haldusakti peale, mille kohta ei ole veel tehtud lahendit, jätab kohus nõude või kaebuse läbi vaatamata. Sealjuures sätestab seadus mõned erandid nõuete osas, kus kohtumenetlus jätkub – rahalise karistuse või konfiskeerimise või selle asendamise määramise otsustamine kriminaalmenetluses ning elatise kohustuse nõue tsiviilkohtumenetluses, samuti kaebus väärteoasjas mõistetud rahatrahvi kohta.

Olukorras, kus pärast hagi esitamist, kuid enne selle menetlusse võtmise otsustamist on välja kuulutatud pankrot ning hagi esitamise üheks taotletavaks eesmärgiks on nõude aegumise peatumine, on Riigikohus lahendis 2-21-8631¹⁸⁴ selgitanud kuna nõudeavaldusi pankrotihaldurile (PankrS §-d 93 ja 94) saab esitada üksnes pankrotimenetluses ning pankrotimenetlus algab alles võlgniku pankroti väljakuulutamiseiga (PankrS § 31 lg 5), mida polnud veel hagi esitamise ajaks tehtud, siis ei olnud hagejal nõude aegumistähtaja jooksul õiguslikult võimalik oma nõuet muul viisil maksma panna kui esitades hagiavalduse kohtule. Kui hageja oleks jätnud hagi enne aegumistähtaja möödumist esitamata ning oodanud ära kostja pankroti väljakuulutamise, siis oleks hageja nõude maksmapanek pankrotimenetluses olnud (või võinud olla) takistatud, kuna tema nõue oleks esitamise ajaks olnud juba aegunud ning

---

¹⁸⁴ RKTkm 2-21-8631, p 11-12.

jäänud seetõttu tõenäoliselt pankrotimenetluses nõudena tunnustamata. Riigikohus leidis, et ei ole põhjendatud jätta hagejat õiguskaitseta ainuüksi seetõttu, et ta on esitanud hagi oma nõude aegumistähtaja lõpus ning enne hagi menetlusse võtmise otsustamist on välja kuulutatud kostja pankrot. Hagi menetlusse võtmisest sõltub nõude aegumine. Kui kohus võtaks hagi menetlusse ning jätaks selle kostjale kättetoimetamise järel PankrS § 43 lg 2 alusel läbi vaatamata, säiliks hagejal võimalus esitada oma veel aegumata nõue pankrotihaldurile kostja pankrotimenetluses. Kolleegium on seisukohal, et niisuguses olukorras muuhulgas aegumise peatumiseks esitatud hagi eesmärk on selline, millele riik peab andma õiguskaitset, ning sellist hagi ei või kohus jätta TsMS § 371 lg 2 p 2 alusel menetlusse võtmata. Kuna hageja tõi hagi nõude aegumisega seotud asjaolud kohtu ette, siis pidi kohus neid ka hagi menetlusse võtmise üle otsustamisel arvestama (TsMS § 5 lg 1).

Massivõlausaldaja tekib pankrotimenetlusse, kui pankrotihaldur sõlmib pankrotimenetluse ajal oma ülesannete täitmisel tehinguid või kui muudest toimingutest on tekkinud kohustused (PankrS § 148 lg 1 p 1), samuti kui võlgniku poolt täitmata lepingutest tulenevad kohustused ja haldur on jätkanud kohustuste täitmist või on teatanud, et kavatseb nõuda lepingu täitmist (PankrS § 148 lg 1 p 2, § 46). PankrS § 167 lg 3 kohaselt võivad võlausaldajad pärast pankrotimenetluse lõppemist esitada võlgniku vastu ka massikohustustest tekkinud nõuded, mida ei ole pankrotimenetluses rahuldatud. Saksa õiguses on massikohustused sätestatud InsO § 55, mille kohaselt loetakse massikohustusteks sarnaselt Eesti õiguskorraga pankrotihalduri toimingute tagajärjel või muul viisil pankrotivara valitsemisest, realiseerimisest ja jagamisest tulenevad kohustused, mis ei ole pankrotimenetluse kulud; vastastikustest lepingutest tulenevad kohustused, kui nende täitmist nõuetakse pankrotivara hulka või kui nende täitmine peab toimuma ajavahemiku eest alates pankrotimenetluse algatamisest ning pankrotivara alusetust rikastumisest tulenevad kohustused. Läti seaduse § 172 alusel eristatakse füüsilise isiku pankrotimenetluse puhul otsesid ja kaudseid pankrotimenetluskulusid. Kaudsed kulud on nt maksu- ja lõivumaksud, jooksvad elatisemaksud, üüri- ja kommunaalmaksud, kohtumenetluste kulud.

Võlausaldaja, kelle nõue on tekkinud pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist ehk pankrotimenetluse ajal, ei saa esitada nõuet pankrotimenetluses ning tal ei ole õigust saada oma nõue rahuldatud tekkinud pankrotivarast, va massivõlausaldaja ja elatise erisätte puhul. PankrS

§ 167 lg 4 sätestab, et võlgniku vastu võib üldises korras esitada samuti nõudeid, mis on tekkinud pankrotimenetluse ajal ja mida ei saanud pankrotimenetluses esitada. Samuti, kui uued kohustused on võetud/tekkinud kohustustest vabastamise menetluse kestel, siis nõuete väljamõistmine toimub üldkorras. Seega on nn uuel võlausaldajal võimalus oma nõue maksma panna esitades oma nõue võlgniku vastu hagimenetluses.

Pankrotimenetluse kesksed põhimõtted on võrdse kohtlemise põhimõte ja kollektiivsuse põhimõte. Samuti on kohustus arvestada võlgniku huvidega (PankrS § 2, § 55 lg 2). Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte tähendab, et pärast pankroti väljakuulutamist tuleb kõik võlausaldajad panna samasse olukorda. Pankroti väljakuulutamisega moodustab võlgniku varast pankrotivara ja võlausaldajad kaotavad õiguse individuaalselt oma nõuet võlgniku vastu maksma panna. Et individuaalne sissenõudmise õigus kaob, siis asenduvad võlausaldajate individuaalsed huvid kollektiivsete huvidega. Pankrotimenetluses on oluline ka menetluslik võrdsus ehk samasuguses olukorras olijaid koheldakse samasuguselt (võrdseid võrdselt) ja erinevas olukorras olijaid erinevalt (ebavõrdseid ebavõrdselt). See tähendab, et kõikide võlausaldajate nõudeid ei rahuldata proportsionaalselt, vaid vastavalt seaduses sätestatud järjekorrale. Määravaks on nõude päritolu, s.o nõude tekkimise asjaolud – kas tegemist on pandiga tagatud nõudega (PankrS § 153 lg 1 p 1), pankrotimenetluse eelse rahalise nõudega (PankrS § 153 lg 1 p 2 või p 3), pankrotimenetluse ajal tekkinud rahalise nõudega (PankrS § 148 lg 1 p 1) või hoopis vara välistamise nõudega (PankrS § 123 lg 4).¹⁸⁵

Menetluslikku võrdsust pankrotimenetluses mõjutavad ka lepinguvabaduse piirangud, mis on suunatud võlausaldajate huvide kaitsele olukorras, kus maksejõuetu võlgnik soovib teha uusi tehinguid ja sellel on mõju võlausaldajate nõuete rahuldamisele. Näiteks piiratakse pankrotimenetlusega lepinguvabadust tagasivõitmise regulatsiooni kaudu, mis võimaldab pankrotimenetluse kaudu võlasuhete ümberkujundamist *ex post*. Seeläbi tunnistatakse tehing kehtetuks ja tehingut ei ole võimalik esialgsel kujul enam täita, kuigi poolte endi tahe oli suunatud nii tehingu tegemisele kui ka täitmisele. Taoline lepinguvabaduse piiramine on vajalik ka selleks, et tagada võrdsemaid tingimusi nõuete esitamiseks ja rahuldamiseks kollektiivses pankrotimenetluses.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ Agarmaa, M., Andrekson, S. Viide 24, lk 615.

¹⁸⁶ Samas, lk 620.

Seega iga võlausaldajat tuleb kohelda sarnaselt temaga ühte gruppi kuuluva võlausaldajaga. See tagab menetlusliku võrdsuse ning vastavalt sellele peab toimuma nõuete proportsionaalne rahuldamine. Kõige n-õ ebavõrdsemas olukorras on autori hinnangul võlausaldajad, kelle nõuded on tekkinud pankrotimenetluse, kohustustest vabastamise menetluse ajal või pärast võlgade ümberkujundamise kava kinnitamist. Neil on küll õigus oma nõuet panna maksma hagimenetluses, kuid eraldi küsimus tekib reaalse nõude täitmisega, mida autor analüüsib töö hilisemalt.

3.2. Eri liiki nõuete rahuldamine

3.2.1. Massikohustuste rahuldamine

Pankrotimenetluse oluline osa on massikohustused, mis peavad eelkõige aitama kaasa pankrotimenetluse nõuetekohasele läbiviimisele. PankrS § 146 lg 1 p 3 kohaselt on massikohustuste puhul tegemist nõuetega, mis on väljamaksete osas eelistatud pankrotivõlausaldajate ees. See tähendab, et enne kui pankrotihaldur teeb väljamakse võlausaldajatele jaotise alusel, tuleb teha väljamaksed, mis on seotud massikohustustega ning võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte massivõlausaldajate kohta ei kehti.

PankrS § 149 lg 1 kohaselt võib võlgnikult massikohustuse täitmist pankrotimenetluse kestel nõuda üldkorras ning massikohustuse täitmiseks võib läbi viia täitemenetluse pankrotivara suhtes. PankrS § 149 lg 2 sätestab, kui massikohustus on tekkinud käesoleva seaduse § 148 lõike 1 punktis 2 nimetatud alusel¹⁸⁷, on massikohustuse täitmiseks täitemenetluse läbiviimine keelatud kuue kuu jooksul pankroti väljakuulutamisesest arvates. Seega massikohustused kantakse pankrotivara arvel.

Kuid mis saab olukorras, kus vara massikohustuste väljamaksmiseks ei jätku? PankrS § 158 lg 1 kohaselt peab haldur viivitamatul kohtule teatama, kui pankrotivarast ei jätku

---

¹⁸⁷ PankrS § 148 lg 1 p 2 massikohustused on võlgniku poolt täitmata lepingutest tulenevad kohustused, kui haldur on jätkanud kohustuse täitmist või teatanud, et kavatses nõuda lepingu täitmist.

massikohustuste ja pankrotimenetluse kulude katteks vajalike väljamaksete tegemiseks. Sellisel juhul on tegemist menetluse raugemise situatsiooniga (PankrS § 158), mil pankrotihaldur peab teostama väljamaksed PankrS § 146 alusel ning kui jaotamisele kuuluvast varast ei jätku kõigi samas järjekorras rahuldamisele kuuluvate nõuete rahuldamiseks, tehakse väljamaksed võrdeliselt vastavate nõuete suurusega (PankrS § 146 lg 2). Samas olukorras, kus ainsaks varaks on välistamise õigust omavate isikute vara, jääb ebaselgeks, millistest vahenditest rahuldatakse massikohustused. Oluline on, et raugemise situatsioonis ei ole massivõlausaldajatel PankrS § 149 nimetatud õigusi ehk kaob õigus nõuda nõude täitmist üldkorras või täitemenetluses (PankrS § 158 lg 2 s 3).

Füüsilise isiku pankrotimenetluse puhul näeb töö autor, et massikohustuste tasumine võiks olla võlgniku enda kohustus jätkuvas kohustustest vabastamise menetluses. Seda eelkõige juhul, kui pankrotivarast ei jätku kõigi nõuete väljamaksmiseks, siis puuduoleva jäägi tasumine võiks olla võlgniku kohustus. Sel juhul on vähemalt teoreetiline võimalus, et ka massivõlausaldajate nõuded saavad rahuldatud suuremas määras. PankrS § 46¹ tulenevast pankrotivara hulka kuuluvast korteriomandist tulenevate kohustuste täitmine peaks töö autori hinnangul kuuluma võlgniku enda kohustuste hulka vähemalt seni kuni võlgnik endiselt kasutab korterit oma elukohana. Seda eelkõige põhjusel, et hilisemas kohustustest vabastamise menetluses on võlgniku enda kohustus tasuda oma elamiskulud ning ka pankrotimenetluse ajal on võlgnikule tagatud elatusvahendid, mille arvel tasuda oma igapäevased kulud. Sarnaselt on kujundatud ka Läti õiguses. Läti seaduse § 172 sätestab füüsilise isiku pankrotimenetluse kulud, mis jagunevad otsesteks ja kaudseteks kuludeks. Kaudseid kulusid saab mõista massikohustustena Eesti seaduse mõistes. Läti seaduse § 172 lg 5 kohaselt kaetakse füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse kaudsed kulud võlgniku vahenditest, mis tal on õigus jätta enda elamiskulude katteks ning § 140 sätestab võlgniku õiguse hoida endale sissetulek, mis on vajalik pankrotimenetluse kaudsete kulude katmiseks.

Vastavalt PankrS § 148 lg 2 on halduril kohustus massikohustustest tekkinud nõuded hüvitada juhul, kui need ületavad pankrotivara ja haldur nägi ette, et pankrotivarast ei jätku massikohustuste täitmiseks ning ei teatanud sellest massivõlausaldajale. Töö autori hinnangul on aga keeruline hinnata ja tõendada asjaolu, et haldur nägi või pidi ette nägema, et pankrotivarast ei jätku massikohustuste täitmiseks. See teeb keeruliseks kahju hüvitamise nõude

esitamise halduri vastu. Teisalt leiab töö autor, et vältimaks olukorda, kus tekib küsimus halduri vastutusest, võib ka tekkida situatsioon, kus kaheldavates olukordades haldur näiteks ei esitagi tagasivõitmise hagi ning potentsiaalne vara pankrotivaraks ei saagi. Tagasivõitmise hagi esitamisel ei saa haldur olla kunagi 100 % kindel kohtu positiivsele otsusele. Kohtupraktikas on olnud olukordi, kus haldur on tagasivõitmise hagi esitades olnud kindel oma õiguslikus positsioonis, kuid kohtumenetluse tulemus on vastupidine.¹⁸⁸ Kohtuasja menetluskulud võivad aga kujuneda suuremaks kui on pankrotivara väärtus, seda ette hinnata on üsnagi keeruline, kuivõrd menetluskulude suurus sõltub mitmetest asjaoludest, sh menetluse kestvusest, esindajate tasu suurusest jne.

Marion Saarna on oma magistritöös „Massikohustuste määratlemine ja täitmine pankrotimenetluses“ sedastanud, et PankrS § 146 lg 2 on sisuliselt vastuolus sellega, et massikohustuste täitmist võib nõuda pankrotimenetluse jooksul üldkorras (PankrS § 149). Näiteks kui esimene massivõlausaldaja, kes teeb tehingu pankrotis isikuga varem ning tema nõue muutub sissenõutavaks enne ning täidetakse enne kui teise massivõlausaldaja nõue ja nende kahe nõude täitmise vahel tekivad ootamatult asjaolud, mistõttu pankrotivara on vähenenud, siis selle tulemusel esimese massivõlausaldaja nõue saab täielikult rahuldatud, samas kui teise massivõlausaldaja nõue täidetakse võrdeliselt koos teiste massivõlausaldajatega. Järelikult ei ole võimalik tasuda kõiki massikohustusi võrdeliselt vastavate nõuete suurusega. Selline olukord loob massivõlausaldajate vahel ebavõrdse olukorra.¹⁸⁹ Töö autor nõustub selle seisukohaga. Arvestades asjaoluga, et pankrotimenetlus on kollektiivne menetlus ning kehtib võrdse kohtlemise printsiip, sh menetluslik võrdsus, siis antud põhimõtted peaksid kehtima ka massivõlausaldajate puhul ning massikohustuste rahuldamine peaks toimuma sarnaselt pankrotivõlausaldajate nõuete rahuldamisega ehk proportsionaalselt, mitte üldkorras. Antud juhul kehtib see põhimõte vaid raugemise situatsioonis, kus väljamaksed teostatakse võrdeliselt vastavate nõuete suurusega, kui jaotamisele kuuluvast varast ei jätku kõigi samas järjekorras rahuldamisele kuuluvate nõuete rahuldamiseks. Seadusandja pole siin aga vastuolu näinud, kuivõrd antud sätted on jäänud samaks ka pärast pankrotiseaduse muudatusi.¹⁹⁰

---

¹⁸⁸ HarjuMKo 2-21-182, 28.10.2021, TrtRnKo 2-20-4143, 14.04.2022

¹⁸⁹ Saarna, M. Massikohustuste määratlemine ja täitmine pankrotimenetluses. Viide 121, lk 42.

¹⁹⁰ Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus.- RT I, 04.01.2021, 4

Saksa õiguses kuuluvad InsO § 53 kohaselt massikohustused rahuldamisele eelisjärjekorras sarnaselt Eesti õiguskorraga. Massikohustused on eelistatud, kuna need on halduri poolt tehtud pankrotivara huvides ja seega ka võlausaldajate kasuks.¹⁹¹ Samuti saab põhjendada nõuete eelisjärjekorra tasumist sellega, et pankrotihaldur saab menetlust nõuetekohaselt läbi viia ainult juhul, kui ta saab võtta uusi kohustusi, mille täielik täitmine on tagatud. Massivõlausaldajate privilegeeritud nõuete rahuldamine peaks ühelt pool aitama kaasa eelkõige nõuetekohasele pankrotimenetluse läbiviimisele, kuid teisalt võib see oluliselt vähendada pankrotivõlausaldajate vahel jaotatavat järelejäävat pankrotivara.¹⁹²

3.2.2. Elatise nõuete rahuldamine

Vastavalt PKS §-le 96 on ülalpidamist kohustatud andma täisealised esimese ja teise astme ülenejad ja alanejad sugulased, mida PKS § 100 lõike 1 lause 1 alusel antakse üldjuhul raha perioodilise maksimisega. Seega on elatise puhul tegemist seadusest tuleneva kohustusega, mida peab täitma, ka olles maksejõuetusmenetluses. Kui elatist saama õigustatud isikul on võlgniku vastu sissenõutavaks muutunud elatise nõue enne pankroti väljakuulutamist, siis on elatise saaja puhul tegemist pankrotivõlausaldajaga PankrS § 8 lõike 3 mõttes, mis sätestab, et pankrotivõlausaldaja on isik, kellel on võlgniku vastu varaline nõue, mis on tekkinud enne pankroti väljakuulutamist ning nõude rahuldamine toimub vastavalt pankrotiseaduses sätestatud korras.

Riigikohus on lahendis 2-20-3353¹⁹³ selgitanud, et kuigi pankroti väljakuulutamise loetakse võlgniku võlausaldajate kõigi nõuete täitmise tähtpäev PankrS § 42 järgi saabunuks, ei tähenda see, et elatist saama õigustatud isiku tulevikus tekkivad elatisnõuded muutuvad pankroti väljakuulutamise sissenõutavaks. Kohustatud isiku pankroti väljakuulutamise järel on sissenõutavad üksnes pankroti väljakuulutamise eelse aja elatise nõuded, kuna perioodilise elatise nõue tekib ja muutub sissenõutavaks iga kuu uuesti. See tähendab, et elatist saama õigustatud isik saab PankrS § 44 lg 1 järgi esitada kohustatud isiku pankrotimenetluses

---

¹⁹¹ Stürner, R., Eidenmüller, H., Schoppmeyer, H. Münchener. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung. Band 3. 4. Auflage. München, Verlag C.H. Beck 2019 – InsO § 53, Rn 5.

¹⁹² Foerste, U. Pankrotiõigus. Viide 25, lk 32.

¹⁹³ RKTko 2-20-3353, p 10.1.

tavapärasel korras tunnustamiseks täitmata elatisnõuded, mis on arvestatud ülalpidamiskohustuse täitmise katteks kuni pankroti väljakuulutamiseni.

Üldjuhul ei saa võlausaldajad esitada võlgniku vastu pankrotimenetluse ajal tekkinud nõudeid üldises korras (PankrS § 167 lg 4). Samas on seadusandja näinud ette erisuse elatise nõudmisel, mis tekkis ja muutus sissenõutavaks pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist. Pankrotimenetluse väljakuulutamisele järgneva aja eest saab elatist saama õigustatud isik nõuda elatist eelkõige võlgniku vara arvel, mis ei kuulu pankrotivara hulka ning millele ei saa seaduse järgi pöörata sissenõuet.¹⁹⁴ PankrS § 108 lg 1 kohaselt muutub pankrotimääruse alusel võlgniku vara pankrotivaraks, mida kasutatakse sihtvarana võlausaldajate nõuete rahuldamiseks ja pankrotimenetluse läbiviimiseks. PankrS § 108 lg 2 sätestab, et pankrotivara on vara, mis oli võlgnikul pankroti väljakuulutamise ajal, samuti vara, mis nõutakse või võidetakse tagasi või mille võlgnik omandab pankrotimenetluse ajal. PankrS § 108 lg 3 alusel ei kuulu pankrotivara hulka vara, millele vastavalt seadusele ei või pöörata sissenõuet. Riigikohus on lahendis 3-2-1-26-12¹⁹⁵ selgitanud, et sissenõuet ei saa pöörata eelkõige täitemenetluse seadustikus nimetatud varale, sh võlgniku sissetulekule või sissetuleku osale. Üldjuhul ei arestita täitemenetluses TMS § 132 lg 1 järgi võlgniku sissetulekut, kui see ei ületa ühe kuu eest ettenähtud palga alammäära suurust või vastavat osa nädala või päeva sissetulekust. Kui aga sissenõude pööramine võlgniku muule varale ei ole viinud või eeldatavalt ei vii lapse elatisnõude täielikule rahuldamisele, võib TMS § 132 lg 1¹ esimese lause järgi arestida kuni poole võlgniku mittearestitavast sissetulekust. TMS § 132 lg 1¹ teise lause järgi, kui lapse elatisnõude täitmiseks võlgniku sissetulekust arestitav summa jääb alla poole võlgniku mittearestitavast sissetulekust, võib arestida kuni ühe kolmandiku võlgniku sissetulekust. TMS § 132 lg 2 näeb ette, et kui võlgnik peab seadusest tulenevalt ülal teist isikut või maksab talle elatist, suureneb tema mittearestitav summa iga ülalpeetava kohta ühe kolmandiku võrra palga alammäärast kuus, välja arvatud juhul, kui sundtäidetakse lapse elatisnõuet. Seega saab võlgnik pidada pankrotimenetluse ajal oma ülalpeetavaid ülal eelkõige selle sissetuleku arvel, mis ei muutu pankrotivaraks.¹⁹⁶ Seega nn jooksva elatise nõude täitmine ei toimu pankrotivara arvel, see oleks vastuolus võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiibiga.

---

¹⁹⁴ Samas, p 10.2.

¹⁹⁵ RKTko 3-2-1-26-12, p 13.

¹⁹⁶ Samas.

Kui võlgnik ei täida pankrotimenetluse ajal ülalpidamiskohustust vabatahtlikult, saab elatist saama õigustatud isik pöörduda täitedokumendi olemasolul võlgniku vastu täitemenetluse algatamiseks kohtutäituri poole pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutunud ja edaspidi sissenõutavaks muutuva elatise sissenõudmiseks. Kohtutäitur ei saa sellisel juhul pöörata sissenõuet pankrotivarale, kuid ta saab pöörata sissenõude võlgniku sissetulekule, mis ei muutu PankrS § 108 lg 3 kohaselt pankrotivaraks, arvestades täitemenetluse seadustikus ettenähtud piiranguid. Kui võlgniku suhtes on pankroti väljakuulutamise ajal pooleli täitemenetlus elatise sissenõudmiseks, lõpeb see TMS § 51 lg 1 järgi (v.a TMS § 51¹ lg-s 1 sätestatud juhul) võlgniku pankroti väljakuulutamise üksnes osas, mis puudutab ülalpidamiskohustuse täitmist kuni pankroti väljakuulutamiseni. Sellise elatisnõude kohta saab õigustatud isik esitada pankrotimenetluses nõudeavalduse pankrotivõlausaldajana. Täitemenetlus saab jätkuda pärast pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutuva elatisnõude osas, kuid kohtutäitur ei saa sellisel juhul pöörata sissenõuet pankrotivarale, kuid ta saab pöörata sissenõude võlgniku sissetulekule, mis ei muutu PankrS § 108 lg 3 kohaselt pankrotivaraks, arvestades täitemenetluse seadustikus ettenähtud piiranguid.¹⁹⁷

Täitedokumendi puudumisel saab isik, kellel on võlgniku vastu pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutunud elatisnõue, pöörduda kõnealuse nõudega PankrS § 42¹ lg-test 1 ja 2 tulenevalt kohtusse, kuna ta ei ole selle elatisnõude osas pankrotivõlausaldaja. See tähendab, et kohtumenetlus toimub samaaegselt pankrotimenetlusega. Kohus vaatab PankrS § 42¹ lg-test 1 ja 2 tulenevalt esitatud elatisnõude läbi hagimenetluses sarnaselt tavapärase elatise hagimenetlusega. Kui võlgniku suhtes on juba enne pankroti väljakuulutamist alanud kohtumenetlus elatisnõude üle, mille kohta ei ole veel lahendit tehtud, jätab kohus PankrS § 43 lg 2 alusel nõude läbi vaatamata üksnes osas, mis puudutab ülalpidamiskohustuse täitmist kuni pankroti väljakuulutamiseni, kuna see elatisnõue seostub pankrotivaraga. Kohtumenetlus saab jätkuda osas, mis puudutab pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutuvat elatisnõuet, kuna seda ei rahuldata pankrotivara arvel. Pärast kohtumenetluses täitedokumendi saamist saab elatist saama õigustatud isik pöörduda võlgniku

---

¹⁹⁷ Viide 193, p 10.3.

suhtes täitemenetluse algatamiseks kohtutäituri poole pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutunud või tulevikus sissenõutavaks muutuva elatise sissenõudmiseks.¹⁹⁸

PankrS § 42¹ lg 3 täpsustab, et lõigetes 1 ja 2 sätestatu ei mõjuta PankrS § 146 lg 1 p 2 ja § 147 kohaldamist. Tegemist on regulatsiooniga, mis puudutab võlgnikule ja tema ülalpeetavatele makstavat elatist, mis makstakse enne jaotise alusel pankrotivarast raha väljamaksmist. Kohus määrab vastavalt PankrS § 147 lõikele 1 võlgniku avalduse alusel temale ja tema ülalpeetavatele pankrotivarast hädavajaliku elatise kuni kaheks kuuks, kui füüsilisest isikust võlgnik jääb pankroti tõttu ilma elatusvahenditest. Antud perioodi on võimalik ka pikendada. Riigikohus on lahendis 2-20-3353 p 12 asunud seisukohale, et ka elatist nõudma õigustatud isikute nõue¹⁹⁹ on käsitatav võlgniku pankrotimenetluses esitatud taotlusena määrata neile võlgniku pankrotivarast hädavajalik elatis.

Riigikohus on selgitanud, et elatise määramise puhul on tegemist diskretsiooniotsusega, kus kohus peab avalduse lahendamisel kaaluma kas õigustatud isikule on elatise saamine tagatud muul viisil ning kas on pankrotivara, mille arvel elatis määrata. Kohus määrab pankrotivarast hädavajaliku elatise eeldusel, et võlgnikul ei ole elatise maksmiseks sissetulekut ning pankrotivara hulka kuulub selline vara (raha või muu kergesti rahaks muudetav vara), mille arvel saab elatist maksta. Elatise määramisel pankrotivarast ei ole seejuures tähtsust asjaolul, kas elatist saama õigustatud isikul on võlgniku suhtes kehtiv täitedokument, ega sellel, kas võlgnik enne pankroti väljakuulutamist elatist maksis. Kohus ei määra elatist pankrotivarast ning jätab avalduse rahuldamata üksnes juhul, kui võlgnikul on piisav sissetulek elatise maksmiseks või kui võlgnikul sellist sissetulekut küll pole, kuid pankrotivara puudub ning on kindel, et seda ei teki ka pankrotimenetluse ajal. Kui pankrotivara puudub või kuulub pankrotivara hulka selline vara (nt kinnisasi, osaühingu osa või sõiduk), millest ei ole võimalik elatist maksta, kuid on tõenäoline, et pankrotimenetluse ajal tekib elatise maksmist võimaldav pankrotivara, ei jäta kohus avaldust rahuldamata, vaid lahendab selle siis, kui vastav pankrotivara tekib. Välistatud ei ole seejuures olukord, kus kohus rahuldab avalduse elatise

---

¹⁹⁸ Samas, p 10.4.

¹⁹⁹ Elatist saama õigustatud isikud esitasid hagi võlgniku pankrotihalduri vastu, milles palusid võlgniku pankrotivarast välja mõista igakuise elatise mõlema hageja kasuks.

maksmist võimaldava pankrotivara tekkimisel ka tagasiulatuvalt, s.o alates avalduse esitamise ajast.²⁰⁰

Kui isiku suhtes käib kohustustest vabastamise menetlus, siis kehtib sarnane kord nagu pankrotimenetluse kestel. Võlgnikule jääb üldjuhul igakuiselt kasutusse sissetulek, mis ei ületa ühe kuu eest nähtud palga alammäära ja ülalpeetavate puhul see summa suureneb 1/3 võrra iga ülalpeetava kohta. Seega on võlgnikule ette nähtud vahendid oma ülalpeetavale elatise maksmiseks. Kohus on võlgnikele selgitanud, et kohustustest vabastamise menetluse kestel on lubatav täitemenetlus elatise nõude osas, mis on muutunud sissenõutavaks pärast pankroti väljakuulutamist ning kohtutäitur saab pöörata sissenõude ka sissetuleku sellele osale, mis ei ületa ühe kuu eest ettenähtud palga alammäära ehk osale mittearestitavast sissetulekust lapse elatise nõude katteks kuivõrd lapse elatise jaoks arestitud sissetuleku osa on pankrotivõlausaldajate jaoks mittearestitav osa.²⁰¹ Töö autor leiab, et on lubamatu olukord, kus kohus arvestab võlgnikule iga ülalpeetava puhul mittearestitava sissetuleku osa ning seda arestitava sissetulekuna ei käsitle, kuid võlgnik tegelikkuses elatist ei maksa.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et elatise puhul on tegemist seadusest tuleneva kohustusega, mida peab täitma, ka olles maksejõuetusmenetluses. Enne pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutunud nõude osas on õigustatud isik pankrotivõlausaldaja ning nõude täitmine toimub vastavalt pankrotiseadusele. Nn jooksva elatise rahuldamine ei toimu pankrotivara arvel, vaid võlgnik saab elatist tasuda sissetuleku arvel, mis ei muutu pankrotivaraks ning kohustustest vabastamise menetluse jooksul sissetuleku osast, mis ei muutu pankrotivõlausaldajate jaoks arestitavaks sissetulekuks. Kui võlgnik vabatahtlikult elatise maksmise kohustust ei täida, saab õigustatud isik pöörduda elatise hagiga kohtusse ning võlgniku pankrotimenetlus ja hagimenetlus elatise nõudmiseks toimuvad üheaegselt. Kui aga füüsilisest isikust võlgnik jääb pankroti tõttu ilma elatusvahenditest, määrab kohus võlgniku avalduse alusel temale ja tema ülalpeetavatele pankrotivarast hädavajaliku elatise kuni kaheks kuuks. Lisaks on Riigikohtu seisukoha kohaselt ka elatist nõudma õigustatud isikute nõue käsitatav võlgniku pankrotimenetluses esitatud taotlusena määrata neile võlgniku pankrotivarast hädavajalik elatis.

---

²⁰⁰ Viide 193, p 10.5.

²⁰¹ TrtMK 2-18-4434 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-20-2645 (Kohtute Infosüsteem).

3.2.3. Muude nõuete rahuldamine, mis on tekkinud maksejõuetusmenetluse kestel

Kõikide muude nõuete täitmisel, mis on tekkinud pärast pankroti väljakuulutamist või võlgade ümberkujundamise menetluse kestel, sh pärast võlgade ümberkujundamise kava kinnitamist, on võlgnik ja ka võlausaldajad asetatud üsnagi keerulisse positsiooni. See tuleneb seaduses sätestatud erisustest seoses nõuete esitamisega võlgniku vastu ja sissenõude õiguse makspanemisega maksejõuetusmenetluse kestel.

Muude nõuete all on töö autor käsitlenud järgnevatest tehingutest ja kohustustest tulenevaid nõudeid: tagatiseta tarbimislaen, järelmaks, eraisikutelt saadavad laenud, erinevad kestvuslepingut, sh tarbijalepingud (nt üüri- ja rendilepingud, kindlustuslepingud, kommunaal- ja sideteenuste lepingud jms), väärteo korras saadud trahvid, tsiviilõiguslikud leppetrahvid ning haldusõiguslikud trahvid ja viivistasude otsused, kriminaalmenetlustes tekkinud kahjunõuded ja menetluskulud.

Kuivõrd kohustustest vabastamise menetlus hõlmab vaid võlgnevusi, mis on võetud/ tekkinud enne pankrotimenetlust ja pankrotimenetluses tunnustatud ning võlgade ümberkujundamise kava vaid kavaga ümberkujundatud nõudeid, siis võlgnikul tuleb uued võlausaldajate nõuded, mis tekivad maksejõuetusmenetluse kestel, tasuda täies ulatuses. Küll aga tegelikkuses peaksid võlgnikud olema vägagi ettevaatlikud ning maksejõuetusmenetluse kestel ei tohiks uusi võlgnevusi tekkida, kuna seaduses on sätestatud üsnagi ranged tingimused kohustustest vabastamisele ja ka ümberkujundamiskava edukale täitmisele.²⁰² Siit tekibki küsimus, kuidas toimub uute võlausaldajate nõuete täitmine, et samaaegselt oleks tagatud nii võlgniku kui ka võlausaldaja õigused ning täidetud saaksid kõik võlgniku kohustused.

Esmalt käsitleb töö autor nõuete rahuldamist võlgade ümberkujundamise menetluse kestel, sh olukorras, kus võlgade ümberkujundamiskava on kinnitatud ning tulenevalt FiMS § 30 lg 1 kehtib ümberkujundamiskavas ettenähtud õiguslik tagajärg võlgniku ja isiku kohta, kelle õigusi ümberkujundamiskavaga mõjutatakse. Reeglina saab inimene taotleda ainult sissenõutavaks

---

²⁰² Kilborn, J.J., Garrido, J.M., Booth, C.D., Niemi, J., Ramsay I.D.C. Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons. Viide 6, lk 124.

muutunud rahaliste kohustuste ümberkujundamist, kuid seadus sätestab ka erandi, mille kohaselt on võimalik ümber kujundada kestvuslepingutest (nt krediidileping ja liisingleping) tulenevaid võlgu, mis ei ole maksejõuetusavalduse kohtule esitamise ajaks veel muutunud sissenõutavaks, vaid muutuvad sissenõutavaks tulevikus (FiMS § 22). Selleks sätestab seaduse kaks erinevat võimalust – esiteks on võimalik kestvuslepingu lõpetamine ümberkujundamiskava alusel. Selle võimaluse kasutamisel lõpetatakse võlgniku poolt enne ümberkujundamise avalduse kohtule esitamist sõlmitud krediidileping või muu kestvusleping, millest tuleneb võlgnikule rahalisi kohustusi, mis muutuvad sissenõutavaks pärast ümberkujundamise avalduse esitamist. Nimetatud juhul saab ümber kujundada vastava kestvuslepingu lõppemisel tekkivad kohustused. Seda võimalust saab kasutada näiteks koormavate laenulepingute ja liisinglepingute lõpetamiseks.

Teiseks on võimalik ühe aasta jooksul sissenõutavaks muutuvate võlgade ümberkujundamine. Selle võimaluse kohaselt saab ümber kujundada krediidilepingust tulenevad kohustused, mis muutuvad sissenõutavaks ühe aasta jooksul ümberkujundamiskava kinnitamisest arvates. Seda võimalust on mõttekas kasutada eelkõige siis, kui inimese makseraskused on pigem ajutised (nt ta kaotab töö, kuid uue töö leidmine lähiajal on pigem võimalik). Siin on aga oluline tähele panna, et ümber saab kujundada ainult krediidilepingutest (nt laenuleping, liisingleping jne) tulenevaid võlgu ning neid võlgu saab ümber kujundada üksnes võla maksmise tähtaja pikendamise või võla osadena maksmise võimaldamise teel ja kui sel viisil soovitakse ümber kujundada liisinglepingust tulenevaid võlgu, võib liisinguandja ühe nädala jooksul ümberkujundamiskava kinnitamisest arvates liisinglepingu erakorraliselt üles öelda (selliseks puhuks võib ümberkujundamiskavas ette näha ka lepingu erakorralise ülesütlemise tagajärjel tekkivate nõuete ümberkujundamise, muu hulgas kohustuste vähendamise).

FiMS § 32 kohaselt ei saa ümberkujundamiskava kehtivuse ajal esitada hagiavaldust ega avaldust hagita menetluses nõude alusel, mille kohta ümberkujundamiskava kehtib. Küll aga on võimalik esitada nõue kohtumenetluses nõude osas, mida ümberkujundamiskava ei hõlma. Kuid tegelikkuses ei oma isegi tähtsust, kas võlausaldajal on kohtuahend või mitte, võlgnikul on kohustus oma igat uut kohustust täita. FiMS § 41 lg 1 sätestab ümberkujundamiskava tühistamise alused ning FiMS § 41 lg 1 p 5 kohaselt võib kohus ümberkujundamiskava tühistada ka juhul, kui ilmneb, et võlgnik on teinud makseid ümberkujundamiskavas nimetatata

võlausaldajatele teiste võlausaldajate huve oluliselt kahjustades. See tähendab ka seda, kui võlgnik on võtnud uusi kohustusi ning tasunud oma uusi kohustusi, kuid jätnud makseid tegemata ümberkujundamiskavas nimetatud võlausaldajatele. Seega võlgade ümberkujundamise menetluse edukaks läbimiseks on eeldus, et kavakohaseid nõudeid tasutakse korrektselt.

Kui võlgnikul on tekkinud menetluse kestel uusi võlausaldajaid, siis on tal kohustus tasuda ka uusi kohustusi ning uute kohustuste tasumist ei saa võlgnikule kuidagi ette heita vaid juhul, kui ta täidab ka ümberkujundamiskavas olevaid kohustusi. Vastasel juhul on alus ümberkujundamiskava tühistamiseks ning FiMS § 41 lg 3 järgi langevad ümberkujundamiskava tühistamisel tagasiulatuvalt ära maksejõuetusavalduse menetlusse võtmise tagajärjed, välja arvatud FiMS § 19 lg 6 nimetatud tagajärjed ehk tagajärg, mille kohaselt on isiku suhtes pikenenud pankrotiseaduses ja täitemenetluse seadustikus sätestatud tehingu või muu toimingu tagasivõitmise tähtaeg aja võrra, mis kestab usaldusisiku nimetamisest kuni võlgade ümberkujundamise menetluse lõppemiseni. Antud tagajärje osas on tegemist võlgniku suhtes ebasoodsa tingimusega, mis peaks võlgnikku panema pingutama, et ümberkujundamiskava saaks hoolimata uutest kohustusest täidetud korrektselt. Lisaks taastub võlausaldajal, kelle nõue ümberkujundamiskavaga ümber kujundati, nõudeõigus võlgniku vastu esialgses suuruses, kuid arvestada tuleb sellega, mida võlausaldaja ümberkujundamiskava täitmise käigus on juba saanud.

Kohtupraktikast nähtuvalt vähendatakse ümberkujundamiskavaga kohustuste rahuldamise määra oluliselt. Kohtupraktikast nähtuvalt võidakse kõrvalkohustusi vähendada lausa 100 %-liselt²⁰³ ning on ka menetlusi, kus põhikohustusi on vähendatud oluliselt, sh lausa 50-55 % ulatuses.²⁰⁴ Seega peaks võlgniku jaoks olema vägagi motiveeriv tasuda kavakohaseid makseid ning mitte rikkuda võlausaldajate huve tehes makseid vaid uutele võlausaldajatele. Seega nõuete rahuldamine peabki toimuma paralleelselt ilma kedagi eelistamata. Uute kohustuste võtmine on võlgniku enda riisiko ning seni kuni toimuvad maksed nii ümberkujundamiskavas nimetatud võlausaldajate nõuete kui ka uute võlausaldajate nõuete rahuldamiseks, on kõik

---

²⁰³ TrtMKm 19.12.2022, 2-22-13271.

²⁰⁴ TrtMKm 20.10.2022, 2-22-9715; TrtMKm 07.12.2022, 2-22-9784.

korras ja võlgnikule etteheiteid esitada ei saa ning menetluse edukaks läbimiseks on eeldused olemas.

Teiseks käsitleb töö autor uute võlausaldajate nõuete rahuldamist pankrotimenetluse ja kohustustest vabastamise menetluse kestel. Eestis kehtiv seadus ei võimalda esitada võlgnike vastu uusi nõudeid pankrotimenetluse ajal, küll aga on see võimalik pärast pankrotimenetluse lõppu. PankrS § 167 lg 1 ls 1 ja lg 2 kohaselt võivad võlausaldajad pärast pankrotimenetluse lõppemist nõuded, mille võis esitada pankrotimenetluses, kuid mis on selles jäänud esitamata, samuti nõuded, mis küll esitati, kuid mis jäid rahuldamata ja millele võlgnik vastu vaidles, esitada võlgniku vastu üldises korras, välja arvatud kui nõue on võlgniku kohustustest vabastamise tõttu PankrS §-s 176 sätestatule lõppenud. PankrS § 167 lg 4 esimese lause kohaselt võib üldises korras võlgniku vastu esitada samuti nõudeid, mis on tekkinud pankrotimenetluse ajal ja mida ei saanud pankrotimenetluses esitada. Seega, kui pankrotimenetlus on lõppenud, on võlausaldajal õigus esitada nõue võlgniku vastu üldises korras ehk haginõudena. Antud nõude esitamisele ei ole takistuseks ka käimasolev kohustustest vabastamise menetlus, kuivõrd seadus sätestab üheselt nõude esitamise õiguse pankrotimenetluse lõpuga.

Küll aga tekib järgmine takistus, mis on seotud sissenõude pööramisega võlgniku varale. FiMS § 48 sätestab sissenõude keelu. FiMS § 48 lg 2 sätestab, et võlausaldajad, kelle nõue võlgniku vastu on tekkinud pärast pankroti väljakuulutamist, ei saa võlgniku kohustustest vabastamise menetluse kestel pöörata sissenõuet usaldusisikule üleandmisele kuuluvatele rahasummadele. FiMS § 47 lg 3 kohaselt loetakse usaldusisikule loovutatuks võlgniku töö- või teenistussuhtest või muust sellesarnasest suhtest saadud tulu või ettevõtlusest saadud tulu. Samas on usaldusisikul kohustus eelpoolmainitud tulust anda võlgnikule üle sissetuleku osa, millele ei saa sissenõuet pöörata (nt TMS § 132 lg-d 1 ja 2), ja osa, mis vastab FiMS § 47 lg-s 4 sätestatule ehk täiendava 25 % (seda määra võib kohus muuta) sissetuleku osast, millele saab sissenõuet pöörata. Seega kõigi eelduste kohaselt jääb võlgnikule oma kõikide muude igapäevaste kulutuste tegemiseks n-ö vaba raha, mille arvel tuleks tal tasuda ka kõikide uute võlausaldajate nõuded. Võlgnikule jääv raha on see raha, mille kasutamise üle kohus kontrolli ei teosta seni kuni toimub korrapärane ja ettenähtud ulatuses väljamaksete tegemine võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.

Reaalsuses esineb aga kaks suuremat probleemi. Esiteks seisneb pankrotiseaduse alusel algatatud kohustustest vabastamise menetluste probleem selles, et ehkki kõrgemad kohtud on rõhutanud, et usaldusisiku määramata jätmine ja võlgniku enda kohustamine täita usaldusisiku ülesandeid, peaks olema erandlik ja ainult siis, kui kohus on veendunud, et võlgnik täidab usaldusisiku kohustusi²⁰⁵, siis praktikas on näiteks Tartu Maakohtus olevates menetlustes enamike puhul jäetud usaldusisiku kohustuste täitmine võlgniku enda kanda. On võlgnikke, kes mõistavad oma kohustusi ning probleeme ei esine. Kuid leidub ka võlgnikke, kes ei ole sisuliselt võimelised usaldusisiku kohustusi täitma.

Suur probleem on rahade arvestamine ning hoolimata kohtu korduvatest selgitustest ja kohustusest hoida usaldusisikule loovutatud raha eraldi oma igapäevases kasutuses olevast rahast, seda ei tehta. Ja isegi, kui on avatud eraldi konto, siis sinna kontole eraldisi ei tehta põhjendades, et raha ei jätku, kuna elukallidus on niivõrd kõrge, kuigi sissetulekud ületavad mitteamestitava sissetuleku määra ning seaduse alusel kohustus raha eraldada on. Menetlustest nähtuvalt jäetakse eraldised võlausaldajate nõuete katteks tegemata, kuid tasutakse uute võlausaldajate nõudeid. Eelkõige hakkavad silma trahvide tasumised ning eraisikutelt võetud laenude tagastamised. Eraisikutelt – eelkõige sõpradelt ja tuttavatelt – võetud laenude puhul seisneb suurim probleem sellest, et võlgnikud ei taju neid laene kui kohustusi, mille tagasimaksmisega nad eelistavad uusi võlausaldajaid pankrotivõlausaldajatele ja seoses sellega rikuvad pankrotivõlausaldajate huve.

Tartu Maakohtus on mitmel juhul lõpetanud võlgniku kohustusest vabastamise menetluse ning jätnud võlgniku kohustustest vabastamata põhjendusel, et võlgnik on eelistanud uusi võlausaldajaid pankrotivõlausaldajatele ning sellega kahjustanud pankrotivõlausaldajate huve.²⁰⁶ Seega mingil põhjusel eelistavad võlgnikud pigem uute võlausaldajate nõuete rahuldamist pankrotivõlausaldajate nõuete rahuldamisele. Töö autori hinnangul võib põhjuseks olla see, et pankrotivõlausaldajate nõuded on fikseeritud summad, kuid kõikide muude nõuetega kaasnevad intressid ja viivised, viivised ajas kasvavad ning ilmselt on ka mõningane kartus uute kohtumenetluste ees. Tuttavate/ sõprade/ lähedaste antud laenude puhul on ilmselt

---

²⁰⁵ RKTkm 3-2-1-31-16, p 18; TlnRnKm 2-12-11470, 20.12.2016.

²⁰⁶ TrtMK 18.01.2019, 2-16-10627; TrtMKm 15.11.2022, 2-18-1307; TrtMKm 15.11.2022, 2-18-11392.

eelistatult tehtud tagasimaksete põhjuseks asjaolu, et ei soovita segaseid suhteid ning soovitakse vältida tülli minemist ning samuti nii säilitatakse võimalus taaskord laenu saada.

Eelpool kirjeldatud probleemile on loodetud saada lahendus FiMS-is sätestatud kohustusega igale võlgnikule määrata usaldusisik. Käesolevaks ajaks on seadus kehtinud alles alla aasta ning ei saa veel teha järeldusi usaldusisiku määramise tõhususe kohta. Küll aga töö autori hinnangul saab usaldusisiku määramine tuua menetlustesse positiivset mõju võlausaldajate nõuete rahuldamise määra osas vaid juhul, kui võlgnike sissetulekud kantakse otse usaldusisiku ametikontole, mitte ei laeku raha sinna võlgniku poolt, ja usaldusisik kannab võlgnikule talle kuuluva osa võlgniku pangakontole. Sel juhul on ka võlgnikul selge ülevaade palju tal jääb raha, et lisaks kõigele muule rahuldada pankrotiväliste võlausaldajate nõudeid.

Teine probleem nii olemasolevate kui ka uute võlausaldajate nõuete rahuldamisel seisneb selles, et suures osas võlgnike ainuke sissetulek on niivõrd väike, et ei kuulu arestimisele või koosneb sissetulekutest, millele ei saa TMS § 131 lg 1 alusel sissenõuet pöörata. Seega kui võlausaldaja saabki täitedokumendi, siis kõigi eelduste kohaselt minnes täitemenetlusesse, ei ole see tulemuslik, kuivõrd FiMS § 48 alusel kehtib sissenõude keeld. Kohtutoimikutest nähtuvalt on aga olukordi, kus võlgnik pigem tasub ära täitemenetluses olevad uued nõuded, kui et kohustest vabastamise menetluses olevate võlausaldajate nõudeid.²⁰⁷ Juhul, aga kui nõudeid ei tasuta, siis on võlgnik igatepidi keerulises olukorras. Ühelt poolt on võlgnik uute kohustuste võtmisega tekitanud kohustustest vabastamise menetluse raames endale olukorra, kus tegelikkuses on ta rikkunud oma kohustusi ning teisalt uute võlausaldajate nõuete mittetasumisega suurenevad antud kohustused ajas. Töö autori hinnangul ei täidaks sellises väljakujunenud olukorras kohustustest vabastamise menetlus enam oma eesmärki – anda võlgnikule uus võimalus normaalseks majanduslikuks ja sotsiaalseks eluks, kuivõrd uute kohustuste võtmise ja nende mittetasumisega on võlgnik asetanud end olukorda, kus ta oli tegelikkuses juba maksejõuetusmenetluse alguses.

Eraldi käsitlust väärivad töö autori hinnangul karistusõiguslike rahatrahvide rahuldamised, kuivõrd tegu on karistusega. Saksa pankrotiseaduse kommentaarides on selgitatud, kui rahatrahviga karistatud võlgnik sooritab rahatrahvi asemel mõistetava vabaduskaotusliku

---

²⁰⁷ TrtMK 2-18-6999 (Kohtute Infosüsteem); TrtMK 2-18-14727 (Kohtute Infosüsteem).

asenduskaristuse täitmisele pööramise vältimiseks prokuratuurile makseid oma arestimisele kuuluva sissetuleku arvelt, peab tal selleks olema võlausaldajate ja usaldusisiku nõusolek. Juhul kui ta maksab need summad ilma eelnimetatud nõusolekut omamata otse prokuratuurile, riskib ta sellega, et ühe võlausaldaja taotluse alusel keeldutakse võlajäägi kustutamisest. Kuna pankrotiprotsessis osalevad võlausaldajad ei peaks reeglina nõustuma riigipoolse erihüvitisega (nõude rahuldamisega), on varalise olukorra avalikustamise korral olemas võimalus karistuse asendamine ühiskondlikult kasuliku tööga ja/või äärmisel juhul tuleb vabaduskaotuslikku asenduskaristust aktsepteerida kui reaktsiooni toimepandud kuriteo eest süüdimõistmisele. Kaaluda tuleks ka vabaduskaotusliku asenduskaristuse täitmise edasilükkamist kuni jääkvõla kustutamist puudutava menetluse lõppemiseni.²⁰⁸ Teisalt on olukordi, kus Saksa kohtupraktika kohaselt peaksid võlausaldajad aktsepteerima makseid arestitava vara arvelt. Sellise juhtumiga on tegemist näiteks katseajaga seonduvate kohustuste täitmisega seotud makse puhul. Seetõttu on kahtlane eeldada (oletada) kohustuste rikkumise olemasolu, kui vanglakaristuse vältimiseks sooritatakse usaldusisiku teadmata arestimisele kuuluva vara arvelt makseid prokuratuurile. Ühest küljest peaksid sellised maksed olema võlausaldajate seisukohalt aktsepteeritavad, sest muidu kaasneksid sellega seoses võlgnikule tõsised tagajärjed, ja teisalt peaks need maksed olema ka võlausaldajate huvides, sest kui võlgnik asuks kandma vanglakaristust, halveneksid nende väljavaated, et nende võlanõuded saavad rahuldatud.²⁰⁹ Eestis seadus ja kohtupraktika ei ole käsitlenud kolmandate isikute nõuete tasumist arestitava vara arvelt pankrotivõlausaldajate nõusolekul või olukordi, kus võlausaldaja peaks aktsepteerima antud makseid. Töö autor leiab, et selline võimalus võiks siiski karistusõiguslike trahvide puhul olla sätestatud, kuivõrd see oleks võlausaldajate enda huvides. Tõenäosus, et vabaduses viibiv võlgnik tasub võlausaldajate nõudeid on suurem, kui seda on vangistuses viibiva võlgniku korral.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et seadusandja on loonud võimalused võlgniku sissetulekute arestimiseks ning võlausaldajate nõuete rahuldamiseks tulenevalt täitemenetluse seadustikust, sh aga kaitsnud ka võlgnike huve ja sätestanud sissetuleku määra ja sissetuleku liigid, millele sissenõuet pöörata ei või, kuid maksejõuetusmenetluses olles on protsess komplitseeritud. Kuivõrd FiMS-ist, eelnevalt ka PankrS, tulenevalt on kehtestatud sissenõude keeld, siis uute nõuete tasumine peaks toimuma võlgniku sissetuleku arvelt, mis ei kuulu loovutamisele

---

²⁰⁸ Stürner, R., Eidenmüller, H., Schoppmeyer, H. Münchener. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung. Band 3. 4. Auflage. München, Verlag C.H. Beck 2020 – InsO § 295, Rn 124.

²⁰⁹ Samas – InsO § 295, Rn 128.

usaldusisikule võlausaldajate nõuete katteks. Probleemi kese asetseb hoopis selles, et enamjaolt PankrS alusel täites iseenda usaldusisiku kohustusi leivad paljud võlgnikud, et uute võetud kohustuste täitmine on primaarne ehk uute võlausaldajate nõuete täitmine tagatakse, kuid maksejõuetusmenetluses olevate nõuete tasumine jäetakse tagaplaanile, tuues põhjenduseks, et raha ei jätku, kuna kõik muud kulud on nii kalliks läinud. Sellisel viisil käitudes on aga väga suur tõenäosus, et maksejõuetusmenetlus lõpetatakse ning menetlus ei täida oma eesmärki – uue võimaluse saamine normaalseks majanduslikuks ja sotsiaalseks eluks. On loota, et FiMS-i alusel läbiviidavates maksejõuetusmenetlustes olukord paraneb, kuna enam ei saa isik ise täita usaldusisiku kohustusi ning selleks määratakse professionaal. See peaks ka tähendama, et usaldusisiku kontole laekub võlgniku sissetulek, millest võlausaldajatele kuuluv osa sinna ka jääb ning võlgnikule kuuluv osa kantakse võlgniku kontole, millest saab ta rahuldada ka kõiki muid nõudeid. Sel viisil on kaitstud nii maksejõuetusmenetluses olevate võlausaldajate kui ka uute võlausaldajate huvid. Magistritöö koostamise ajaks ei ole aga ükski menetlus veel nii kaugelt jõudnud, et saaks teha järeldusi parenemise suunas. Siiski tuleb aga tõdeda, et kõikide uute nõuete võtmine või nende tekkimine tulenevalt võlgniku käitumisest on võlgniku riisiko. Kui kohustus on olemas, siis seda tuleb tasuda oma mittearestitava sissetuleku arvel. Teatud tingimustes võiks olla lubatud nõuete rahuldamine pankrotivõlausaldajate nõusolekul arestitava sissetuleku arvel, et tagada pankrotivõlausaldajate nõuete võimalikul suurel määral rahuldamine.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli analüüsida füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud võlausaldajate nõuete tekkimise aluseid, võlausaldaja enda vastutust ja eri liiki nõuete rahuldamist. Tulenevalt magistritöö eesmärgist uurib autor järgmisi küsimusi: millised on füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse liigid, millised maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud võlausaldajate nõuete alused ja võlausaldaja vastutus, ning kuidas toimub maksejõuetusmenetluse kestel tekkinud nõuete rahuldamine ja milline on selle mõju nii võlgnikule kui ka võlausaldajale.

Füüsilisel isikul on makseraskustesse sattumise korral võimalik nende ületamiseks kasutada erinevaid maksejõuetusmenetlusi. Seejuures eristatakse võlgniku püsivat ja ajutist maksejõuetust. Püsiva maksejõuetuse lahendamine on eeskätt võimalik pankroti väljakuulutamise ja kohustustest vabastamise menetluse kaudu. Ajutise maksejõuetuse ületamiseks on füüsilistel isikutel võimalik kasutada võlgade ümberkujundamise menetlust.

Füüsilise isiku maksejõuetusmenetluses on Eesti õiguskorras üks olulisemaid muudatusi FiMS-i vastuvõtmine, mille eesmärgiks on muuta füüsilise isiku maksejõuetusmenetlused kiiremaks, tõhusamaks, kõikidele osapooltele vähem kulukaks, füüsilisest isikust võlgnikule sobivamaks ja kaasaegsemaks, kuivõrd alates seaduse jõustumisest on tegemist ühtse maksejõuetusvaldusega ning edasine menetluse liik selgub kohtumenetluse käigus. Füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse peamine eesmärk on võimaldada ausatele, kuid makseraskustesse sattunud füüsilistele isikutele efektiivsed võimalused võlgade ümberkujundamiseks või uueks alguseks.

Ühtse maksejõuetusmenetluse eesmärgiks oli ka teha isikutele kättesaadavamaks võlgade ümberkujundamise menetlus, mis senini oli inimestele üsnagi võõras. Töö koostamise ajaks on FiMS kehtinud vähem kui aasta. Väljaandes Ametlikud Teadaanded teostatud andmepäring näitas, et FiMS-i alusel kinnitatud võlgade ümberkujundamiskavade hulk ei tõusnud võrreldes VÕVS-i alusel kinnitatud kavade hulgaga. Kummastav on sealjuures asjaolu, et FiMS-i kehtivuse ajal ei ole Harju Maakohus, mis teenindab suurimat piirkonda elanikkonna arvu mõttes, kinnitanud mitte ühtegi võlgade ümberkujundamiskava. Töö autori hinnangul saab siit

teha järelduse, et inimeste majanduslik seis on seoses viimastel aastatel valitsenud globaalse majandusliku olukorra mõjul halvenenud ning inimestel puudub finantsvõimekus võimalike ümberkujundamiskavade täitmiseks.

Töö koostamise käigus selgus, et on erinevaid võimalusi nõuete tekkimiseks maksejõuetusmenetluse kestel. Lisaks kohustustele, mis võivad tekkida võlgniku enda tegevuse või tegevusetuse tulemusena, sätestab ka seadus ise võimalusi uute nõuete tekkeks maksejõuetusmenetluse kestel. Pankrotiseadus ise sätestab võimalikud alused uute nõuete/võlausaldajate tekkeks. Esiteks võivad tekkida pankrotimenetluse kestel massikohustused, teiseks sätestab PankrS § 89 lg 1 võimaluse võlgnikku trahvida kohtu korralduse täitmata jätmise korral või seadusega sätestatud kohustuse täitmise tagamiseks. Suur osakaal on tavapärasel krediitoodetel nagu tagatiseta tarbimislaen ja järelmaks. Lisaks eelnevale on võimalik nõuete tekkimine ka näiteks laenamise teel eraisikutelt, erinevate kestvuslepingute, sh tarbijalepingute (nt üüri- ja rendilepingud, kindlustuslepingud, kommunaal- ja sideteenuste lepingud jms) sõlmimise, aga ka juba sõlmitud lepingute mittetäitmise korral, perekonnaõiguslikest elatise nõuetest, väärteo korras saadud trahvide korral ja ka tsiviilõiguslike leppetrahvide ning haldusõiguslike trahvide ja viivistasude otsuste korral, kriminaalmenetlustes tekkinud kahjunõuete ja menetluskulude korral. Suures pildis saab öelda, et on võlgniku enda teha, et uusi võlausaldajaid/ nõudeid juurde ei tekiks. See eeldab korrektset maksekäitumist, mida võlgnik võiks eelduslikult maksejõuetusmenetluse kestel õppida.

Viimastel aastatel on maailmas valitsev majanduslik olukord oluliselt mõjutanud füüsiliste isikute üleüldist majanduslikku toimetulekut ja finantskäitumist, mis on üheks oluliseks põhjuseks maksejõuetusmenetluse kestel tekkivatele nõuetele. Majandus on olnud languses, see on kaasa toonud ettevõtete ehk tööandjate likvideerimisi ja pankrotte, ettevõtted on asunud töötajaid koondama, seega on inimestel kadunud sissetulekud. Jäädakse hätta oma igapäevaste kohustuste täitmisega, rääkimata maksejõuetusmenetluses olevatest kohustustest. Näha on küll brutopalkade kasvu, kuid reaalpalk on languses ning inimeste ostuvõime oluliselt vähenenud. Kaupade ja teenuste kallinemine on inimesed pannud raskesse seisu, millega kaasneb vajaduse lisafinantsvahendite järele. Kahjuks tuleb tõded, et nt kiirlaene saada ei ole kõige keerulisem.

Töö autor analüüsis töös ka võlausaldaja vastutuse küsimust, mis seostub tarbijakrediidiga. Üks asi on see, et isik esitab taotluse krediiditoote saamiseks, kuid hoopis teine, kui maksejõuetu isik saab laenu taotlusele positiivse vastuse. Siit tekib küsimus, kuidas on üldse võimalik, et maksejõuetusmenetluses oleval isikul on võimalus saada tarbimislauenu või järelmaksu. Töö koostamise käigus analüüsitud kohtutoimikutest nähtuvalt ei olnud harv juhus, kus maksejõuetusmenetluses olevatele isikutele oli laenu antud – ühel juhul lausa 11 200 eurot vähem kui aastaga. Töö autori hinnangul esineb peamiselt probleem krediidiasutuste väliste krediidiandjate puhul ehk kiirlaenu turul, kus laenu väljastamine toimub lihtsalt ning pigem isegi laenuandja survele, mida kinnitas ka krediidituru-uuringu käigus teostatud testost.

Kohtupraktikas on selgelt väljendatud, et professionaalsel laenuandjal on seadusest tulenev kohustus hinnata laenu taotleja krediidivõimet, tagamaks, et laenu ei antaks isikule, kelle puhul on tõenäoline, et ta ei suuda seda jooksvast sissetulekust või muust eluks otseselt mittevajalikust varast tagasi maksta. Töö autor leiab, et vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks ei piisa vaid pangakonto(de) küsimisest, vaid tuleb kasutada kõik kättesaadavaid andmebaase, sh Ametlikud Teadaanded ja Riigi Teataja, et teha kindlaks võlgniku maksevõime. Sarnast seisukohta on väljendanud ka Tartu Ringkonnakohus, leides, et vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks ei ole piisav tuvastada üksnes isiku sissetuleku ja tema finantskohustuste suurus ning seejärel hinnata, kas finantskohustuste summa jätab isikule piisavalt vabu vahendeid igapäevakulutuste, sh oma ülalpeetavate, katteks. Kahjuks tuleb tõdeda, et kiirlaenu turul vastutustundliku laenamise põhimõtet pigem ei järgita. Töö autor leiab, et pigem tuleks karmistada tagajärgi, mis kaasnevad vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimata jätmisel, kas või sinnani, et võlausaldajal pole tagasinõudeõigust.

Maksejõuetusmenetluses tekkivate nõuete rahuldamine on küllaltki komplitseeritud. Vähem esineb probleeme massivõlausaldajate ning elatise nõuete puhul, kuid kõikide muude nõuete rahuldamine tekitab probleemküsimusi. Massivõlausaldajate nõuete rahuldamine on seaduses selgelt reguleeritud, ja juhul, kui ainsaks varaks on välistamise õigust omavate isikute vara, sel juhul jääb ebaselgeks, millistest vahenditest rahuldatakse massikohustused. Küll aga leidis töö autor, et füüsilise isiku pankrotimenetluse puhul võiks massikohustuste tasumine olla võlgniku enda kohustus jätkuvas kohustustest vabastamise menetluses. Seda eelkõige juhul, kui pankrotivarast ei jätku kõigi massinõuete väljamaksmiseks, siis puuduoleva jäägi tasumine

võiks olla võlgniku kohustus. Sel juhul on vähemalt teoreetiline võimalus, et ka massivõlausaldajate nõuded saavad rahuldatud suuremas määras. Pankrotivara hulka kuuluvast korteriomandist tulenevate kohustuste täitmine peaks töö autori hinnangul kuuluma võlgniku enda kohustuste hulka vähemalt seni kuni võlgnik endiselt kasutab korteriomandit oma elukohana. Seda eelkõige põhjusel, et hilisemas kohustustest vabastamise menetluses on võlgniku enda kohustus tasuda oma elamiskulud ning ka pankrotimenetluse ajal on võlgnikule tagatud elatusvahendid, mille arvel tasuda oma igapäevased kulud. Sarnaselt on kujundatud ka Läti õiguses. Töö autor teeb kaks ettepanekut: esiteks, tuleks FiMS-i regulatsiooni muuta selliselt, et pankrotimenetluse kestel tekkinud ja menetluse lõpuks rahuldamata jäänud osas massikohustuste rahuldamine jätkub kohustustest vabastamise menetluses. Teiseks tuleks muuta PankrS selliselt, et korteriomandist tulenevate massikohustuste tasumine on pankrotimenetluses füüsilise isiku kohustus.

Elatise puhul on tegemist seadusest tuleneva kohustusega, mida peab täitma, ka olles maksejõuetusmenetluses. Elatist saama õigustatud isik saab seaduse järgi esitada kohustatud isiku pankrotimenetluses tavapärasel korras tunnustamiseks täitmata elatise nõuded, mis on arvestatud ülalpidamiskohustuse täitmise katteks kuni pankroti väljakuulutamiseni. Pankrotimenetluse väljakuulutamisele järgneva aja eest, sh kohustustest vabastamise menetluse ajal, saab elatist saama õigustatud isik nõuda elatist eelkõige võlgniku vara arvel, mis ei kuulu pankrotivara või võlausaldajatele üleantava vara hulka ning millele ei saa seaduse järgi pöörata sissenõuet. Kui võlgnik ei täida menetluse ajal ülalpidamiskohustust vabatahtlikult, saab elatist saama õigustatud isik pöörduda täitedokumendi olemasolul võlgniku vastu täitemenetluse algatamiseks kohtutäituri poole pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutunud ja edaspidi sissenõutavaks muutuva elatise sissenõudmiseks. Kohtutäitur ei saa sellisel juhul pöörata sissenõuet pankrotivarale, kuid ta saab pöörata sissenõude võlgniku sissetulekule, mis ei muutu pankrotiseaduse kohaselt pankrotivaraks, arvestades täitemenetluse seadustikus ettenähtud piiranguid.

Kohustustest vabastamise menetluse kestel on lubatav täitemenetlus elatise nõude osas, mis on muutunud sissenõutavaks pärast pankroti väljakuulutamist ning kohtutäitur saab pöörata sissenõude ka sissetuleku sellele osale, mis ei ületa ühe kuu eest ettenähtud palga alammäära ehk osale mittearestitavast sissetulekust lapse elatise nõude katteks, kuivõrd lapse elatise jaoks

arestitud sissetuleku osa on pankrotivõlausaldajate jaoks mittearestitav osa. Töö autor leiab, et on lubamatu olukord, kus kohus arvestab võlgnikule kohustustest vabastamise menetluses iga ülalpeetava puhul mittearestitava sissetuleku osa ning seda arestitava sissetulekuna ei käsitle, kuid võlgnik tegelikkuses elatist ei maksa.

Täitedokumendi puudumisel saab isik, kellel on võlgniku vastu pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutunud elatisnõue, pöörduda kohtusse, kuna ta ei ole selle elatisnõude osas pankrotivõlausaldaja. See tähendab, et kohtumenetlus toimub samaaegselt pankrotimenetlusega ning kohus vaatab elatisnõude läbi hagimenetluses sarnaselt tavapärase elatise hagimenetlusega. Kui füüsilisest isikust võlgnik jääb pankroti tõttu ilma elatusvahenditest, määrab kohus võlgniku avalduse alusel temale ja tema ülalpeetavatele pankrotivarast hädavajaliku elatise kuni kaheks kuuks, perioodi võib ka pikendada. Riigikohus on lahendis 2-20-3353 p 12 asunud seisukohale, et ka elatist nõudma õigustatud isikute nõue on käsitatav võlgniku pankrotimenetluses esitatud taotlusena määrata neile võlgniku pankrotivarast hädavajalik elatis, seega saab pankrotimenetluse käigus esitada elatise määramise nõude ka elatist saama õigustatud isik.

Kõikide muude nõuete rahuldamisel, mis on tekkinud pärast pankroti väljakuulutamist või võlgade ümberkujundamise menetluse kestel, sh pärast võlgade ümberkujundamise kava kinnitamist, on võlgnik ja ka võlausaldajad asetatud üsnagi keerulisse positsiooni. See tuleneb seaduses sätestatud erisustest seoses nõuete esitamisega võlgniku vastu ja sissenõude õiguse maksmapanemisega maksejõuetusmenetluse kestel. Eestis kehtiv seadus ei võimalda esitada võlgnike vastu uusi nõudeid pankrotimenetluse ajal, küll aga on see võimalik pärast pankrotimenetluse lõppu. Siis on võlausaldajal õigus esitada nõue võlgniku vastu üldises korras ehk haginõudena. Antud nõude esitamisele ei ole takistuseks ka käimasolev kohustustest vabastamise menetlus, kuivõrd seadus sätestab üheselt nõude esitamise õiguse pankrotimenetluse lõpuga. Seadusandja on loonud võimalused võlgniku sissetulekute arestimiseks ning võlausaldajate nõuete rahuldamiseks tulenevalt täitemenetluse seadustikust, sh aga kaitsnud ka võlgnike huve ja sätestanud sissetuleku määra ja sissetuleku liigid, millele sissenõuet pöörata ei või, kuid maksejõuetusmenetluses olles on protsess komplitseeritud.

Kuivõrd FiMS, eelnevalt ka PankrS, kehtestab sissenõude keelu, siis uute nõuete tasumine peaks toimuma võlgniku sissetuleku arvelt, mis ei kuulu loovutamisele usaldusisikule võlausaldajate nõuete katteks. Probleemi kese asetseb selles, et iseenda usaldusisiku kohustusi täites (PankrS alusel) leiavad paljud võlgnikud, et uute võetud kohustuste täitmine on primaarne ehk uute võlausaldajate nõuete täitmine tagatakse, kuid maksejõuetusmenetluses olevate nõuete tasumine jäetakse tagaplaanile, tuues põhjenduseks, et raha ei jätku, kuna kõik muud kulud on nii kalliks läinud. Sellisel viisil käitudes on aga väga suur tõenäosus, et maksejõuetusmenetlus lõpetatakse ning menetlus ei täida oma eesmärki – uue võimaluse saamine normaalseks majanduslikuks ja sotsiaalseks eluks.

Võib loota, et FiMS-i alusel läbiviidavates maksejõuetusmenetlustes olukord paraneb, kuna enam ei saa isik ise täita usaldusisiku kohustusi ning selleks määratakse professionaal. See peaks tähendama, et usaldusisiku kontole laekub võlgniku sissetulek, millest võlausaldajatele kuuluv osa sinna ka jääb ning võlgnikule kuuluv osa kantakse võlgniku kontole, millest saab ta rahuldada kõiki muid nõudeid. Sel viisil on kaitstud nii maksejõuetusmenetluses olevate võlausaldajate kui ka uute võlausaldajate huvid. Magistritöö koostamise ajaks ei ole aga ükski menetlus veel nii kaugelt jõudnud, et saaks teha järeldusi parenemise suunas. Siiski tuleb aga tõdeda, et kõikide uute nõuete võtmine või nende tekkimine tulenevalt võlgniku käitumisest on võlgniku riisiko. Kui kohustus on olemas, siis seda tuleb tasuda oma mittearestitava sissetuleku arvel. Teatud tingimustes võiks olla lubatud nõuete rahuldamine pankrotivõlausaldajate nõusolekul arestitava sissetuleku arvel, et tagada pankrotivõlausaldajate nõuete võimalikul suurel määral rahuldamine.

SATISFACTION OF CLAIMS OF CREDITORS ARISING DURING THE INSOLVENCY PROCEEDINGS OF A NATURAL PERSON

SUMMARY

The aim of the Master's thesis was to analyze how the satisfaction of creditors' claims arising during the insolvency proceedings of a natural person takes place and what is the effect of the satisfaction of claims arising during the insolvency proceedings on the ongoing insolvency proceedings. Due to the purpose of the Master's thesis, the author performed research on the following questions: what are the insolvency procedures of a natural person and its different options; what are the grounds for the creditors' claims arising during the insolvency proceedings and the creditor's liability, and how is the satisfaction of claims arising during the insolvency procedure carried out and what is the effect of this on the ongoing insolvency proceedings.

If a natural person ends up in payment difficulties, it is possible to use various insolvency procedures to overcome them. Hereby, a distinction is made between permanent and temporary insolvency of the debtor. Resolving permanent insolvency is primarily possible through bankruptcy and proceedings of release from obligations. In order to overcome temporary insolvency, natural persons can use the debt restructuring procedure.

One of the most important changes in the Estonian legal system of the insolvency proceedings of a natural person is the adoption of the Natural Person Insolvency Act, the purpose of which is to make the insolvency proceedings of a natural person faster, more efficient, less costly for all parties, more suitable and modern for the natural person debtor, because since the law came into force it is a single insolvency petition, and the type of further procedures will be determined during the court proceedings. The main purpose of the natural person insolvency procedure is to provide honest but insolvent natural persons with efficient opportunities for debt restructuring or a new start.

The purpose of the single insolvency procedure was also to make the debt restructuring procedure more accessible to individuals, as until now, it has been quite unfamiliar to people. At the time of writing, Natural Person Insolvency Act has been in force for less than a year. A

data query carried out in the publication *Ametlikud Teadaanded* shows that in the period from 01.07.2022 to 13.04.2023, 28 debt restructuring plans have been approved on the basis of Section 28(1) of Natural Person Insolvency Act, whereas a year before that, 46 debt restructuring plans were approved in the period from 01.07.2021 to 30.06.2022. What is surprising is the fact that during the validity of Natural Person Insolvency Act, the Harju County Court, which serves the largest region in terms of population, has not approved any debt restructuring plan. In general, it can be said that there has been no increase in the number of debt restructuring procedures, and the popularity of these procedures has not increased. According to the author of the thesis, it also clearly shows the economic status of people, which has deteriorated in recent years due to the prevailing global economic situation. People do not have the financial capacity to carry out possible restructuring plans.

During the preparation of the thesis, it became clear that there are various possibilities for the emergence of claims during insolvency proceedings. In addition to obligations that may arise as a result of the debtor's own actions or inaction, the law itself also provides opportunities for new claims to arise during insolvency proceedings. The Bankruptcy Act itself stipulates the possible grounds for the emergence of new claims/creditors. First of all, mass liabilities may arise during bankruptcy proceedings; secondly, Section 89(1) of the Bankruptcy Act stipulates the possibility of fining the debtor in case of non-compliance with a court order or to ensure compliance with an obligation stipulated by law. Conventional credit products such as unsecured consumer loans and installment payments form a high percentage. In addition to the above, it is also possible for claims to arise through, for example, borrowing from private individuals, the conclusion of various duration contracts, including consumer contracts (e.g., rent and lease contracts, insurance contracts, utility and communication service contracts, etc.), as well as non-fulfillment of already concluded contracts, claims for maintenance under the family law, fines imposed in the framework of a misdemeanor procedure and contractual fines under the civil law as well as administrative fines and decisions regarding interest for late payment, in the case of damage claims and procedural costs incurred in criminal proceedings. In the big picture, it can be said that it is up to the debtor to ensure that no new creditors/claims arise. This requires correct payment behavior, which the debtor could presumably learn during the insolvency proceedings.

In recent years, the prevailing economic situation in the world, which has significantly affected overall economic performance and financial behavior, has also created a favorable ground for the emergence of new claims. In recent years, there has been an economic recession, which has led to liquidations and bankruptcies of companies, i.e., employers have started laying off employees, so people have lost income. They are left in trouble with their daily obligations, not to mention the obligations in insolvency proceedings. It is possible to see an increase in gross wages, but the real wage is falling, and people's purchasing power has decreased significantly. The increase in the price of goods and services has put people in a difficult situation, which entails the need for additional financial resources. Unfortunately, it has to be admitted that, for example, getting a quick loan is not the most difficult thing.

The author of the thesis also analyzed the issue of the debtor and creditor responsibility, which is primarily related to consumer credit. It is one thing for a person to apply for a credit product but quite another for an insolvent person to receive a positive response to a loan application. This begs the question, how is it even possible for a person in insolvency proceedings to get a consumer loan or payments in installments? As can be seen from the court files analyzed during the preparation of the thesis, it was not a rare case where loans were granted to persons in insolvency proceedings - in one case, even 11,200 euros in less than a year. According to the author of the thesis, the problem mainly occurs with lenders outside of credit institutions, i.e., in the quick loan market, where the loan is issued easily and rather than even under pressure from the lender, which was also confirmed by the test carried out during the credit market research. This is also illustrated by the fact that in the period 31.12.2015–30.06.2021, the number of consumer loan agreements in Estonia doubled, and consumers mainly experienced payment difficulties with lenders outside credit institutions. It is clearly stated in case law that a professional lender has a legal obligation to assess the creditworthiness of a loan applicant to ensure that a loan is not granted to a person who is likely to be unable to repay it from current income or other assets not directly necessary for life. The author of the thesis believes that in order to comply with the principle of responsible lending, it is not enough just to ask for bank account(s), but all available databases must be used, including Ametlikud Teadaanded and Riigi Teataja, in order to determine the debtor's ability to pay. A similar position has been expressed by Tartu Circuit Court, finding that in order to comply with the principle of responsible lending, it is not enough to identify only a person's income and the size of their financial obligations and

then assess whether the amount of financial obligations leaves the person with enough free funds to cover everyday expenses, including their dependents. Unfortunately, it must be noted that the principle of responsible lending is not followed in the quick loan market. The author of the thesis believes it is the consequences of not following the principle of responsible lending should be tightened, even to the point that the creditor has no right to recovery.

Satisfying claims arising in insolvency proceedings is quite complicated. There are fewer problems in the case of mass creditors and maintenance claims, but the satisfaction of all other claims creates problematic issues. The satisfaction of the claims of mass creditors is clearly regulated in the law, except when the only property is the property of persons with the right to exclude, in which case it remains unclear, which means the mass liabilities are satisfied. However, the author of the thesis found that in the case of bankruptcy proceedings of a natural person, the payment of mass liabilities should be the debtor's own responsibility in the ongoing procedure of relieving from obligation. This is especially the case if the bankruptcy assets are not sufficient to pay all mass claims, then the debtor could be obliged to pay the missing balance. In this case, there is at least a theoretical possibility that the claims of mass creditors will also be satisfied to a greater extent. According to the author of the thesis, fulfilling the obligations arising from the apartment ownership included in the bankruptcy estate should be part of the debtor's own obligations, at least as long as the debtor still uses the apartment ownership as their residence. This is primarily due to the fact that in the later procedure of relieving from obligation, the debtor is responsible for paying their own living expenses, and also, during the bankruptcy procedure, the debtor is guaranteed the means of living with which to cover their daily expenses. Latvian law is structured similarly.

In the case of maintenance, it is an obligation arising from law and has to be fulfilled, even while in insolvency proceedings. According to the law, a person entitled to receive maintenance can submit unfulfilled maintenance claims, which are calculated to cover the fulfillment of the maintenance obligation until the declaration of bankruptcy, for recognition in the bankruptcy proceedings of the obligated person in the usual manner. For the time following the declaration of bankruptcy proceedings, including during the proceedings of relief from obligations, the person entitled to receive maintenance can claim maintenance primarily on account of the debtor's property, which is not part of the bankruptcy property or the property transferred to

creditors and against which the claim cannot be filed according to law. If the debtor does not fulfill the maintenance obligation voluntarily during the proceedings, the person entitled to receive the maintenance can, if there is an enforcement document, turn to the bailiff to initiate enforcement proceedings against the debtor to collect the maintenance that became due after the debtor's bankruptcy was declared or will become due in the future. In such a case, the bailiff cannot file a claim against the bankruptcy estate, but they can file a claim against the debtor's income, which does not become bankruptcy estate according to the Bankruptcy Act, taking into account the restrictions stipulated in the Code of Enforcement Procedure. During the procedure of relief from obligations, enforcement proceedings are allowed in respect of the maintenance claim, which has become enforceable after the declaration of bankruptcy, and the bailiff can also file a claim against the part of the income that does not exceed the minimum salary prescribed for one month, i.e., the part of the income exempt from attachment to cover the child's claim for maintenance, as for the part of the income attached for the child's claim for maintenance is the s the part that cannot be attached for bankruptcy creditors. The author of the thesis considers that it is an unacceptable situation where the court considers the part of the income exempt from attachment for each dependent in the procedure of relieving the debtor from the obligation and does not treat it as income to be attached, but the debtor does not actually pay maintenance. In the absence of an enforcement document, a person who has a maintenance claim against the debtor that has become enforceable after the debtor's bankruptcy has been declared can apply to the court since they are not a bankruptcy creditor in respect of this maintenance claim. This means that the court proceedings take place at the same time as the bankruptcy proceedings, and the court examines the claim for maintenance in a lawsuit similar to the regular maintenance lawsuit. If a natural person debtor is deprived of means of livelihood due to bankruptcy, the court, on the basis of the debtor's petition, assigns them and their dependents essential maintenance from the bankruptcy estate for up to two months; the period can also be extended. In decision 2-20-3353 c. 12, the Supreme Court has taken the position that the claim of the persons entitled to claim maintenance can also be considered as a petition filed by the debtor in the bankruptcy proceedings to award them essential maintenance from the debtor's bankruptcy estate, therefore, during the bankruptcy proceedings, a claim for the award of maintenance can also be submitted by a person entitled to receive maintenance.

When satisfying all other claims that have arisen after the declaration of bankruptcy or during the debt restructuring procedure, including after the approval of the debt restructuring plan, the debtor and the creditors are placed in a rather difficult position. This results from the differences provided by the law regarding the filing of claims against the debtor and the enforcement of the right of enforcement of filing a claim during insolvency proceedings. The law in force in Estonia does not allow filing new claims against debtors during bankruptcy proceedings, but it is possible after the end of the bankruptcy proceedings. Then the creditor has the right to file a claim against the debtor in the general procedure, i.e., as a claim. The ongoing procedure of relief from obligation is not an obstacle to the filing of this claim, as the law clearly stipulates the right to file the claim upon the end of the bankruptcy proceedings. The legislator has created possibilities for attaching the debtor's income and satisfying the creditors' claims due to the Code of Enforcement Procedure, including also protecting the interests of the debtors and establishing the level of income and types of income against which a claim cannot be filed, but the process is complicated while undergoing insolvency proceedings. Since Natural Person Insolvency Act, previously also the Bankruptcy Act, imposes a prohibition on filing claims for payment, the payment of new claims should be made at the expense of the debtor's income, which is not subject to assignment to the trusted practitioner to cover creditors' claims. The center of the problem lies in the fact that, when fulfilling the obligations of their own trusted representative (based on the Bankruptcy Act), many debtors consider that the fulfillment of new obligations is primary, i.e., the fulfillment of the claims of new creditors is ensured, but the payment of claims in insolvency proceedings is left in the background, citing that there is not enough money, as all other expenses have become so expensive. However, by behaving in this way, there is a very high probability that the insolvency proceedings will be terminated and the proceedings will not fulfill their purpose - getting a new chance for a normal economic and social life. It is hoped that the situation will improve in the insolvency proceedings conducted on the basis of Natural Person Insolvency Act since the person can no longer fulfill the trusted practitioner's duties by themselves, and a professional will be appointed for this purpose. This should mean that the trusted practitioner's account receives the debtor's income, of which the part belonging to the creditors remains there, and the part belonging to the debtor is transferred to the debtor's account, from which they can satisfy all other claims. In this way, the interests of creditors in insolvency proceedings as well as new creditors, are protected. However, by the time the Master's thesis was prepared, none of the procedures had reached such a stage that

conclusions could be drawn in the direction of improvement. However, it must be recognized that taking all new claims or their emergence as a result of the debtor's behavior is the debtor's risk. If there is a financial obligation, it must be paid out of your income, exempt from attachment. In certain circumstances, i.e., to to avoid imprisonment, it could be allowed to satisfy the claims with the consent of the bankruptcy creditors at the expense of the income to be attached in order to ensure that the claims of the bankruptcy creditors are satisfied to the greatest extent possible.

KASUTATUD ALLIKAD

Kirjandus

1. Agarmaa, M., Andrekson, S., Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte mõju pankrotimenetlusele. *Juridica* 2022/8.
2. Ferretti, F., Salomone, R., Sutschet, H., Tsiafoutis, V. Regulatory framework of consumer over-indebtedness in the UK, Germany, Italy, and Greece: Comparative Profiles of Responsible Credit and Personal Insolvency Law – part I. *Business Law Review*, Vol 37, No 1, February 2016.
3. Foerste, U. Pankrotiõigus. OÜ Juura, Tallinn 2018.
4. Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus 575 SE seletuskiri.
5. Grauberg, T. Kannatanu võistlevas kohtumenetluses. *Juridica* 2022/9-10, lk 755-756.
6. Kačevska, I. A Strict Regulatory Framework for SMS Credit and Its Effectiveness in Latvia. – *Juridica International*, vol. 22 (2014).
7. Kalamees, P., Lilleholt, K., Sein, K. Responsible Lending in Estonian and Norwegian Law. *Journal of European Consumer and Market Law* 4 J. Eur. Consum.
8. Kasak, A., Peterson, T., Saarma, T., Kerstna-Vaks, K., Viirsalu, P., Õunpuu, A. Eesti maksejõuetusmenetluse efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüs. Lõppraport. – <https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/analuus-kontseptsioon.pdf> (26.01.2023).
9. Kilborn, J.J., Twenty-Five Years of Consumer Bankruptcy in Continental Europe: Internalizing Negative Externalities and Humanizing Justice in Denmark. 2009.
10. Kilborn, J.J., Garrido, J.M., Booth, C.D., Niemi, J., Ramsay I.D.C. Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons. The World Bank, 2014.
11. Koobas, A. Füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise võimalused. Magistritöö. Juhendajad Paul Varul. Tartu Ülikool, Tartu 2013.
12. Krediiditeabe jagamise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus, lk 3. Eelnõude Infosüsteemis. – <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/8899e312-d869-41a6-89fb-a9533687499c?activity=1#nMIBKd2E> (22.02.2023).
13. Padu, K. Muudatused füüsilise isiku maksejõuetuse õiguses: füüsilise isiku maksejõuetuse seadus ning saneerimise ja maksejõuetuse direktiiv. *Juridica* 2021/6.
14. Paškevičius, A., Jurgaitytė, N. Bankruptcy of Natural Persons in Lithuania: Reasons and Problems. 20th International Scientific Conference Economics and Management, 2015 (ICEM-2015). ScienceDirect.

15. Paulus, A., Staehr, K. The Energy Crisis in the Baltic States: Causes, Challenges, and Policies. *EconPol Forum*, vol. 23, no. 6, pp. 28. – <https://www.cesifo.org/DocDL/econpol-forum-2022-6-staehr-paulus-energy-crisis.pdf> (17.02.2023).
16. Piirits. M., Vallistu. J., Varbalne. U., Vollmer. M. Vene-Ukraina sõja pikaajalised mõjud Eestile. Rahvastik, lõimumine, väliskaubandus. Raport 2022. Arenguseire keskus.
17. Priimägi, K. „Fresh start“ teooria rakendamine kohustustest vabastamise menetluses. Magistritöö. Juhendaja Anto Kasak. Tartu Ülikool, Tartu 2017.
18. Püümann, H. Füüsilisest isikust võlgniku võlgadest vabastamisest keeldumise alused pankrotimenetluses. Magistritöö. Juhendaja Urmas Volens. Tartu Ülikool, Tartu 2015.
19. Reinsalu, S. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse menetlus. Magistritöö. Juhendajad Anto Kasak ja Paul Varul. Tartu Ülikool, Tartu 2012.
20. Saarma, T., Pankrotimenetluse põhimõtted. *Juridica* 2008/6.
21. Saarna, M. Massikohustuste määratlemine ja täitmine pankrotimenetluses. Magistritöö. Juhendaja Anto Kasak. Tartu Ülikool, Tartu 2017.
22. Schihalejev, M., Saarma, S., Draba, E., Strunkiene, I. Conditions for the Bankruptcy of Natural Persons: Which Baltic State is the Most Attractive for Bankruptcy? *International Comparative Jurisprudence* 2021, Volume 7, Issue 1.
23. Siibak, K. Vastutustundliku laenamise põhimõte. – *Juridica* 2009/X.
24. Skiba, P.M., Tobacman. J. Do Payday Loans Cause Bankruptcy? *Vanderbilt University Law School. Law & Economics. Working Paper Number 11-13.*
25. Stürner, R., Eidenmüller, H., Schoppmeyer, H. Münchener. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung. Band 3. 4. Auflage. München, Verlag C.H. Beck 2019.
26. Stürner, R., Eidenmüller, H., Schoppmeyer, H. Münchener. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung. Band 3. 4. Auflage. München, Verlag C.H. Beck 2020.
27. Vadlīnijas Nr. 7: Patērētāja spējas atmaksāt kredītu novērtēšana kredītu devējiem, kas neatbilst kredītiestādes statusam. Patērētāju Tiesību aizsardzības centrs, 16.08.2013. – https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/vadlinijas_maksatspejas_izvertesana_16_08_2013_gala.pdf (21.02.2023).
28. Varusk, M. Maksejõuetus – mis see on? *Õiguskeel* 2008/2.

29. Vaks, K-K. Pankrotikohtuniku mõtteid majanduskriisist, pankroti- lainest, seadusloomest ja maksejõuetusmenetluste probleemidest – tagasivaade 2009. aastale. Kohtute aastaraamat 2009. – <https://aastaraamat.riigikohus.ee/wp-content/uploads/2020/04/kohtute-aastaraamat-2009.pdf> (21.01.2023).
30. Varul, P. Maksejõuetusõiguse areng Eestis. Juridica 2013/4.
31. Varul, P. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. Juridica 2008/6.
32. Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotisadusele. Juridica 1993/1.
33. Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotisadusele. Juridica 1993/2.
34. Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotisadusele. Juridica 1994/1.
35. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Saare, K. Tsiviilõiguse üldosa. Juura 2012.
36. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus 743 SE seletuskiri.

Õigusaktid

37. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ, 23. aprill 2008, mis käsitleb tarbija krediidi lepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ. – ELT L 133, 22.05.2008.
38. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019.a direktiivist (EL) 2019/1023, mis käsitleb ennetava saneerimise raamistikke, võlgadest vabastamist ja äritegevuse keeldu ning saneerimis-, maksejõuetus- ja võlgadest vabastamise menetluste tõhususe suurendamise meetmeid, ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132 (saneerimise ja maksejõuetuse direktiiv) – ELT 20.06.2019, L 172/18.
39. Füüsilise isiku maksejõuetuse seadus – RT I, 20.06.2022, 1.
40. Insolvenzordnung – <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/>
41. Isikuandmete kaitse seadus – RT I, 04.01.2019, 11.
42. Karistusseadustik – RT I, 06.08.2022, 27.
43. Kohtutäituri seadus – RT I, 16.12.2022, 9.
44. Krediidiandjate ja -vahendajate seadus – RT I, 03.06.2022, 18.
45. Krediidiasutuste seadus – RT I, 30.11.2022, 15.
46. Kriminaalmenetluse seadustik – RT I, 22.12.2021, 45.
47. Liiklusseadus – RT I, 20.06.2022, 70.
48. Maksätnespējas likums. – <https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums>

49. Maksejõuetusavalduse esitamisel ja võlgade ümberkujundamise menetluses kasutatavate vormide kehtestamine – RT I, 01.07.2022, 33.
50. Riikliku pensionikindlustuse seadus - RT I, 18.02.2022, 8.
51. Pankrotiseadus – RT I 2003, 17, 95; RT I, 20.06.2022, 21.
52. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus.- RT I, 04.01.2021, 4
53. Perekonnaseadus – RT I, 11.01.2023, 11.
54. Põhiseadus – RT I, 15.05.2015, 2.
55. Tsiviilkohtumenetluse seadustik - RT I, 10.11.2022, 3.
56. Täitemenetluse seadustik - RT I, 16.12.2022, 7.
57. Võlaõigusseadus – RT I, 29.06.2011, 16.
58. Võlaõigusseadus - RT I, 02.12.2022, 7.
59. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus – RT I, 06.12.2010, 1; RT I, 20.06.2022, 39.
60. Väärteomenetluse seadustik – RT I, 29.06.2022, 14.
61. Ühistranspordiseadus – RT I, 22.03.2022, 10.

Kohtulahendid/ kohtutoimikud

Riigikohus

62. RKTkm 3-2-1-121-11
63. RKTko 3-2-1-26-12
64. RKTko 3-2-1-136-12
65. RKTkm 3-2-1-46-13
66. RKTko 3-2-1-169-13
67. RKTkm 3-2-1-70-15
68. RKTkm 3-2-1-92-15
69. RKTko 3-2-1-30-16
70. RKTkm 3-2-1-31-16
71. RKTkm 3-2-1-49-16
72. RKTkm 3-2-1-90-16
73. RKTkm 3-2-1-124-16
74. RKTkm 2-11-24696
75. RKTkm 2-15-17822

76. RKTko 2-14-21710

77. RKTko 2-19-17970

78. RKTko 2-20-3353

79. RKTkm 2-21-8631

Tallinna Ringkonnakohus

80. TlnRnKm 20.12.2016, 2-12-11470

81. TlnRnKo 13.10.2020, 2-18-9977

82. TlnRko 28.01.2021, 2-18-977

83. TlnRnKo 08.11.2021, 2-18-9977

84. TlnRnKo 01.10.2022, 2-21-119187

85. TlnRnKm 09.12.2022, 2-22-14119

Tartu Ringkonnakohus

86. TrtRnKo 26.10.2022 2-19-127021

87. TrtRnKm 10.01.2023, 2-22-16579

88. TrtRnKo 19.12.2021, 2-21-129359

89. TrtRnKo 14.04.2022, 2-20-4143

Harju Maakohus

90. HMKm 08.09.2022, 2-17-3640

91. HMKm 22.11.2022, 2-19-15783

92. HarjuMKo 28.10.2021, 2-21-182

Pärnu Maakohus

93. PMKm 15.03.2022, 2-19-9246

94. PMKm 10.11.2022, 2-22-13511

Tartu Maakohus

95. TrtMKm 18.01.2019, 2-14-62925 (Kohtute Infosüsteemis)

96. TrtMKm 15.01.2018, 2-15-2458 (Kohtute Infosüsteemis)

97. TrtMKm 02.08.2018, 2-15-7942 (Kohtute Infosüsteemis)

98. TrtMKm 22.12.2016, 2-16-5248 (Kohtute Infosüsteemis)
99. TrtMK 2-16-5993 (Kohtute Infosüsteemis)
100. TrtMK 2-18-6961 (Kohtute Infosüsteemis)
101. TrtMK 2-16-7473 (Kohtute Infosüsteemis)
102. TrtMKm 18.01.2019, 2-16-10627
103. TrtMK 2-16-14196 (Kohtute Infosüsteemis)
104. TrtMK 2-17-31 (Kohtute Infosüsteemis)
105. TrtMK 2-17-1929 (Kohtute Infosüsteemis)
106. TrtMK 2-17-9327 (Kohtute Infosüsteemis)
107. TrtMK 2-17-13853 (Kohtute Infosüsteemis)
108. TrtMK 2-17-15874 (Kohtute Infosüsteemis)
109. TrtMKm 26.02.2019, 2-18-1150 (Kohtute Infosüsteemis)
110. TrtMKm 15.11.2022, 2-18-1307
111. TrtMK 2-18-4434 (Kohtute Infosüsteemis)
112. TrtMK 2-18-4588 (Kohtute Infosüsteemis)
113. TrtMK 2-18-4688 (Kohtute Infosüsteemis)
114. TrtMK 2-18-4977 (Kohtute Infosüsteemis)
115. TrtMK 2-18-5814 (Kohtute Infosüsteemis)
116. TrtMKm 06.02.2019, 2-18-6206 (Kohtute Infosüsteemis)
117. TrtMK 2-18-6998 (Kohtute Infosüsteemis)
118. TrtMK 2-18-6999 (Kohtute Infosüsteemis)
119. TrtMK 2-18-9691 (Kohtute Infosüsteemis)
120. TrtMKm 20.03.2019, 2-18-9879 (Kohtute Infosüsteemis)
121. TrtMKm 15.11.2022, 2-18-11392
122. TrtMK 2-18-12265 (Kohtute Infosüsteemis)
123. TrtMK 2-18-14727 (Kohtute Infosüsteemis)
124. TrtMKm 03.06.2022, 2-18-19293
125. TrtMKm 15.01.2020, 2-19-727 (Kohtute Infosüsteemis)
126. TrtMK 2-19-6145 (Kohtute Infosüsteemis)
127. TrtMK 2-19-7116 (Kohtute Infosüsteemis)
128. TrtMK 2-19-7589 (Kohtute Infosüsteemis)
129. TrtMK 2-19-7980 (Kohtute Infosüsteemis)

130. TrtMKm 03.06.2020, 2-19-13945
131. TrtMK 2-19-17803 (Kohtute Infosüsteemis)
132. TrtMKm 04.01.2021, 2-19-18301 (Kohtute Infosüsteemis)
133. TrtMKm 06.10.2020, 2-19-18700
134. TrtMKm 08.08.2022, 2-19-10273
135. TrtMKm 30.11.2022, 2-20-1605
136. TrtMK 2-20-2645 (Kohtute Infosüsteemis)
137. TrtMK 2-20-3538 (Kohtute Infosüsteemis)
138. TrtMK 2-20-3564 (Kohtute Infosüsteemis)
139. TrtMKm 28.09.2022, 2-20-3715
140. TrtMK 2-20-4670 (Kohtute Infosüsteemis)
141. TrtMKm 29.08.2022, 2-20-5813 (Kohtute Infosüsteemis)
142. TrtMKm 19.09.2022, 2-20-5942
143. TrtMK 2-20-7790 (Kohtute Infosüsteemis)
144. TrtMK 2-20-11694 (Kohtute Infosüsteemis).
145. TrtMK 2-20-14084 (Kohtute Infosüsteemis)
146. TrtMK 2-20-14487 (Kohtute Infosüsteemis)
147. TrtMK 2-20-16018 (Kohtute Infosüsteemis).
148. TrtMKm 30.06.2022, 2-20-16849
149. TrtMK 2-20-17953 (Kohtute Infosüsteemis)
150. TrtMKm 30.11.2022, 2-21-108 (Kohtute Infosüsteemis)
151. TrtMK 2-21-305 (Kohtute Infosüsteemis)
152. TrtMKm 06.02.2023, 2-21-1686 (Kohtute Infosüsteemis)
153. TrtMK 2-22-6890 (Kohtute Infosüsteemis)
154. TrtMKm 20.10.2022, 2-22-9715
155. TrtMKm 2-22-9784
156. TrtMKm 07.12.2022, 2-22-9784
157. TrtMKm 19.10.2022, 2-22-10151
158. TrtMKm 07.12.2022, 2-22-10892
159. TrtMKm 19.12.2022, 2-22-13271
160. TrtMKm 06.02.2023, 2-22-19139 (Kohtute Infosüsteem).

Viru Maakohus

161. VMKm 02.12.2021, 2-18-17742

162. VMKm 13.12.2021, 2-19-11432

Muud allikad

163. Ametlikud Teadaanded. – <https://www.ametlikudteadaanded.ee/> (17.01.2023)

164. COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu ja oskuste vajaduse muutusele. Uuringu terviktekst. Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA. Kutsekoda, 2020. – https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2021/01/OSKA_COVID-19_eriuuring_11.01.2021_loplik.pdf (10.02.2023).

165. Eesti majandus langes möödunud aastal 1,3%. Eesti Statistikaamet. – <https://www.stat.ee/et/uudised/eesti-majandus-linges-moodunud-aastal-13>. (14.04.2023).

166. Eesti Pank. Rahapoliitika ja Majandus 4/2020. – <https://www.eestipank.ee/press/prognoos-majandusekriisieelne-tase-taastub-toenaoliselt-jargmise-aasta-teises-pooles-16122020> (10.02.2023).

167. Eesti Pank. Rahapoliitika ja Majandus 4/2022. – <https://www.eestipank.ee/publikatsioonid/rahapoliitika-ja-majandus/2022/rahapoliitika-ja-majandus-42022> (10.02.2023).

168. ELi sanktsioonid Venemaa vastu. Euroopa Ülemnõukogu. Euroopa Liidu Nõukogu. – <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/#sanctions> (10.02.2023).

169. Eurostat. Data Browser. HICP - monthly data (annual rate of change). – https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_HICP_MANR__custom_3761882/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=4ad27e6f-358a-4a3d-82a0-587d69a833eb (13.04.2023).

170. Härma, K. „Veriff koondab üle 60 inimese.“ Äripäev, 09.02.2023. – <https://www.aripaev.ee/uudised/2023/02/09/veriff-koondab-ule-60-inimese> (02.03.2023).

171. Insolvenzbekanntmachungen. – <https://neu.insolvenzbekanntmachungen.de/ap/index.jsf> (03.03.2023).

172. Keskmine palk mullu kasvas, reaalpalk aga kahanes. Statistikaamet. – <https://www.stat.ee/et/uudised/keskmine-palk-mullu-kasvas-reaalpalk-aga-kahanes> (08.03.2023).
173. Konkurentsiamet. „Elektrienergia hinnatõusu analüüs 2021“ ja „Maagaasi hinnatõusu analüüs 2021“. – <https://www.konkurentsiamet.ee/et/uudised/konkurentsiamet-analuusis-elektri-ja-gaasihindasid> (17.02.2023).
174. Krediidituru uuring. Lõpparuanne. Tartu Ülikool, RAKE. Detsember 2021.
175. Krjukov, A. „Standard sulgeb tehase ning koondab töötajaid.“ ERR.ee, 01.11.2022. – <https://www.err.ee/1608774163/standard-sulgeb-tehase-ning-koondab-tootajaid> (02.03.2023).
176. Laks, L. „600 töökohta löögi all: mitu Eesti ettevõtet asusid koondama.“ Postimees, 07.01.2022. – <https://majandus.postimees.ee/7641369/600-tookohta-loogi-all-mitu-eesti-ettevotet-asusid-koondama> (02.03.2023).
177. Maksätnepejas reģistrs. – <https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/journal/lv> (03.03.2023).
178. Maksejõuetus. Justiitsministeerium. – <https://www.just.ee/era-ja-avalik-oigus/tsiviilmenetus/maksejouetus> (10.01.2023).
179. Maksejõuetuse revisjoni lõplik lähteülesanne. Projekt 2014-2020.12.02.006.01.15-0007 „Õigusloome kodifitseerimine“. Justiitsministeerium, Tallinn 2016. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/maksejouetusoiguse_revisjoni_loplik_lah-teulesanne_20.05.2016.pdf (27.01.2023).
180. Ministeerium tahab makseraskustes inimesi ja ettevõtjaid suunata lahenduste otsimisele. Justiitsministeeriumi kodulehekülg. – <https://www.just.ee/uudised/ministeerium-tahab-makseraskustes-inimesi-ja-ettevotjaid-suunata-lahenduste-otsimisele>. (26.01.2023).
181. Määrist, M. „Olematu kütte eest tuleb maksta kopsakat tasu.“ Lõuna-Eesti Postimees, 16.02.2023. – <https://lounapostimees.postimees.ee/7713674/olematu-kutte-eest-tuleb-maksta-kopsakat-tasu> (17.02.2023).
182. Riigi Teataja. – <https://www.riigiteataja.ee/index.html> (20.02.2023).
183. Suviste, M. „Priske arve toasooja eest lõi Sangastes elava pere pahviks.“ Lõuna-Eesti Postimees, 28.01.2023. – <https://lounapostimees.postimees.ee/7700609/priske-arve>

- toasooja-eest-loi-sangastes-elava-pere-pahviks?fbclid=IwAR0vCU4UOBUEXoFZ-AAAtY-rVVLf85TJlkhuu1dtAxOu0ty-4fiWe_jFff_8 (17.02.2023).
184. Tarbijahinnaindeksit mõjutas märtsis kõige rohkem toidu kallinemine. Eesti Statistikaamet. – <https://www.stat.ee/et/uudised/tarbijahinnaindeksit-mojutas-martsiskoige-rohkem-toidu-kallinemine>. (13.04.2023).
185. Tarbijahinnaindeks tõusis 2022. aastal 19,4%. Eesti Statistikaamet. – <https://www.stat.ee/et/uudised/tarbijahinnaindeks-tousis-2022-aastal-194>. (14.04.2023).
186. Teder, M.J. „Keila uksetehas koondab kõik töötajad ja läheb pankrotti.“ Äripäev, 25.10.2022. – <https://www.aripaev.ee/uudised/2022/10/25/keila-uksetehas-koondab-koik-tootajad-ja-laheb-pankrotti> (02.03.2023).
187. Vent, M. „Confido koondas paarkümmend inimest.“ Äripäev, 17.02.2022. – <https://www.aripaev.ee/uudised/2022/12/16/confido-koondas-paarkummend-inimest> (02.03.2023).
188. Viiruskriisi mõju Eesti majandusele. Stsenaariumid aastani 2030. Arenguseire Keskus, 2020. – <https://arenguseire.ee/raportid/viiruskriisi-moju-eesti-majandusele-stsenaariumid-aastani-2030/> (10.02.2023).
189. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. – <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (10.02.2023).
190. Õiguskomisjon käsitleb avalikul istungil olukorda kiirlaenuturul. Riigikogu kodulehekülg. 11.10.2022 pressiteade. – <https://www.riigikogu.ee/pressiteated/oiguskomisjon-et-et/oiguskomisjon-kasitleb-avalikul-istungil-olukorda-kiirlaenuturul/> (09.02.2023).